

Gražina Karaneckienė

PASAULIS IR AŠ

Pradinio ugdymo vadovėlis

III klasei

2 dalis

Wydanie pierwsze

Puńsk 2025

Wydawnictwo „Aušra” Sp. z o.o.

www.punskas.pl

PASAULIS IR AŠ. Pradinio ugdymo vadovėlis III klasei, 2 dalis.
Podręcznik do edukacji wczesnoszkolnej dla klasy III, część 2.

Opracowanie
Grażyna Korzeniecka

Ilustracje
Eglė Valiūtė, Taida Balčiūnaitė, Živilė Kraužlytė

Zdjęcia
Sigit Birgiel, Rita Birgiel, Jolanta Łatwis, Waldemar Żylanis, archiwum Wydawnictwa „Aušra”

Redaktor
Nijola Birgiel

Redaktor techniczny
Sigit Birgiel

Korekta
Biruta Ołów

Podręcznik dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i wpisany do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego dla litewskiej mniejszości narodowej, do edukacji wczesnoszkolnej na I etapie edukacyjnym – szkoła podstawowa, na podstawie opinii rzeczoznawców: dr hab. Danuty Roszko i mgr. Algisa Uzdili.
Rok dopuszczenia 2025.

Nr ewidencyjny w wykazie: 1157/6/2025.

Podręcznik jest finansowany ze środków budżetu ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania

Dauguma tekstų adaptuoti

ISBN 978-83-66808-57-7

© Wydawnictwo „Aušra” Sp. z o.o.
Puńsk 2025

Sutartiniai ženklai:

žąsys – sunkesnės rašybos žodžiai

mokykla – kirčiuojami žodžiai

 – svarbios žinios

Vadovėlį tik skaitome, o piešiame ir rašome
pratybų sąsiuvinyje.

Wydawnictwo „Aušra” Sp. z o.o., ul. A. Mickiewicza 23, 16-515 Puńsk
Arkuszy drukarskich 20,5. Wydanie I
Skład, łamanie, druk i oprawa Wydawnictwo „Aušra”
www.punskas.pl

Lietuvių pasaka

per mišką maišą žuvų už akių
uodegą lapę žuvelę

Lapė gudragalvė

Vieną šaltą žiemos dieną važiavo per mišką ūkininkas ir rogėse vežėsi pilną maišą žuvų. Važiuoja žmogus, o iš paskos išalkusi laputė bėga. Ji taip panoro žuvies pasmaguriauti, kad net seilė nutįso. Bėga ir galvoja, kaip tų žuvų paragauti.

Ir sugalvojo!

Užbėgo lapė žmogui už akių, atsigulė skersai kelio, uodegą atmetė, kojas ištiesė, akis užmerkė – apsimetė negyva!

Privažiavo ūkininkas, apžiūrėjo gulinčią lapę ir sako:

– Nors nepadėjau, bet radau! Bus puiki man kailinė kepurė.

Pagriebė lapę už uodegos, įsimetė į roges ir važiuoja toliau.

Neilgai gulėjo laputė, tuojau praplėšė maišą, žuvelę po žuvelės visas išmėtė ant kelio, o paskui ir pati, žmogui nematant, iš rogių iššoko. Susirinko žuvis ir nusinešus paslėpė tankumyne. Kol žmogus apsižiūrėjo – lapės ir pėdos atšalo.

važiavo vežėsi bėgo panoro pasmaguriauti užbėgo
apsimetė įsimetė išmėtė iššoko susirinko pėdos atšalo

- 1 Parašyk pasakos planą ir pagal jį atpasakok turinį.
- 2 Kokia yra pasakos lapė? Kaip ji apgavo žmogų?
- 3 Surenkite lapei teismą: išrinkite teisėją, vieni pabūkite lapės kaltintojais, kiti – gynėjais.
- 4 Nurašyk sakinį, kurio turinys pavaizduotas iliustracijoje. Pabrauk daiktavardžius.

Daiktavardis yra kalbos dalis.

Maskavimosi meistrai

Maskuotė (kamufližas) – tai vienas nuostabiausių gamtos stebuklų, padedantis gyvūnams pasislėpti ir apsisaugoti nuo plėšrūnų arba sugauti grobį.

Šis gekonas aptinkamas Madagaskare. Jis yra tikras maskavimosi meistras – sunku jį atskirti nuo parudavusių, padžiūvusių medžio lapų.

Chameleonai yra vieni žinomiausių kamufliažo specialistų. Jie keičia spalvą ne tik prisitaikdami prie aplinkos, bet ir rodydami savo emocijas bendraujant su kitais chameleonais.

Žuvys (pvz., plekšnė) gali keisti ne tik spalvą, bet ir formą, kad susilietų su dugno smėliu, vandens augalais ar rifais. Tai leidžia joms apsisaugoti nuo plėšrūnų ir išvengti pavojaus.

Kiščiai irgi maskuojasi. Daugumos jų kailis žiemą būna baltas, o vasarą – rudas. Vasarą rudas kailis padeda prisitaikyti prie aplinkos. Žiemą, kai yra sniego, į akis mažiau krinta baltas žvėrelio kailis.

Zebrams užsimaskuoti padeda dryžiai. Stovint aukštoje žolėje, balti ir juodi dryžiai susilieja su aplinka. Esant didelei zebrų bandai, išnyksta atskirų gyvūnų kontūrai. Tai erzina liūtus ir kitus plėšrūnus, todėl jie verčiau eina ieškoti kito grobio.

Gyvalazdės savo išvaizda dažnai primena augalų šakas arba lapus. Taip jos apsisaugo nuo plėšrūnų.

Tigrai, kaip ir visi grobuonys, turi maskuojamąjį apdarą. Jų dryžuotas kailis krinta į akis tik tada, kai gyvūnas bėga atvira vieta. Kai jis pasislepia krūmuose ir tyko grobio, kailio juostos puikiai susilieja su aplinka. Plėšrūnas tampa beveik nematomas, todėl jo auka prieina labai arti ir nespėja paskui pasprukti.

Kai kurie drugeliai ir kiti vabzdžiai mėgdžioja kitų gyvūnų išvaizdą, norėdami suklaidinti savo priešus.

- 1 Kas tai yra kamufliažas? Kodėl gyvūnai maskuojasi?
- 2 Papasakok, kaip gyvūnai maskuojasi.
- 3 Kodėl šaltuose kraštuose besilaikančių gyvūnų kailiai dažniausiai balti?
- 4 Rask tekstuose gyvūnų pavadinimus. Parašyk juos abėcėlės tvarka.

Maskuotė, arba kamufliažas – gyvūnų supanašėjimo su aplinka būdas.

Lietuvių pasaka
Stikliniai bateliai

nešė   sutiko   paprašė   pasimatavo
spruko   šaukė   medžiojo   sekti pasaką

- 1 Žiūrėdamas į paveikslėlius, pasek pasaką apie stiklinius batelius.
- 2 Sakoma, kad joks medžiotojas nėra nušovęs kiškio su stikliniais bateliais. Kodėl?
- 3 Kokias pasakas tau seka seneliai ir tėveliai?
- 4 Kurie tau žinomų pasakų veikėjai ar įvykiai yra fantastiški arba pramanyti?

Pasakose, kituose literatūros kūriniuose bei filmuose daug veikėjų ir įvykių yra netikrų, pramanytų arba išvis fantastiškų.

Algimantas Zurba

Vigis

į žaidimų aikštelę į krepšį
drąsus

- Ei! – rikteli Vigis.
Aidi kieme, girdėti aplinkinių namų butuose.
Iš laiptinių pabyra berniukai. Tačiau į žaidimų aikštelę neskuba. Apspinta Vytuką.
- Kur jūs ten? – Vigis nepatenkintas. Jis nori žaisti krepšinį.
– Netrukdyk. Vytukas gavo knygą apie Afrikos liūtus.
– Didelio daikto – liūtai. O jūs iš dešimties bent aštuonis į krepšį pataikykit! Vigiu visai pikta. Staiga pasivaro kamuolį, pašoka ir paleidžia tiesiai į virš knygos palinkusių galvų ratą.
- Ar pasiutai? – atsitiesia berniukai. – Už tokius darbus gali per nosį gauti.
– Per nosį? – pasipučia Vigis. – Kažin, kuris toks narsus?
Vytukas užverčia knygą.
– Kai reikės, atsiras, – prataria.
– Cha! – šaiposi Vigis. – Tai gal tu?
Jis už Vytuką vyresnis, todėl toks drąsus.
- Ranką! – šūkteli.
– Ranką, tai ranką! – Vytukas sėdasi kitapus stalo.
- Abiejų veidai liepsnoja. Vigis kilsteli, bando petimi spustelėti.
– Šitaip negalima! – tuoju nuaidi.
Vytukas tyli, susigūžia, nepasiduoda.
Vigis staiga atsistoja, užgula visu kūnu. Kas atsilaikys, kai šitaip.
– Štai jums! – rikteli.
– Sukčius! – žeria jam į akis vaikai.

sukčiauti – sukčius   apgauti – apgavikas   meluoti – melagis

- 1 Baik sakinį: „Vigis buvo geriausias kiemo krepšininkas, bet...“
- 2 Kodėl vaikai pasakė Vigiui į akis tokį skaudų žodį?
- 3 Kuris apsakymėlio veikėjas tau labiau patinka? Kodėl?

Žaisdamas stenkis laimėti, tačiau ne bet kokia kaina.
Visada laikykitės žaidimo taisyklių, neapgaudinėkit kitų dalyvių.

Lietuvių pasaka

Vargšas ir besotis

Vargingas žmogus girioj ant upės kranto capt capt medžius kirto. Jam becampijant, kirvis nuo koto smukt ir nusmuko. Ir tik pūkšt – į upės gelmę įkrito. Vargšas pravirko:

– Ui ui ui! Mano kirvelis! Kas man jį sužvejos? Gaila pajėgiojo mano kirvuko!

Tuo tarpu tik pakabakšt, pakabakšt, pašlivinkšt ir atšlubavo senis. Jis paklausė:

– Ką tu taip ujjuoji? Kas tau atsitiko?

– Je, je! Mano kirvelis įkrito į gelmę, o kito nusipirkt neįstengsiu – labai vargingas esu. Kuo dabar medžius kirsiu ir vaikams duoną pelnysiu?

– Tič, tylėk, nedejuok! Aš tau jį sužvejosiu.

Ir tik brūkšt brūkšt, rudinę šalin metęs, padrumst į upę. Po valandėlės stugt vandeny ir išnešė aukso kirvį sakydamas:

– Te! Imkis! Ar tai ne tavo kirvis?

– Ak, ne! Ak, ne! Ne mano! – atsiliepė vargšas.

Vėl drumst senasis po vandeniū ėmęs panėrė ir po valandėlės kust – iškilo su sidabro kirviu.

– Ne mano, ne mano! – šaukė varguolis vos pamatęs.

Trečiakart drumstelėjo ir išnešė geležinį kirvį.

– Tai mano kirvukas! Tai mano kirvukas! – apsidžiaugė vargšas. – Dievui dėkui, dėkui ir tau, kad savo kirvuką vėl atgavau.

Ir tik čiupt kirvelį iš ano rankos, ir skyst – namų link jau buvo bebėgęs saviesiems viską pranešti.

– Uhū, uhū! – šaukė jį senasis elgeta sakydamas:

– Kadangi tu toks teisingas žmogus, še, dovanuju tau ir aukso bei sidabro kirvį.

Jam namie tik pliopt viską išpliopt, išgirdo kaimynų vienas besotis. Tas susigalvojęs tuoj į girią! Kad ims kirst – capt, capt – į medį toj pačioj vietoj. O jo kirvis laisvai užtaisytas – tik šmukšt nuo koto, pliumpt į vandenį. Dabar jis:

– Ui ui ui! – pradeda dejuot dėl savo kirvuko. Pašlivikšt, pašlivikšt – senis jau ir čia.

– O kas tau atsitiko?

– Mano kirvukas pūkšt į gelmę įkrito ir paskendo! Kas jį man sugraibys?

– O aš! – atsakė senasis.

Padrykt į vandenį ir po valandėlės tik stugt su geležiniu kirviu:

– Tai tavo kirvis?

– Ne mano, ne mano! – atsiliepė besotis. Vėl drumstelėjo senutis ir po valandėlės stugt su sidabro kirviu:

– Ar tai tavasis?

– Ne mano! Manasis kitoks!

Trečiakart senasis pūkšt į upę ir vėl tik kyšt iš vandens su aukso kirviu.

– Tai manasis, – apsidžiaugė besotis. Bet jam taip begėdiškai meluojant, senis tik šmukšt po vandeniū panėrė ir daugiau jau neiškilo. Besočiui šnypšt aukso kirvis pro nosį! Laukė ir laukė, bene jam išneš deimantinį.

Rodosi, dar ir šiandien ant kranto jis kiurkso.

tiesa teisybė melas apgaulė godumas

- 1 Kas nutiko vargšui žmogeliui? Kas jam padėjo?
- 2 Koks buvo vargšas žmogus? Kaip jam senelis atsilygino?
- 3 Koks buvo besotis? Ar išsipildė jo noras? Kodėl?
- 4 Išvardyk nepaprastus pasakos veikėjus ir stebuklingus daiktus.
- 5 Vadovaudamasis pasakos tekstu, nurašyk ir papildyk sakinius. Dar kartą perskaityk įrašytus žodžius. Rask pasakoje daugiau panašių žodžių. Kodėl jie kūrinyje vartojami? Pasek pasaką, vartodamas kuo daugiau tokių žodžių.

Kirvukas

Vargingas žmogus girioj ant upės kranto 7 7 medžius kirto. Jam becampijant, kirvis nuo koto 7 ir nusmuko. Ir tik 7 – į upės gelmę įkrito. Tuo tarpu tik 7, 7, 7 ir atšlubavo senis.

Daiktavardis gali reikšti veiksmų, ypatybių, reiškinių pavadinimus: bėgimas, baltumas, šaltis, šiluma, melas, teisybė.

Emilija Šulinskienė

Mūsų namai

Banguojančios upės ir pievos,
Gelsvieji smiltelių krantai.
Pušaitės, pakrantėj įbride, –
Tai mūsų, tai mūsų namai.

Visi savo gimtajai šaliai
Po mažą darbelį atneš.
Ir lauką, ir kalvą, ir žemę
Dabinsim ir puošime mes.

Nuplauk, debesėli, į šalį,
Leisk saulei pažvelgt iš aukštai.
Mes, dainą slapčiausiai sudėję,
Dainuosime jai, tiktai jai.

šaliai saulei jai

- 1 Kokius vaizdus ir jausmus sužadino šis eilėraštis?
- 2 Žiūrėdamas į piešinėlius, papasakok, kas sudaro gamtovaizdį.

- 3 Kaip atrodo vietovės, kurioje tu gyveni, gamtovaizdis? Kokie gyvūnai ir augalai čia aptinkami?
- 4 Nurašyk eilėrašcio posmelį, kuriame aprašomas gamtovaizdis. Pabrauk daiktavardžius.

Gamtovaizdį sudaro šie elementai: reljefas, gyvūnija, augmenija ir vandenys.

Kazys Boruta

Lizdelis po tiltu

į vandenį lizdelį baimę
kęsti sugrįžo

Susisuko kregždė lizdą po tiltu ir išsiperėjo vaikelius. Tie paaugo ir motinai sako:

– Kam tu susisukai lizdą po tiltu? Ar negalėjai geresnės vietos rasti? Čia visą laiką važiuoja, dunda ir trinksi, gali į vandenį nukristi. Geriau skriskime į šiltus kraštus.

Motina paklausė ir rudenį išskrido su vaikais į šiltus kraštus. Pabuvo per žiemą ir pavasarį tarė:

– Nors čia šilta ir gera, bet nieko nėra mielesnio už gimtąjį lizdelį. Skrisiu atgal po tiltu, nors ten nuolat važiuoja, dunda, trinksi ir visą laiką reikia baimę kęsti, bet kur mielesnį kampelį rasi?

Kregždė išskrido, o paskui ją ir vaikai. Motina sugrįžo į seną savo lizdelį, o kregždžiukai naujus lizdus po tiltu susisuko.

susisuko išsiperėjo paaugo skriskime paklausė

- 1 Kur kregždė susisuko lizdą?
- 2 Ką apie gimtąjį lizdelį manė kregždžiukai?
- 3 Kodėl kregždė sugrįžo iš šiltųjų kraštų į lizdelį po tiltu? Kaip pasielgė jos vaikai?
- 4 Perskaitykite tekstą vaidmenimis.
- 5 Nurašyk kregždės žodžius ir paryškink nosines raides.

Iš svetimios šalies ir kregždė išskrenda, ne tik žmogus pabėga.

Eduardas Girčys

Belovežo girioj

Ošia Belovežo giria, gūdi ir didinga.
Lieknos augalotos pušys linguoja,
virpėdamos nuo mažiausio vėjo dvelksmo.
Per šiurkščią jų žievę pamažu varva vaiskiai
geltonos medžių ašaros.

Ateikite į girią ankstyvą rytmetį, kai rasotos aušros
tylumoje prasideda svajingas spalvų bei atspalvių šokis,
kai saulės pažadinti medžių kamienai skamba kaip kanklių stygos.

Paukštelių čiulbėjimą nustelbia lūžtančių šakų garsai. Eina stumbrai ga-
liūnai. Sustoja aikštėje ramūs, tvirti, atkreipę saulei rudus aksominius šonus.
Tarytum dailininko piešti!

Štai vienas palenkia barzdotą galvą, supurtydamas nukarusius tankių karčių
kuokštus. Iškilus sprandas teikia jam didingumo. Iš tolo girdėti lygus ir gilus
girių karaliaus kvėpavimas. Nepaprasta jėga dvelkia kiekvienas judesys.

Pats laikas atsitraukti.

Žmonės stengiasi išsaugoti gražiausias
krašto vietas nepakitusias. Dėl to steigiami
nacionaliniai parkai – valstybės įstatymu
saugomos teritorijos. Čia negalima statyti
naujų namų, gamyklų, kirsti miško, tiesti
kelių, be leidimo medžioti ar žvejoti. Gamtą
galima vien tyrinėti, grožėtis ja, keliauti tik
įrengtais takais.

Draudžiama uogauti, grybauti, skinti ar kitaip naikinti augalus.

Belovežo nacionalinis parkas įsikūręs rytinėje
Lenkijos dalyje, Palenkės vaivadijoje, prie
sienos su Baltarusija. Jis yra vidury Belovežo
girios, labiausiai natūralaus miškų komplekso
Europoje. Šiame parke gyvena didžiausias Eu-
ropos gyvūnas – stumbras.

Be nacionalinių parkų, Lenkijoje yra dar kitų gamtos saugos būdų. Tai:

- Kraštovaizdžio parkai – teritorijos, saugomos dėl jų gamtos, kraštovaizdžio ar istorinės vertės. Šiuose parkuose galime žavėtis ne tik gamta, bet ir istoriniais paminklais.
- Gamtos rezervatai – nedidelės gamtos apsaugos teritorijos, pvz., miško, pelkės ar ežero dalis.
- Atskirų gyvūnų ar augalų rūšių apsauga.

- 1 Parodyk Belovežo girią Lenkijos žemėlapyje ir apibūdink jos padėtį.
- 2 Perrašyk kūrinių ištrauką, kuriai nupiešta iliustracija. Pabrauk daiktavardžius.
- 3 Kodėl yra kuriami nacionaliniai parkai? Perskaityk paveikslėliuose pavaizduotų nacionalinių parkų pavadinimus. Kokie augalai ir gyvūnai juose saugomi?

- 4 Nurodyk artimiausią nacionalinį parką. Kokie augalai ir gyvūnai ten saugomi?
- 5 Sukurk plakatą, skatinantį saugoti gamtą.

Plakatas – didelis lapas su tekstu ir vaizdu, kurio tikslas yra ką nors reklamuoti, skatinti, informuoti arba mokyti.

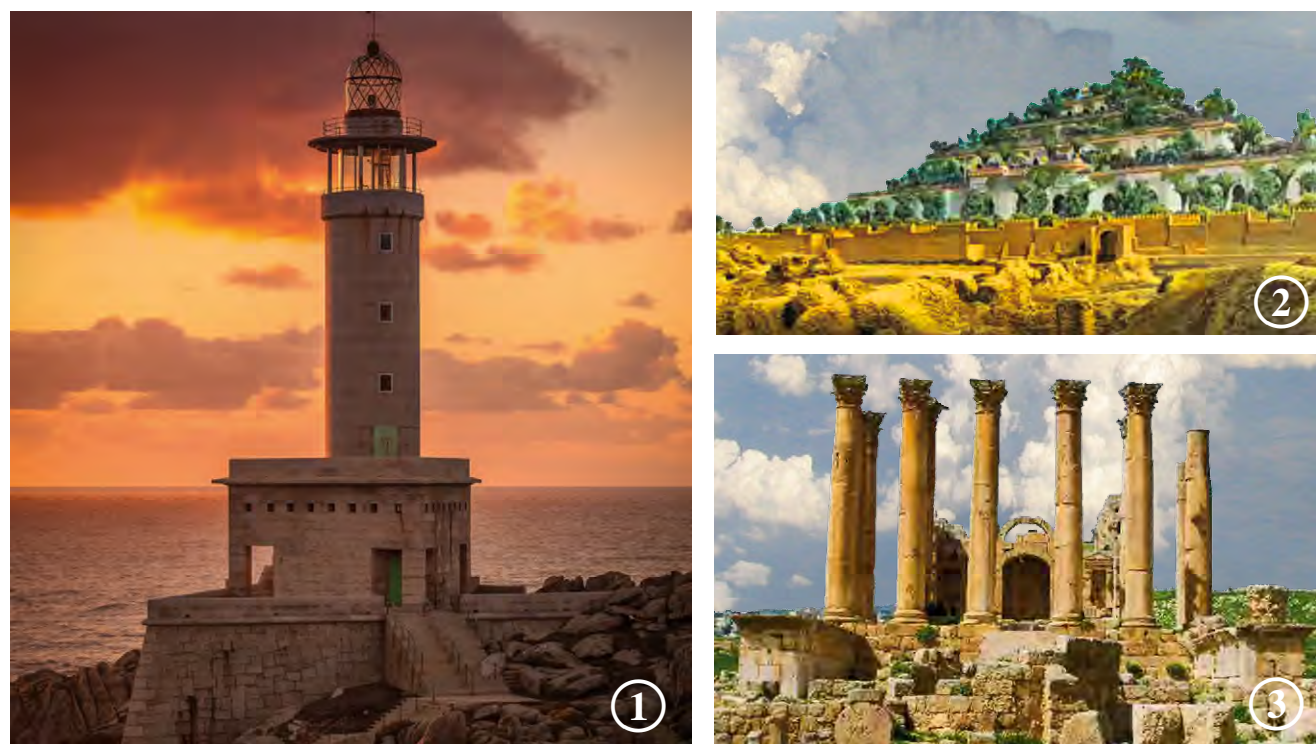

Senovės pasaulio įžymybės

Pirmąjį septynių senovės pasaulio stebuklų sąrašą daugiau nei prieš 2000 metų sudarė nuotykių trokštantys graikų keliautojai, kurie stebėjosi neįprastomis žmogaus sukurtomis konstrukcijomis visame pasaulyje. Deja, didžioji dalis pirmųjų pasaulio stebuklų buvo sunaikinta, išskyrus didžiąją Cheopso piramidę Gizoje.

Į šį sąrašą pateko taip pat Kabantieji Babilono sodai (2), Dzeuso skulptūra, Aleksandrijos švyturys (1), deivės Artemidės šventykla Efese (3), Halikarnaso mauzoliejus, Rodo kolosas.

Vėliau, plečiantis pasaulio pažinimui, sąrašas buvo ne kartą plėstas, įtraukiant ir gamtos stebuklus.

piramidė skulptūra šventykla švyturys mauzoliejus

- 1 Paieškok žinių apie tekste paminėtas įžymybes.
- 2 Kuris iš senovės pasaulio stebuklų tau atrodo įdomiausias? Kodėl?
- 3 Prisimink įspūdingas vietas, kurias tu aplanki – sudaryk savąjį pasaulio stebuklų sąrašą.

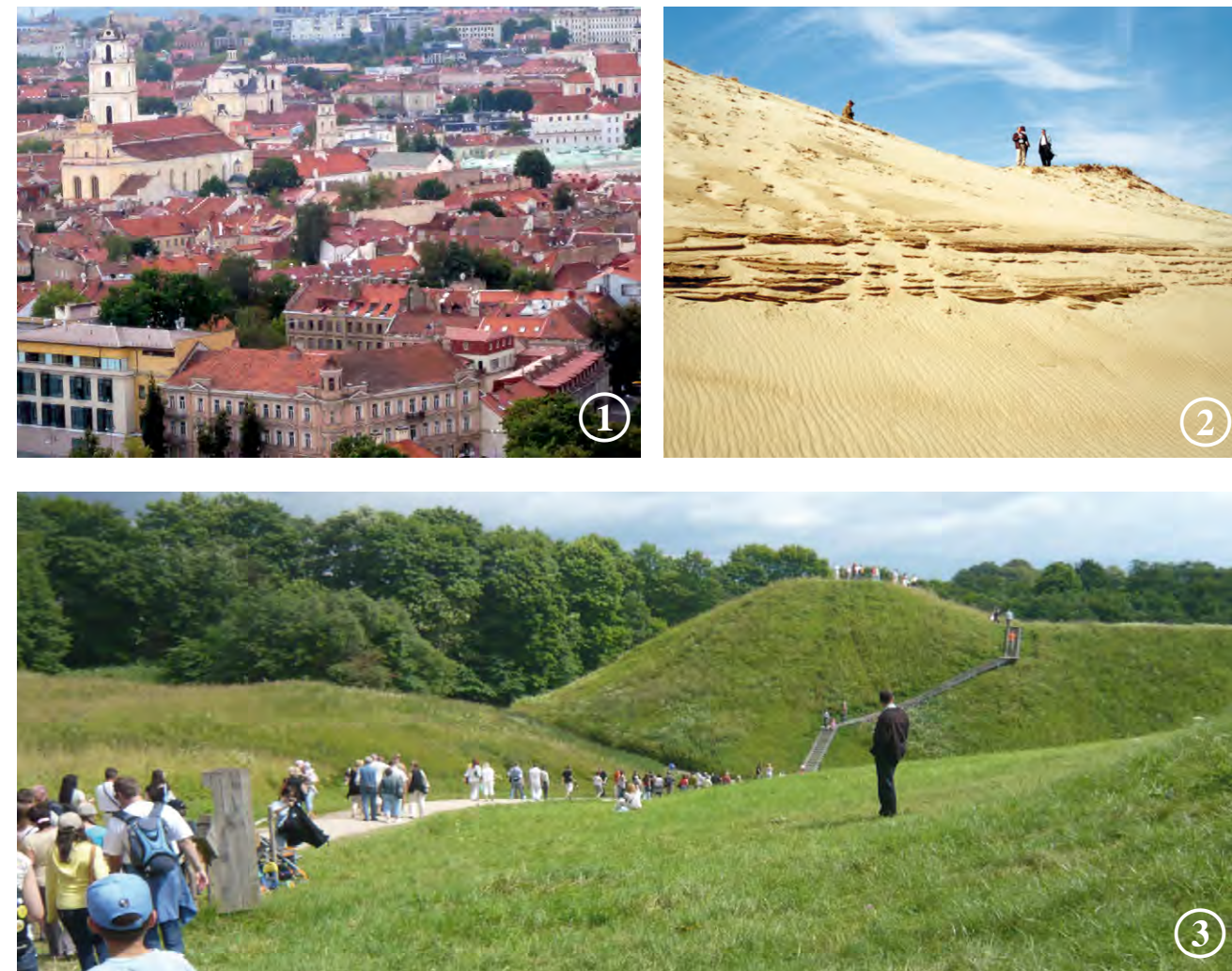

Visur gražu, bet gimtam krašte gražiausia.

UNESCO pasaulio paveldo sąrašas

Pasaulio paveldo sąrašą sudaro visai žmonijai reikšmingos ir išskirtinė visuotinę vertę turinčios kultūros ir gamtos vertybės. Pasaulio paveldo sąrašas pradėtas 1978 m., tada į jį buvo įtraukta 12 vertybių. 2023 m. jame buvo 1178 vertybės, esančios 166 valstybių teritorijoje. Kiekvienai valstybei yra didžiulė garbė ir atsakomybė turėti į Pasaulio paveldo sąrašą įrašytą kultūros ir gamtos paveldo objektų ar vietovių. Lietuva didžiuojasi penkiomis išskirtinė visuotinę vertę turinčiomis ir pasauliniu mastu pripažintomis vietomis. Tai: Vilniaus istorinis centras (1), Kernavės archeologinė vietovė (3), Kuršių nerija (2), Struvės geodezinis lankas ir Kauno modernizmo architektūra.

1978 metais į UNESCO paveldo sąrašą pateko Belovežo nacionalinis parkas.

- 4 Kas sudaro Pasaulio paveldo sąrašą? Kada jis pradėtas rašyti?
- 5 Kurios Lietuvos vietos pateko į Pasaulio paveldo sąrašą?

Tėviškės dūmas už svetimą ugnį šviesesnis.

Zenė Sadauskaitė

Karalių pasaka

Stovi tvirtas medis su storom šakom,
Žmonės žvelgia ir į pilį, ir į miestą...
Milžinai karaliai su akim – sagom
Stebi mažą pirkia, spindulių apšviestą...

Ta maža pirkelė – mūsų Lietuva –
Kelti, budinti, atrast visus turėjo...
Gal dėl to ji mums tokia sava –
Menas ir gražumas visad ją lydėjo...

Ten viršum trobelės – saulės spindesys.
Pats Čiurlionis vaikšto kaip karalius:
Liejas muzika – užslėptas virpesys –
O šviesa sutviskus šviečia mūsų šaliai!

šalis – šalį – šaliai
pirkia – pirkia – pirkiai
trobelė – trobelę – trobelei

Jonas Rūtenis

Čiurlionis

Ištrauka

Išėjo Karalius su Karaliene į mišką. Tai buvo nepaprasta milžinų Karališka pora ir nepaprastas buvo tas milžiniškas miškas. Medžių šakose tilpo didžiuliai miestai, rūmai ir bokštai.

Karalius ir Karalienė dėvėjo pasakiškus tautinius rūbus. Jų galvas puošė išdidžios karūnos. Tame tamsiame milžiniškame miške jie ieškojo tos vietos, iš kur švieselė švietė. Ir pagaliau jie rado ant žemės, tarp galingų tamsių stuobrių, mažytį saulės šviesa spindintį daiktėlį.

Karalius jį paėmęs į rieškutes ir drauge su Karaliene ilgai žiūrėjo ir stebėjosi, klausdami vienas kito – kas čia galėtų būti?

O tai juk paprastas, mums taip gerai visiems žinomas, lietuviškas kaimas. Jis spindi pasauliui savo savotiška kultūra.

M. K. Čiurlionio paveikslas „Karalių pasaka“

Paveikslo aprašymo schema

Koks yra paveikslo pavadinimas? Kas jo autorius? Kada paveikslas buvo sukurtas?	Paveikslą „Karalių pasaka“ nutapė 1909 metais lietuvių dailininkas Mikalojus Konstantinas Čiurlionis.
Kas kūrinyje pavaizduota?	Paveiksle vaizduojami du karaliai, žvelgiantys į šviečiančią lietuvišką sodybą.
Kas yra nutapyta pirmame, o kas antrame plane?	Pirmame plane stovi du valdovai. Kairiojo apsiaustas mėlynos spalvos, dešiniojo – raudonos, abu su karūnomis. Kairysis laiko stiklinį gaubtą, kuriame yra kaimo sodyba. Gaubtas švyti. Abu karaliai žiūri į gaubtą su nuostaba. Už jų tamsus miškas – juodi medžių kamienai ir šakos. Ant kiekvienos šakos kažkas vyksta – matosi pilių kontūrai, šokantys žmogeliukai, skrendantys paukščiai.
Koks tavo įspūdis? Ką tu manai apie paveikslą?	Paveikslas yra paslaptingas ir įdomus. Jis skatina mus domėtis lietuvių kultūra. Jeigu karalių milžinų dėmesį patraukė paprastas lietuviškas kaimas, nepamirškime jo ir mes.

dailininkas paveikslas pirmas planas antras planas

- 1 Kaip atrodė karaliai milžinai? Ko jie ieškojo?
- 2 Kuo buvo įspūdingas miškas, kuriuo keliavo valdovai?
- 3 Rask eilėraštyje ir pasakojime ištraukas, kurios atspindi Mikalojaus Konstantino Čiurlionio paveikslo „Karalių pasaka“ turinį.
- 4 Perskaityk paveikslo aprašymą. Iš kokių dalių jis sudarytas?
- 5 Paieškok žinių apie Mikalojų Konstantiną Čiurlionį. Parašyk kelis jo paveikslų arba muzikinių kūrinių pavadinimus.
- 6 Pavartykite menininko paveikslų albumą ir pasiklausykite muzikinių kūrinių fragmentų.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis – įžymus lietuvių kompozitorius, dailininkas, chorvedys, kultūros veikėjas.

Janina Degutytė

beldžias vieškeliai gaudžia slenksčio

Pūga

Beldžias į langą pūga –
Balta gauruota meška.

Vieškeliai dunda arti,
Vežimai rieda aukšti,

Prunkščia baltieji žirgai,
Gaudžia baltieji laukai.

Vėtra nutyla ūmai,
Ir atsidūsta namai.

Gula prie slenksčio staiga
Baltom avytėm pūga.

Sniegas

Kai debesų temperatūra žemesnė už nulinę ir juose daug drėgmės, susiformuoja sniego kristalai – snaigės. Kai daug prisninga, žmonėms sunku vaikščioti, o mašinoms važiuoti. Kartais gali būti slidu. Gausus sniegas nuo gatvių ir kelių valomas sniego verstuvais, tirpdomas druskų mišiniais.

Pūga

Jeigu sniegas sausas ir purus, net ir nestiprus vėjas gali sukelti pūgą. Tada vienur išauga pusnys, kitur, kur vėjas stipresnis, gali likti plika žemė.

Šerkšnas

Šerkšnas – tai sušalę vandens lašeliai, iš tolo atrodantys lyg pūkas. Jis būna ant medžių, krūmų, žolės. Šerkšnui susidaryti reikalingos trys sąlygos: šaltis, rūkas ir silpnas vėjas. Labai gražiai atrodo apšerkšniję medžių šakos ir elektros laidai. Kartais laidai dėl storo šerkšno sluoksnio net nutrūksta.

- 1 Kokius vaizdus matai, skaitydamas eilėrašį? Ką girdi?
- 2 Kurie eilėraščio žodžiai tinka iliustracijai? Dailiai juos nurašyk ir pabrauk daiktavardžius.
- 3 Papasakok, kaip susidaro sniegas ir šerkšnas, kas sukelia pūgas. Kokios gali būti šių reiškinių pasekmės?

Sniegas – tai krituliai, sudaryti iš snaigių. Sniegas yra ypatingas kietosios vandens būsenos pavyzdys gamtoje.

Baltas miestas

Visas baltas kaip iš sniego
Saulėj tviska miestas mūsų,
Šalta žvirbliui, šalta liepai,
Ar nešalta troleibusui?
Baltas bokštas, baltas medis,
O šaligatvis – iš ledo.

žvirbliui – žvirbliu – žvirblių
troleibusui – troleibusu – troleibusų čiuožti

Aš lengvai galėčiau čiuožti,
Bet mane už rankos veda...
Baltos tvoros – pilnos sniego,
Lyg antelių pritupdyta.
O po kojom ledas blizga,
Ledas juokias baltą rytą!

Kostas Žuolis

Plikledis – tai plonas ledo sluoksnis, kuris susidaro, kai vanduo ar drėgmė ant kelio užšąla. Plikledžio metu ledo danga pasidengia keliai, šaligatviai, takeliai. Eiti ar važiuoti jais nepabarstytais tampa itin pavojinga. Plikledis kiekvieną žiemą tampa išbandymu pėstiesiems ir vairuotojams.

plikledis ledo danga

- 1 Kaip atrodo eilėraštyje aprašytas miestas? Nupiešk jį.
- 2 Koks buvo šaligatvis? Kaip reikia tokiu šaligatviu vaikščioti? Kodėl?
- 3 Pabandyk paaikškinti paskutinę eilėraščio eilutę.

Ledas – tai sušalęs vanduo.

Martynas Vainilaitis

Ledinukas

Ak, dangus, kaip žiedas lino
Po šaltų žiemos pūgų!
Ledinukai nukabino
Ledo nosis nuo stogų.

Laša nosys – kapu kapu,
Tekla balon grioveliu.

šįandien grioveliu skiniuką

Vakar pirštinės sušlapo,
Šįandien lovoje guli.

Vakar žaidėme skiniuką,
Gaudėm varvančius lašus...
Šįandien pats į ledinuką,
Į varveklį panašus.

Varvekliai

Kai žiemą atšyla, sniegas ima tirpti ir tekėti nuo stogų. Jeigu staiga vėl paspaudžia šaltukas, tekantis vanduo šaldamas virsta ilgais gražiais varvekliais. Sunkūs varvekliai krisdami nuo stogų gali sužeisti praeivius.

Aldute, tavo
gerklė
paraudusi.

Bet juk
aš valgiau
baltus ledus.

ledinukas varveklis sloga paspaudžia šaltukas

- 1 Kas kalba eilėraštyje? Apie ką jis pasakoja?
- 2 Kokios buvo vaikų žaidimo pasekmės?
- 3 Kur dažniausiai kabo varvekliai? Kaip jie atsiranda?
- 4 Kas atsitinka su varvekliais, kai orai atšyla? Kuo jie virsta?
- 5 Kodėl berniukas susirgo? Nurašyk tinkamas eilėraščio eilutes ir pabrauk daiktavardžius.

Niekada nevaikščiok po varvekliais.

Sunkus varveklis krisdamas gali sužaloti.

Viktoras Miliūnas

slidė – slidę – slide – slidžių – slidėmis

Slidė

Vaikai slidėmis leidžiasi nuo kalno. Pirmas Evaldukas. Jau slidės įsibėgėja, jau veidą vėjukas glosto, jau...

Išgirsta šūkteliant Ireną ir pasuka galvą. Ji kapanojasi sniege, koja iškėlusi slidę.

– Kas yra? – šaukia Evaldukas.

– Slidę nulaužiau.

Vaikai jau pamiškėje. Jau ragina Evalduką ir Ireną:

– Jūs greičiau! Pasivykite mus!..

Irena klausia:

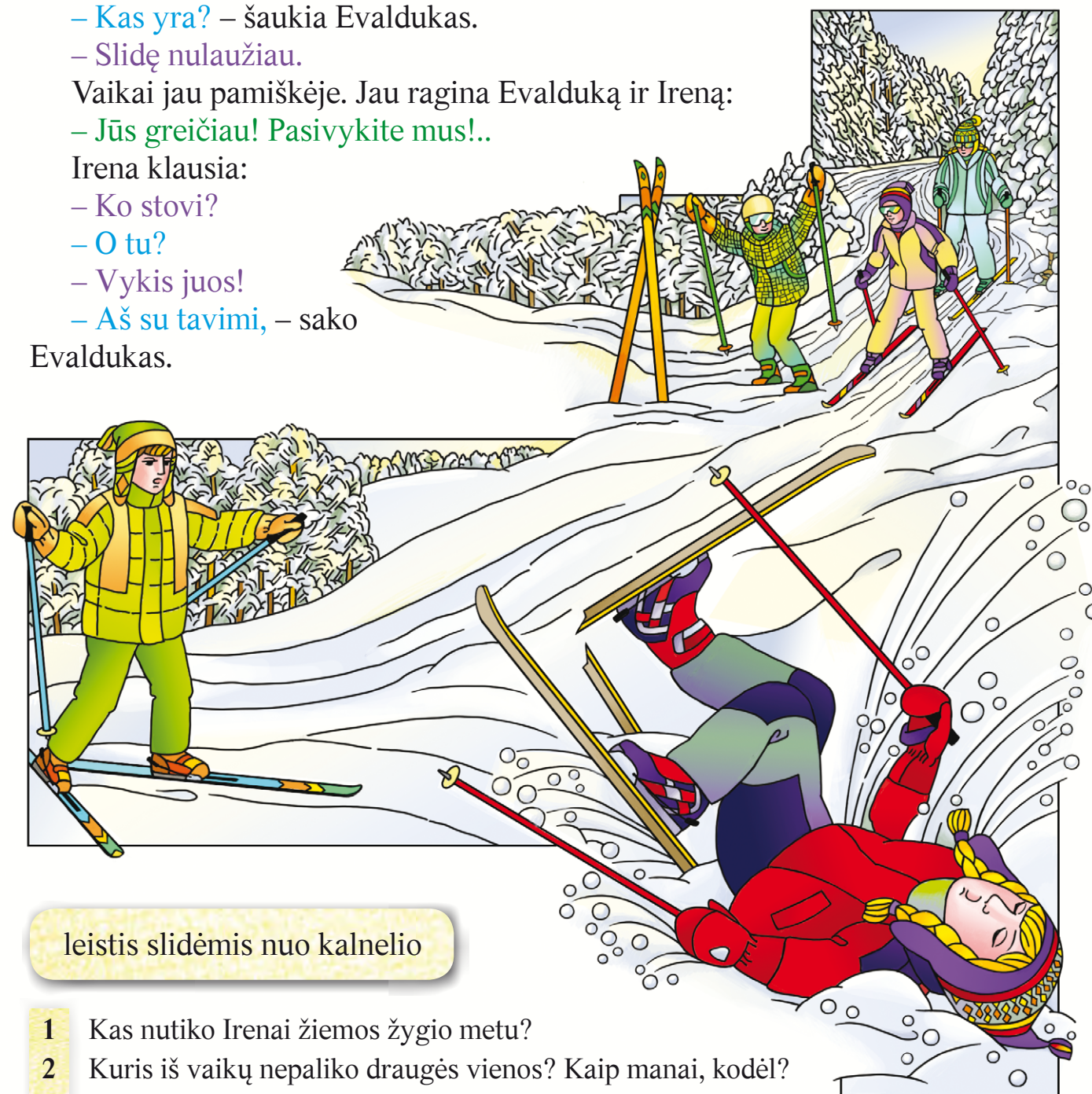
– Ko stovi?

– O tu?

– Vykis juos!

– Aš su tavimi, – sako

Evaldukas.

leistis slidėmis nuo kalnelio

- 1 Kas nutiko Irenai žiemos žygio metu?
- 2 Kuris iš vaikų nepaliko draugės vienos? Kaip manai, kodėl?
- 3 Parašyk kelis sakinius, kuriais įvertinsi Evalduko poelgį.
- 4 Perskaitykite skaitinėlį vaidmenimis.

Atsitikus nelaimei, padėk nukentėjusiam. Niekada nepalik jo vieno.

Ksaveras Sakalauskas-Vanagėlis

Žiema

Supyko žiauri žiema ir sumanė labai bjaurų darbą padaryti: viską pasaulyje sušaldyti ir sunaikinti.

Pirmiausiai prikibo prie paukščių. Nuskyne lapus nuo medžių ir krūmų. Liepė pūsti šaltam vėjui. Neturėdami kur pasislėpti, paukščiai išskrido už jūrų marių. Tik vieni žvirbliai liko, bet ir tie pasislėpė pastogėje.

Mato žiema, kad paukščių nepavys, prikibo prie žvėrių ir gyvulių. Užklojo sniegu laukus, užpustė klonius ir atsiuntė didelius šalčius. Bet gyvuliai neišsigando: vieniems užaugo šiltesni kailiniai, kiti į galias olas sulindo. Voverės medžio drevėje riešutus kramto, o arkliai, karvės ir avys šiltuose tvartuose avižas, šieną ir šiaudus ėda.

Dar labiau supyko žiema ir puolė žuvis: užšaldė upes ir ežerus. Žuvis nusileido į dugną. Joms ten gera, nes storas ledas gina jas nuo vėjo ir šalčio.

– Palaukit! – tarė žiema. – Dabar aš žmonėms parodysiu.

Ir siuntė ji šalčius ir vėjus baisiausių, kurie apšaldė langus, užpustė namus. Žmonės prikūreno krosnis, valgo šiltus valgius ir juokiasi iš žiemos.

Nuliūdo žiema, matydama, kad niekas jos nebijo. Skaudžiausia buvo jai matyti, kad vaikai, ir tie jos nebijo: čiuzinėja sau linksmi, šiltai apsivilkę, senį besmegenį lipdo. Lyg pasityčiodami šaukia šaltį, kad ilgiau laikytų ir geriau šaldytų.

Labai tai nepatiko pikčiurnai žiemai, ir ėmė ji iš gailesčio ir piktumo verksti. Nuo stogų ėmė jos ašaros varvėti: sniegas pradėjo tirpti, kalnelių viršūnės pajuodavo... Turbūt pavasaris netoli.

drevėje tvartuose
pasaulyje pastogėje

- 1 Ką sumanė žiema?
- 2 Prie ko ji prikibo? Kaip gyvūnai gynėsi nuo pikčiurnos?
- 3 Kaip vaikai sutiko žiemą?
- 4 Kokia kūrinėlyje aprašyta žiema? Kodėl ji nuliūdo?

Pasuk galvelę – įmink minklelę!

Kieno galva be nosies? (otsūpok) Kas samanotas gimsta? (sabyrg)	Kas margas nerašytas? (syneg)
augalai	gyvūnai
daiktai	žmonės
Kas kalba be liežuvio? (agyнк)	Kas ry tą vaikščioja ant keturių, dieną – ant dviejų, vakare – ant trijų? (sugomž)

Kas tai?

Kas lekia be sparnų? (sajėv)

žmonės daiktai augalai gyvūnai žvėrys paukščiai žuvis
vabzdžiai naminiai gyvuliai gamtos reiškiniai dangaus kūnai

- 5 Pažiūrėk į nykštuko piešinius ir prisimink, ką vadiname daiktavardžiu.
- 6 Rask daiktavardžių skaitytame tekste.
- 7 Perskaityk ir įmink minkles. Paieškok panašių galvosūkių.

Piktumu nieko nepasieksi.
Geru žodžiu prabilo, ir piktumas nutilo.

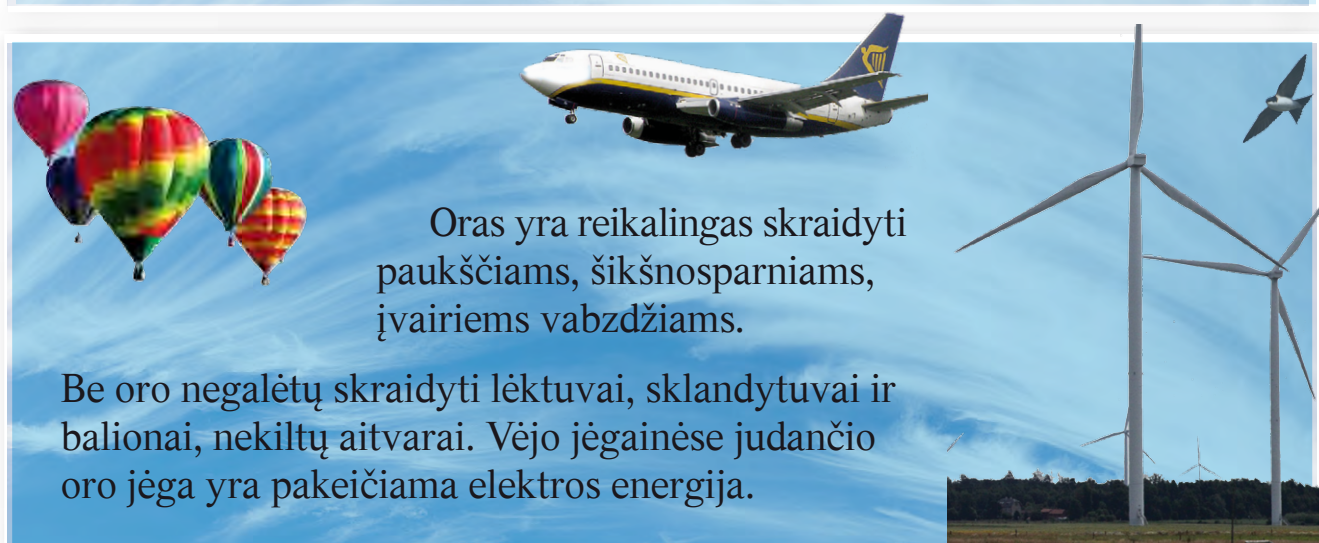
Visur yra, bet niekas jo nemato

Oras yra bespalvis, bekvapis, beskonis dujų mišinys. Daugiausia jame azoto ir deguonies. Oras yra visur: tarp daiktų ir pačiuose daiktuose. Jis užima vietą, bet neturi pastovios formos.

Oro sluoksnis, kuris supa Žemę, vadinamas atmosfera. Ji saugo Žemę nuo per didelio įkaitimo, sulaiko gyvybei pavojingus spindulius.

Žmogus, kiti gyvūnai ir augalai kvėpuodami paima iš oro deguonį. Svarbu, kad oras būtų grynas, švarus. Deguonis palaiko degimą – be jo nesikūrentų malkos ar anglis krosnyje, nedegtų laužas.

Oras yra reikalingas skraidyti paukščiams, šikšnosparniams, įvairiems vabzdžiams.

Be oro negalėtų skraidyti lėktuvai, sklandytuvai ir balionai, nekiltų aitvarai. Vėjo jėgainėse judančio oro jėga yra pakeičiama elektros energija.

oras dujos azotas deguonis atmosfera bespalvis bekvapis beskonis

- 1 Kas yra oras? Kur jis yra?
- 2 Kokios yra oro savybės? Ar jį galima pamatyti ir užuosti?
- 3 Ką vadiname atmosfera? Kam ji reikalinga?
- 4 Kokia yra oro reikšmė?
- 5 Rask tekste ir nurašyk sakinį, kuriame būtų bent penki daiktavardžiai. Daiktavardžius pabrauk.

Jeigu norite būti sveiki, kvėpuokite grynu oru.
Per pertraukas gerai išvėdinkite klasę.

Ona Jautakė

apmąstyty pamąstai įžiūrimus

Avinėlis Jakobas ir debesėlis

Avinėliui Jakobui viskas nusibodo. Kas – viskas? Na, tiesiog – viskas, o ypač klausytis mamos ir tėčio. Jis nutarė pakeisti savo gyvenimą.

Avinėlis Jakobas užstrakaliavo ant Šatrijos kepurės ir uždusęs nustebo:

– Kaip toli matyti! Visa žemė – lyg ant delno!

Ir avinėlis Jakobas išsitiesė žolėje, kad ramiai apmąstyty, ką išvydo.

Dangumi plaukė debesėlis. Jakobas atidžiai į jį įsižiūrėjo.

– Panašus į mane lyg tikras broliukas, – tarė sau. – Tik juodos dėmelės ant nosies nėra. Bet, kai pamąstai, tai ne toks jau didelis trūkumas!

Ir avinėlis Jakobas pasisveikino su debesėliu.

Kas toliau? Juodu pasikalbėjo apie orą. Apie gyvenimą. Avinėlis parodė debesėliui žaliame klonyje vos įžiūrimus savo namus. Debesėliui jie patiko.

– O aš neturiu namų, – liūdnai tarė jis.

– Galėtume gyventi drauge, – pasiūlė Jakobas. – Juk mudu tokie panašūs! Jei nori, nupiešiu tau juodą dėmelę ant nosies, ir tada mūsų niekas nebeatskirs... Oi, aš net nepaklausiau tavo vardo!

– Aš – Grigas, – tarė debesėlis. – O kuo tu vardu?

– Aš – Jakobas, – avinėlis padavė debesėliui priekinę kanopėlę.

Debesėlio delnas buvo toks švelnus, kad Jakobas jo niekaip neprisivertė paleisti! Avinėlis Jakobas pamažu ėmė kilti aukštytyn kartu su debesėliu Grigu.

– Nė nemaniau, kad moku skraidyti! – sušuko Jakobas.

Jis buvo kiek per geros nuomonės apie save, bet Grigas nutarė patylėti. Tik tvirčiau paspaudė Jakobo kanopėlę. Taip jie abu ir nuskrido dangumi.

- 1 Ką sugalvojo avinėlis Jakobas? Kodėl?
- 2 Papasakok, kaip jis susidraugavo su debesėliu.
- 3 Įvertink pasakojimo veikėją Jakobą. Kurie jo poelgiai galėjo būti nesaugūs? Parašyk jam kelis pamokymus.

Išeidamas iš namų, būtinai pasakyk apie tai suaugusiems.
Niekur neik su nepažįstamais žmonėmis.

Kaip žmogus pakilo į erdvę?

Jau prieš daugelį šimtmečių žmogus bandė skristi. Pasidarydavo didžiulius sparnus, bet nuo žemės pakilti su jais negalėjo. Tada užsitempdavo sparnus į aukštą bokštą ir užsidėjęs juos šokdavo žemyn.

Bet kaip pakilti nuo žemės?

Pirmą kartą žmogus pakilo į orą didžiuoju balionu. Jis buvo pripildytas karštų garų. Vėliau garus pakeitė dujos. Baliono apačioje įtaisė kabiną žmogui.

Tačiau balionas buvo nepatogus: jis skrisdavo ten, kur nešdavo vėjas.

Paskui atsirado dirižabliai (cepelinai) – balionai su varikliu ir vairu. Ir tik vėliau buvo išrastas lėktuvas.

Dabar į kosmosą kyla laivai, veikia net mokslinės kosminės stotys.

Žmogus jau buvo išlipęs Mėnulyje.

balionas dirižablis lėktuvas
lakūnas pilotas sklandytuvas
malūnsparnis raketa

- 1 Papasakok apie žmogaus bandymus skristi prieš daugelį šimtmečių.
- 2 Kuo dabar žmonės skraido?
- 3 Papildyk sakinius tinkamais žodžiais ir nurašyk.

Kęstučio mama skraido 🍷.

Šiandien mačiau daug 🍷.

Pirmą kartą žmogus į orą pakilo 🍷.

Vaikai pripūtė daug spalvingų 🍷.

Dirižablis – tai balionas su 🍷 ir 🍷.

Dirbtuvėje mačiau daug 🍷 ir 🍷.

lėktuvų

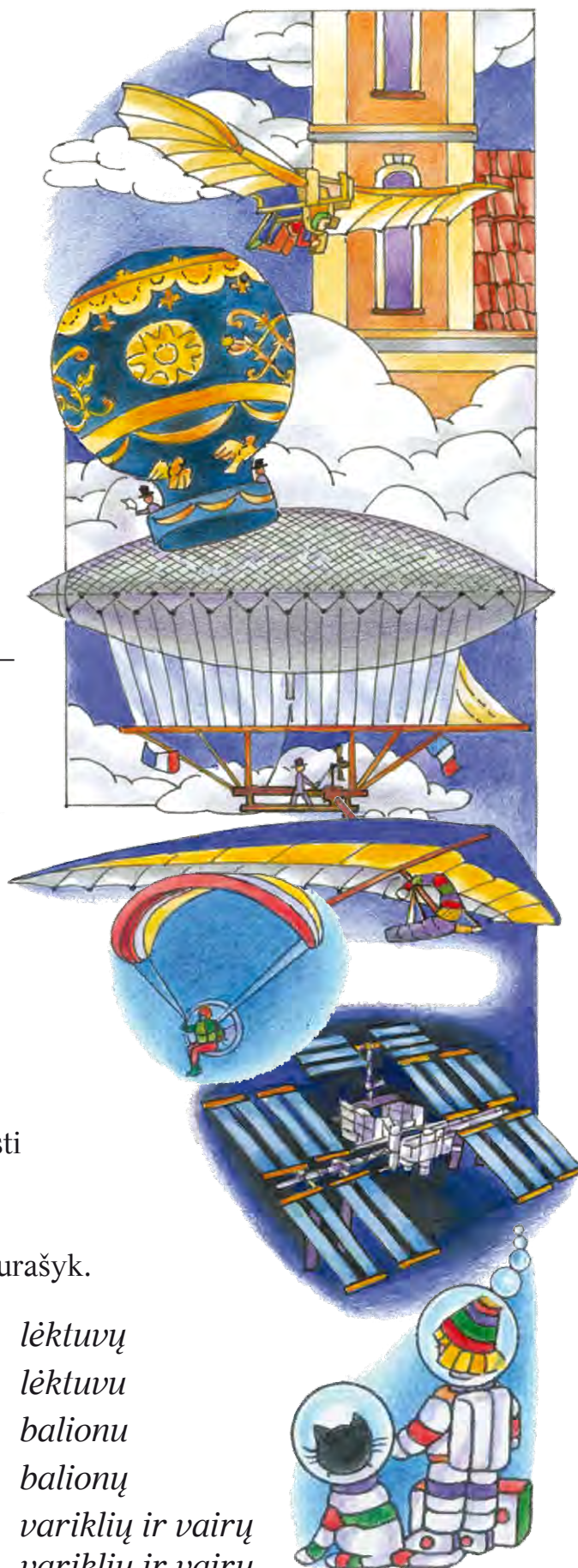
lėktuvu

balionu

balionų

variklių ir vairų

varikliu ir vairu

Transporto rūšys yra šios: oro, vandens ir sausumos transportas.

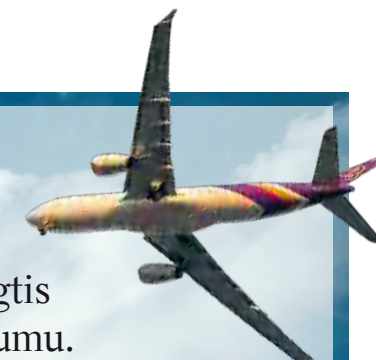
Skrenda paukštis metalinis

Lėktuvas – tai didžiulė skraidanti mašina.

Į ją įlipama trapu. Stiuardėsė parodo keleiviams vietas. Ji pamoko, kaip užsisėgti saugos diržus, kaip elgtis avarijos atveju. Skrydžio palydovai rūpinasi visų saugumu.

Užvedami lėktuvo varikliai. Jis įsibėgėja ilgu aerodromo taku ir pakyla virš debesų. Skrenda labai greitai.

Pirmieji lėktuvą iš medžio ir drobės pasigamino amerikiečiai broliai Raitai. 1903 metais jie pakilo į orą. Šiandien lėktuvai skraido į visas pasaulio šalis, nenutūpę gali apskrieti visą Žemės rutulį.

Lėktuve visas bagažas skirstomas į rankinį (daiktai, kuriuos imate į saloną) ir registruotą, kuris priduodamas oro uoste ir gabenamas lėktuvo bagažo skyriuje. Rankinio bagažo svoris ir matmenys yra ribojami. Jame negali būti didelės talpos skysčių ir duriančių daiktų.

Į oro uostą užsiregistruoti skrydžiui reikia atvykti daug anksčiau. Registruotis skrydžiui galima ir internetu.

Jei skrydis trunka ilgiau, patartina rinktis patogius, natūralių medžiagų drabužius ir batus. Maisto produktų turėkite tik tiek, kiek planuojate suvartoti skrydžio metu.

orlaivis aerodromas oro uostas kilimo ir tūpimo takas trapas
skrydžio palydovas stiuardėsė stiuardas bagažo skyrius aviabilietas

- 1 Kaip atrodo kelionė lėktuvu?
- 2 Kaip pasiruošti kelionei lėktuvu?
- 3 Kur yra artimiausias oro uostas?
- 4 Ar esi skridęs lėktuvu? Jeigu taip, papasakok apie savo kelionę.
- 5 Parašyk kelis sakinius apie savo išsvajotą kelionę lėktuvu.

Kelionės lėktuvu – vienas populiariausių šių dienų keliavimo būdų.

Drąsūs lakūnai

skrydžiu narsuolių

Prieš daugelį metų gyveno du berniukai – Stepukas ir Stasiukas. Jų tėvai labai sunkiai vertėsi, todėl išvyko į Ameriką laimės ieškoti. Čia berniukai augo, mokėsi, svajojo tapti lakūnais.

Užaugę jie išmoko valdyti lėktuvą. Tik lėktuvai tuomet dar buvo netobuli, ir skristi jais buvo pavojinga. Tačiau drąsūs vyrai Steponas Darius ir Stasys Girėnas pasiryžo perskristi Atlanto vandenyną. Jie svajojo šiuo skrydžiu išgarsinti savo tėvynę Lietuvą.

Išaušo ankstyvas vasaros rytas. Lėktuvas sunkiai pakilo nuo žemės. „Lituanika“ – toks buvo lėktuvo vardas – pasuko rūstaus Atlanto pusėn.

Skrenda lakūnai dieną, skrenda kitą. Be poilsio, be miego. Pagaliau tolumoje jie pamato žemę. Atlantas nugalėtas. Lietuva jau netoli.

Bet štai iškilo juodas audros debesis. Ir „Lituanika“ nėrė į audros sūkurį.

Veltui Lietuva laukė parskrendant dviejų narsuolių. Kas atsitiko tą naktį? Tik miško pušys tyliai ošia ten, kur įvyko nelaimė.

- 1 Kaip Darius ir Girėnas norėjo išreikšti meilę tėvynei?
- 2 Kodėl šių lakūnų skrydis per Atlantą yra žygdarbis?
- 3 Atsakyk visu sakiniu į klausimą, parinkdamas tinkamus žodžius.

Koks turi būti lakūnas?

*drąsus * tingus * apsukrus * bailus * lėtas * darbštus * patiklus
netvarkingas * plepus * vikrus * sveikas * ligotas * tikslus * tvarkingas*

„Lituanika“ Steponas Darius Stasys Girėnas valdyti lėktuvą
Atlanto vandenynas audros sūkurys išgarsinti savo tėvynę Lietuvą

Steponas Darius ir Stasys Girėnas – pirmieji lietuviai, perskridę Atlantą. Jų lėktuvas sudužo 1933 metų liepos 17 dieną Pščelnike.

Daiktavardžių karalystėje

- Ką vadiname daiktavardžiu?
- Kokie yra daiktavardžių skaičiai?
- Kokios yra daiktavardžių giminės?
- Į kokius klausimus atsako daiktavardžiai?

- Kaip rašome knygų ir žurnalų pavadinimus?
- Kuriuos daiktavardžius rašome didžiąja raide?

Ar žinai?

Daiktavardis yra labai sena kalbos dalis. Patys seniausi daiktavardžiai – tai *tėvas, motina, brolis, sesuo, namas, saulė*. Kai vaikai mokosi kalbėti, jie vartoja tik pačius daiktavardžius. Net ir suaugusių žmonių kalboje jų būna labai daug. Taip yra todėl, kad kiekvienas naujas daiktas turi būti pavadintas.

- 1 Atsakyk į klausimus ir kartu su nykštuku pakartok žinias apie daiktavardį.
- 2 Kurie daiktavardžiai yra seniausi? Kuriuos daiktavardžius tu dažniausiai vartoji?
- 3 Palenktyniaukite, kas daugiau parašys lentoje daiktavardžių, prasidedančių nurodyta raide.

Kiekvienas daiktas turi pavadinimą.

Juozas Nekrošius

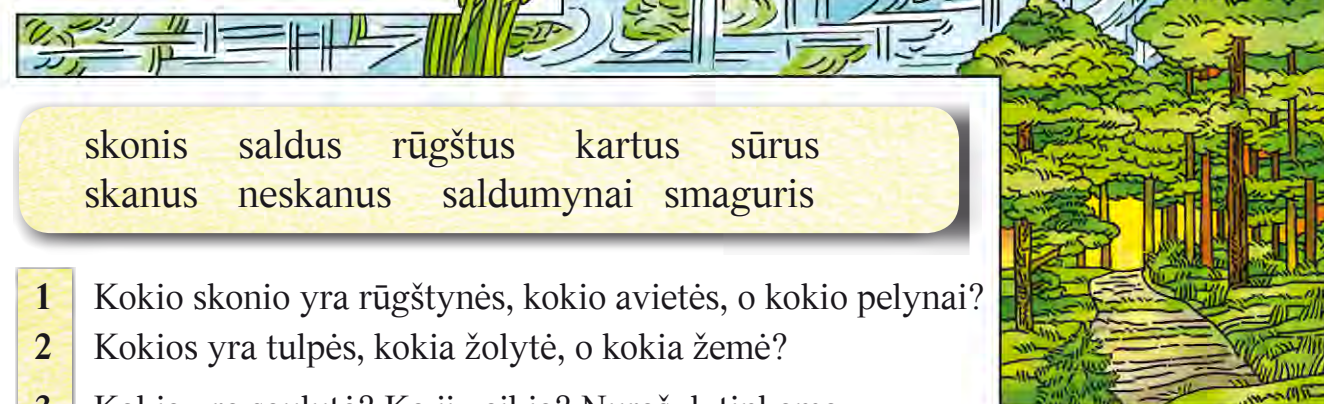
Kodėl?

Kodėl rūgštinės rūgščios?
Kodėl avietės saldžios?
Kodėl lelijos baltos?
O žemė – juk pilka!

Kodėl žalia žolelė?
Kodėl pelynai kartūs?
Kodėl raudonos tulpės?
O žemė – juk pilka!

Kodėl taip ošia medžiai?
Kodėl upeliai alma?
Kodėl taip čiulba paukščiai?
O žemė – juk rami!

Virš žemės, virš pilkos,
Virš žemės, virš ramios
Tai šypsosi, tai šviečia
Saulutė amžina!

skonis saldu rūgštus kartus sūrus
skanus neskanus saldumynai smaguris

- 1 Kokio skonio yra rūgštinės, kokio avietės, o kokio pelynai?
- 2 Kokios yra tulpės, kokia žolytė, o kokia žemė?
- 3 Kokia yra saulutė? Ką ji veikia? Nurašyk tinkamą posmą ir pabrauk būdvardžius.
- 4 Išvardykite kuo daugiau dalykų, kurie yra saldūs. Paskui įvardykite sūrius, karčius ir rūgščius daiktus.
- 5 Namie kartu su tėveliais patikrinkite įvairių vaisių ir daržovių skonį. Paskui pasigaminkite iš jų salotų.

Būdvardis yra kalbos dalis, kuri reiškia daikto požymį:
saldus, geltona, tvirtas, graži.

rūgštinės rūgščios
saldžios žalia ramios

Leonardas Gutauskas

Šarka

juodesnis baltesnis mažesnis
aukštesnis pranašesnė

Kitados juodvarnis tarė:
– Aš esu už žemę juodesnis.
Berželis tarė:
– O aš už sniegą baltesnis.
Žiogas sučirškė:
– Esu už slenkstį mažesnis.
Vėjas sušuko:
– O aš ir už stogą aukštesnis!
Skrido šarka. Išgirdo juos taip kalbančius ir suriko:
– Klausykite! Aš, šarka, vagile pravardžiuojama, esu pranašesnė už visus!
Aš ir už žemę juodesnė, ir už sniegą baltesnė, ir už slenkstį mažesnė, ir už stogą aukštesnė!

Visi turėjo pripažinti, kad šarkos teisybė.

juodas – juodesnis baltas – baltesnis mažas – mažesnis
aukštas – aukštesnis pranašus – pranašesnis

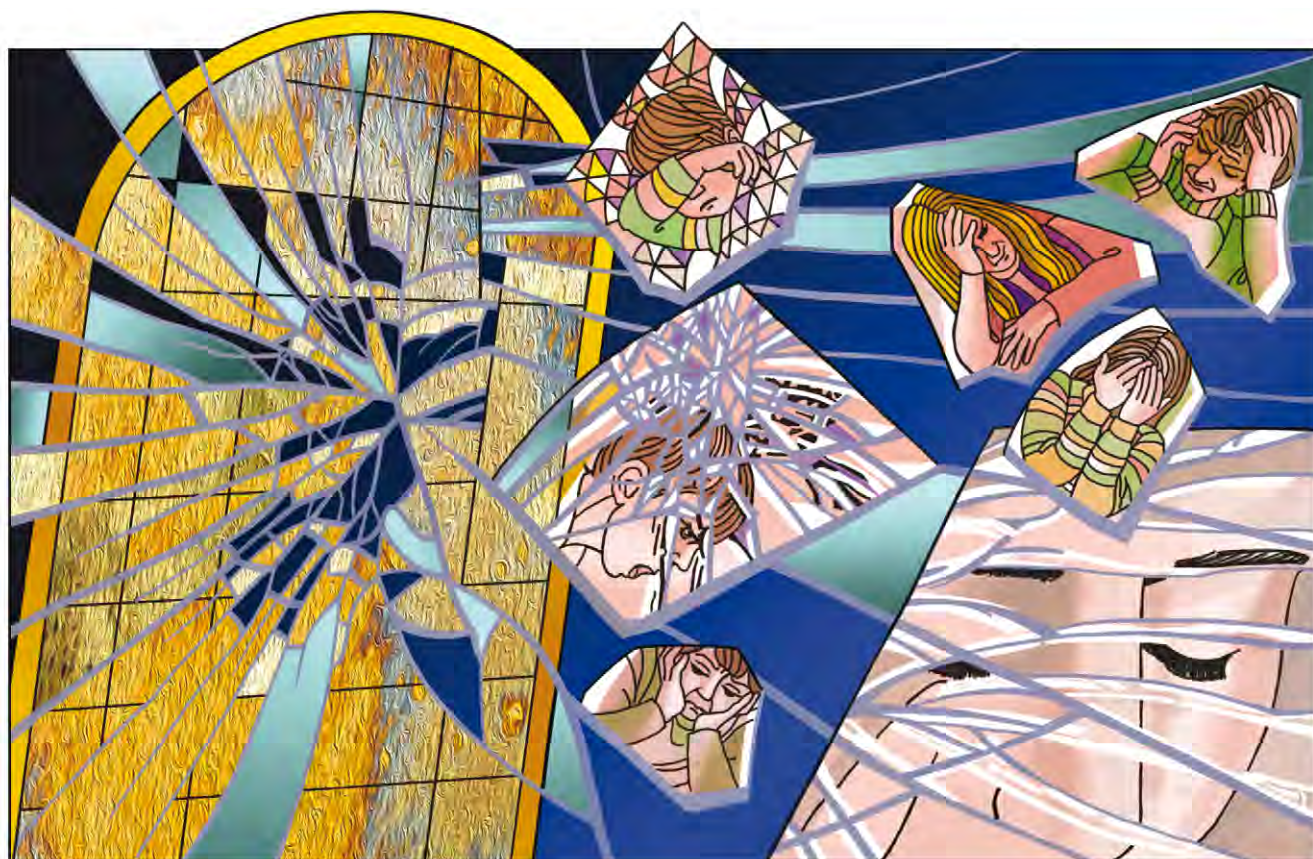
- 1 Išvardyk kūrinėlio veikėjus. Dėl ko jie susiginčijo?
- 2 Kas ir kaip išsprendė ginčą?
- 3 Perskaitykite tekstą vaidmenimis.
- 4 Nurašyk šarkos žodžius ir pabrauk būdvardžius. Patikrink, ar taisyklingai juos parašėi.

Mes gyvename viename pasaulyje, tačiau
kiekvienas iš mūsų jį pastebime kitaip.

Hansas Kristianas Andersen

Sniego karalienė. Apie veidrodį ir jo šukes

bjaurus bjauresnis gražiausi
mažiausias

Paklausykite! Kai pasaka bus baigta, žinosime daugiau, negu žinome dabar.

Buvo toks baisus žynys. Vienas iš pikčiausių – tikras kipšas! Vieną kartą jis labai įsismagino ir padirbo tokį veidrodį, kur kiekvienas geras ir gražus daiktas, atsispindėjęs jame, dingdavo, o piktas ir bjaurus buvo matomas aiškiai ir atrodė dar bjauresnis. Gražiausi reginiai, atsispindėję tam veidrody, buvo panašūs į virtus špinatus, o geriausi žmonės – šlykštūs arba stovėjo aukštytyn kojomis. Veidai būdavo taip iškreipti, net negalima buvo pažinti. Toks veidrodis labai džiugino žynį. Visi jo mokiniai – jis turėjo savo mokyklą – visur pasakojo apie tą veidrodį kaip apie kokį stebuklą, tvirtindami, kad tik dabar atėjęs metas matyti žmogų ir net visą pasaulį tokį, koks iš tikrųjų yra. Lakstė visur su tuo veidrodžiu, ir galop neliko nei vieno žmogaus, nei vieno krašto, kuris būtų neiškreiptas jame. Galop jie norėjo nulėkti į dangų, kad galėtų pasijuokti iš angelų ir paties Viešpaties Dievo. Kuo aukščiau lėkė su veidrodžiu, tuo labiau viskas jame kryo, viskas darėsi bjauresnis, net sunku buvo laikyti rankose, bet jie nesiliaudami vis artyn kilo prie angelų ir Dievo. Staiga veidrodis baisia persikreipė, sudrebėjo, sprūdo jiems iš rankų, krito žemėn ir ištiško į milijonus, bilijonus ir dar daugiau šukelių. Tos šukelės padarė nepalyginti daugiau pikto kaip pats veidrodis. Jos,

tokios smulkios kaip dulkelės, išsisklaidė po visą pasaulį, ir kam pateko į akį, ten ir paliko. Žmogus su šukele akyje viską matė išvirksčiai arba tik tai, kas buvo negero, nes mažiausias krislelis turėjo viso veidrodžio ypatybes. Dar blogiau buvo, jei kam šukelė pakliuvo į širdį – tada širdis pavirsdavo į gabalą ledo. Pasitaikydavo šukių didumo sulig lango stiklu, tik pro langus su tokiais stiklais nepatogu buvo žiūrėti į savo bičiulius. Kitos šukelės buvo įstatytos į akinius, ir nelaimė buvo su tokiais akiniais žmogui, norėjusiam viską gerai matyti ir teisingai spręsti. O tas žynys be galo džiaugėsi, net juokais plyšo. Po orą skraidė daugybės tų šukelių.

Paklausykim, kas atsitiko...

bjaurus – bjauresnis – bjauriausias   piktas – piktesnis – pikčiausias
mažas – mažesnis – mažiausias   baisus – baisesnis – baisiausias

- 1 Koks buvo žynys? Kokį veidrodį jis sukūrė?
- 2 Kodėl veidrodis sudužo?
- 3 Kas įvyko, kai veidrodis sudužo?
- 4 Iš pasakos išrašyk dešimt būdvardžių. Kuriuos žodžius jie apibūdina?
- 5 Nupiešk burtininko sukurtą veidrodį ir vieną jame atsispindėjusį daiktą.

Gerą žodį vienas girdi, o piktą šimtai.
Kas tau gera, tai ir kitam dera.

Hansas Kristianas Andersen

panašią plokščius didžiulę tuščią

Sniego karalienė. Sniego karalienės rūmuose

Rūmų sienos buvo sniego supustytos, o langai su durimis smarkių vėjų prakirsti. Ten buvo per šimtą tokių sniego salių įvairaus pavidalo ir didumo, didžiausia turėjo daug mylių išilgai ir skersai, jos visos buvo gražiai šviečiamos Šiaurės pašvaistės. Nors jos spindėte spindėjo šviesa, bet buvo šaltos ir tuščios. Jokio džiaugsmo, jokios linksmybės! Čia niekad nebuvo rengiami pokyliai su šokiais, kurių metu būtų žaidę pūgos ir baltieji lokiai galėję vaikščioti su paskutinėmis kojomis, rodydami savo vikrumą; čia niekad baltos lapelės nesirinkdavo kavutės ir jaukiai sutūpusios neleidinėjo liežuvių. Ne, Sniego karalienės salės buvo visados tuščios ir šaltos! Šiaurės pašvaistė rodydavosi tokiais vienodais tarpais, jog nesunku buvo žinoti, kada ji labiausiai įsiliepsnos ir kada priges. Vidury didžiosios tuščios sniego salės blizgėjo sušalęs ežeras, o jo ledas buvo suskilęs į tūkstantį į vienas kitą visai panašią, lyg kokio menininko padarytą, kąsnelių. Būdama namie, Sniego karalienė sėdėdavo pačiame to ežero viduryje ir vadindavo tą ežerą išminties veidrodžiu, laikydama jį vieninteliu ir geriausiu veidrodžiu pasaulyje.

Kajus buvo pamėlynavęs nuo šalčio, tapęs beveik juodas, bet jis to neįjuto – Sniego karalienės pabučiavimai atėmė jam jautrumą šalčiui, jo širdis buvo pavirtus į ledą. Jis rankiojo plokščius kampuotus ledo kąsnelius, juos dėliojo, kad kas išeitų, kaip mes dėliojame iš medžio ar popieriaus gabaliukų visokias figūras. Savo sudarytas figūras Kajus laikė didžiausios grožybės ir svarbos dalyku. Taip jis galvojo dėl patekusio į jo akį to prakeikto stiklo krislelio. Iš ledo kąsnelių Kajus dėliojo visokius žodžius, bet niekaip negalėjo sudėti žodžio „amžinybė“, nors labai to norėjo. Sniego karalienė buvo jam sakiusi: „Tik sudėk šitą žodį, ir tu būsi sau viešpats, o aš tau padovanosiu visą pasaulį ir priedo dar naujas pačiūžas!“ Bet sudėti jis to žodžio nemokėjo.

– Dabar lėksiu į šiltus kraštus, – pasakė Sniego karalienė, – pažiūrėti savo juodųjų puodų. – Juodaisiais puodais ji vadino ugnikalnius Etną ir Vezuvijų. – Aš juos kiek pabalinsiu. Tai jiems pravers, kai sniegas apibarstys citrinas ir vynuoges.

Ir Sniego karalienė išlėkė, o Kajus paliko vienas didžiausioj ledo salėj. Jis žiūrėjo į ledą ir vis galvojo galvojo, net jam galvą ėmė sopėti. Sėdėjo vienoj vietoj nekrutėdamas ir išbalęs, tartum būtų negyvai sustingęs.

Tuo metu pro didžiuosius rūmų vartus įėjo Gerda. Priešais pūtė baisus vėjas, o ji sukalbėjo vakarinę maldą, ir vėjas nurimo, lyg užmigo. Tada mergaitė įžengė į didžiulę tuščią sniego salę ir išvydo Kajų. Prišokus apkabino jį ir sušuko:

– Kajau! Mielas mano Kajau! Pagaliau tave radau!

O jis sėdėjo visas sustingęs ir šaltas. Gerda pravirko, jos karštos ašaros krito Kajui ant krūtinės, pasiekė širdį, sutirpdė ledą ir stiklo šukelę. Kajus pažvelgė į Gerdą, o ji uždainavo:

Žydi lelijos ir rožės daržely,
Jėzų atrasime mes ten vaikelį!

Šoko tada Kajui ašaros iš akių, su ašaromis kartu iškrito ir stiklo krislelis, jis pažino Gerdą ir džiaugsmingai sušuko:

– Gerdute! Brangiausia mano Gerdute! Kur taip ilgai buvai? Kur aš pats buvau? – Apsidairė aplink. – Kaip čia šalta, kaip čia tuščia!

Jis prisiglaudė prie Gerdos, ta juokėsi ir verkė iš džiaugsmo. Buvo toks didelis džiaugsmas, jog ledo kąsneliai ėmė šokinėti, o kai pavargo, jie sugulė, ir susidėjo tas pats žodis, apie kurį Sniego karalienė sakė, kad jei jis jį sudės, pasidarys nepriklausomas viešpats, ji dovanos jam visą pasaulį ir priedo dar naujas pačiūžas.

Gerda pabučiavo jo skruostus, ir jie paraudonavo, pabučiavo jo akis – tos ėmė spindėti kaip ir jos akys, pabučiavo jo rankas ir kojas – jis vėl pasidarė sveikas ir greitas. Dabar Kajus nebebijojo Sniego karalienės grįžtant namo – čia gulėjo jos atleidžiamas jam raštas, išrašytas blizgančiomis ledo raidėmis.

Susikabinę rankomis, abudu išėjo iš tos didžios pilies. Jie kalbėjosi apie senele ir apie rožes, žydinčias aukštai ant stogo. Visur, kur jie ėjo, vėjas nustodavo pūtęs ir pasirodydavo saulė.

didelis – didesnis – didžiausias   šaltas – šaltesnis – šalčiausias
brangus – brangesnis – brangiausias   didžiuosius   didžiosios

- 1 Kaip atrodė Sniego karalienės rūmai? Perskaityk ištrauką, kurioje apie tai rašoma.
- 2 Ką veikė Kajus Sniego karalienės rūmuose? Ar žinai, kaip jis ten pateko?
- 3 Papasakok, kaip Gerda išgelbėjo Kajų.

Pasakos yra ne tik įdomios, bet ir lavina vaizduotė, moko skirti gėrį nuo blogio, atjausti ir paguosti.

Ksaveras Sakalauskas-Vanagėlis

Akiniai

Petrelis matė, kaip tėtė su akiniais knygas skaitė. Kartą Petrelis užsidėjo akinius ir bandė skaityti, bet negalėjo. Tėtė jam tarė:

– Kai išmoksi skaityti, tada ir akinių nereikės. Žinok, jog nemokytam akiniai nepadės.

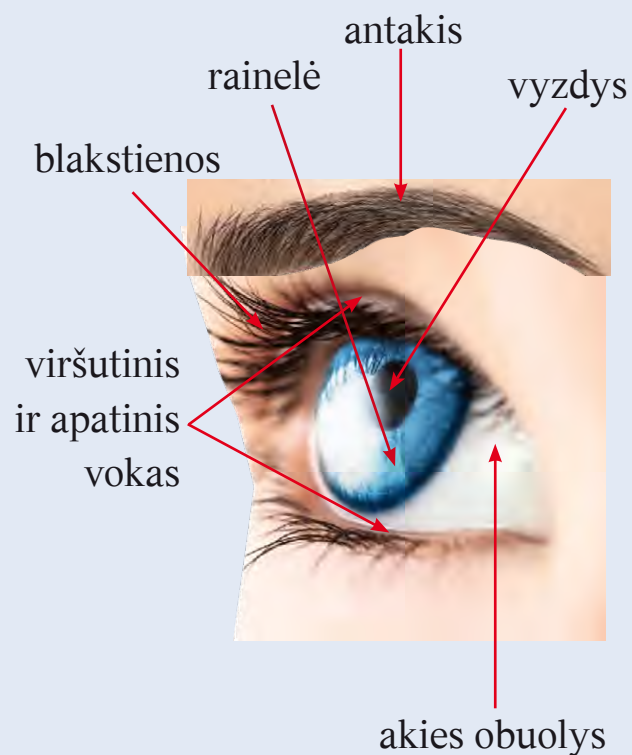
Kitą rytą tėvas nuvedė vaikutį mokyklon.

akiniai akinių akinius
su akiniais

Apie akis

Akys – didžiausias žmogaus turtas. Jomis matome pasaulį: žydrą dangų, žalias pievas ir miškus, įvairiaspalves gėles, skaisčią saulutę. Akį sudaro akies obuolys, rainelė ir jos viduje esanti tamsi anga – vyzdys. Rainelė būna įvairių spalvų: mėlyna, pilka, ruda ir net juoda. Pro vyzdį į akį patekę šviesos spinduliai susikerta tinklainėje ir per regos nervą paveikia regos centrus smegenyse. Akys yra labai jautrios. Saugokime jas nuo sužeidimo, nepervarginkime.

Akiniai

Regėjimo ydas ir sutrikimus ištaisome arba sumažiname nešiodami akinius. Be jų žmogus gali akis visiškai sugadinti, todėl gydytojo paskirtus akinius nešioti būtina. Jie parduodami optikos parduotuvėse. Akinių yra įvairių – trumparegiams ir toliaregiams.

Akiniai gali apsaugoti ir nuo žalingo aplinkos poveikio, pvz., akiniai su juodais stiklais saugo akis nuo saulės.

Akiniai buvo išrasti maždaug prieš septynis šimtus metų. Dabar regėjimui pagerinti vartojami ir lęšiai.

Kad akys būtų sveikos

- Skaityk prie geros šviesos.
- Duok akims pailsėti – skaitydamas ar dirbdamas kompiuteriu, daryk trumpas pertraukėles ir žiūrėk į tolį.
- Šasiuvinį ar knygą laikyk maždaug 30 cm nuo akių.
- Neskaityk gulėdamas lovoje ir prie silpnos šviesos.
- Saugok akis nuo stiprios ir mirgančios šviesos.
- Nesėdėk ilgai prie televizoriaus ar kompiuterio.

- 1 Kodėl Petrelis negalėjo perskaityti?
- 2 Ką tėvelis pasakė sūnui? Kurie jo žodžiai svarbiausi? Kodėl?
- 3 Kodėl akys yra didžiausias žmogaus turtas?
- 4 Kaip reikia tausoti akis?
- 5 Kam yra reikalingi akiniai ir lęšiai?
- 6 Iš teksto apie akis nurašyk du pirmus sakinius. Pabrauk būdvardžius.

Žmonės sako: Saugok kaip savo akį.

Vladas Dautartas

Žvirbliai maudosi

Žiema buvo ilga ir šalta. Žvaigždėtomis naktimis taip šalo, kad net traškėjo medžių šakos, pyškėjo tvoros, po storu ledu sunkiai dūsavo upės.

Ir žmonės, ir žvėrys, ir paukščiai ieškojo šilumos. Iš kiemų, iš patvorių, iš kluonų dingo žvirbliai. Sulindo išminčiai į šiltus trobų kaminus ir kantriai laukė. Ir sulaukė... Netikėtai atšilo. Iš kaminų išlindo ir žvirbliai. Pasimuistė prieš saulę, pasižiūrėjo vienas į kitą ir net snapus pražiojo – visi buvo suodini kaip kaminkrėčiai. Ilgai nesvarstydami, galvotrūkčiais puolė žvirbliai į tirpsantį sniegą ir, čirkšdami, plakdami sparnais, ėmė maudytis. O žmonės žiūrėjo, lingavo galvas ir vienas kitam džiugiai sakė:

– Jei jau žvirbliai maudosi, tai ir pavasaris ne už kalnų.

žvirbliai išminčiai
kantriai džiugiai

šaltas šiltas šaltis šaldyti giedras giedrėti lyti
šalta šilta šiluma šildyti giedra lietingas lietus

- 1 Ką pranašauja sniege besimaudantys žvirbliai? Perskaityk žmonių spėjimą.
- 2 Perskaityk sakinį, kuriam nupiešta iliustracija.
- 3 Iš skaitinio išrašyk būdvardžius. Į kokius klausimus jie atsako?
- 4 Kokia šiemet buvo žiema?

Būdvardis atsako į klausimus *koks? kokio? kokie? kokios?*

Selemonas Paltanavičius

vargšelis šūkteli neškime padeda

Pirmas drugelis

Berniukai brenda mišku – kels inkilėlį. Staiga Arvydukas šūkteli:

– Žiūrėk!

Tarp rudų lapų vienas geltonas kaip citrina.

– Tai ne lapas. Drugelis! – sako Arvydukas.

– Tikrai drugelis... Vargšelis... Sušals.

– Neškime į saulutę!

Arūnas atsargiai ima drugelį ir neša ten, kur plieskia saulė. Padeda ant samanų.

Drugelis pakelia sparnus ir...

Arūnas šypsosi:

– Matai, mes išgelbėjome.

Jam tik saulės reikėjo.

Jos šilumos.

geltonas kaip citrina

- 1 Ką pamatė vaikai miške?
- 2 Ko reikėjo drugeliui?
- 3 Rask tekste sakinį, kuriame yra būdvardžių, ir dailiai jį nurašyk. Būdvardžius pabrauk.
- 4 Pabandyk nupiešti pirmą pavasarį pamatytą drugelį arba pasidaryk jo atvaizdą.

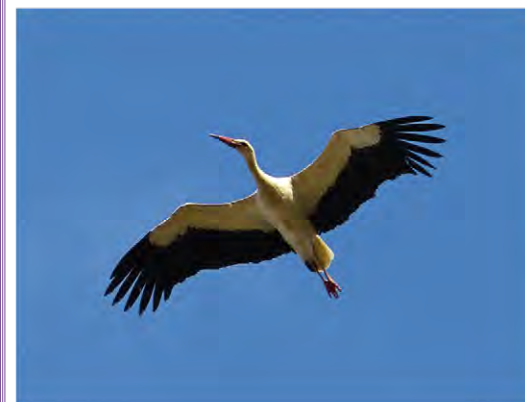
Pirmoji pavasario diena

Kovo 21-ąją, pirmą pavasario dieną, mūsų klasė surengė ekskursiją. Keliavome pėsčiomis, ieškodami pirmųjų pavasario pranašų. Buvo šilta ir saulėta diena.

Pirmiausia nuvykome prie upės. Joje plaukė paskutinės ledo lytys. Pakrantėse ant gluosnių šakų puikavosi švelnūs kačiukai. Priesaulyje į saulę stiebėsi pirmieji žali žolytės daigeliai. Padangėje skardėjo pilkas vyturėlis. Netolimoje pelkėje klykavo kuoduotos pempės ir trimitavo grakščios gervės.

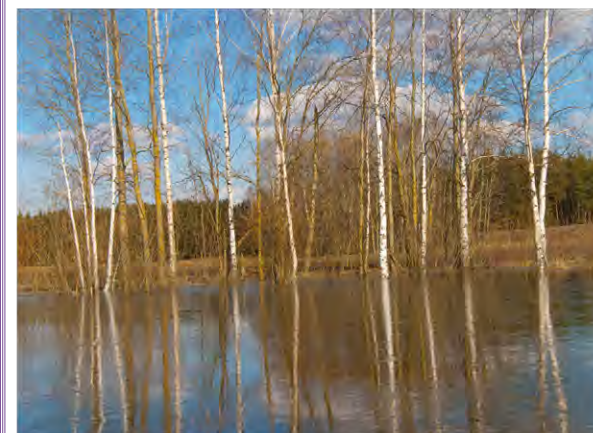
Pakeliui užsukome į miškelį. Atokaitoje pastebėjome, kad žiedus skleidžia pirmos žibuoklės ir plukės. Beržai ir lazdynai pasipuošė puriais žirginėliais. Iš žiemos miego pabudo darbščios skruzdės ir bitelės.

Grįždami į mokyklą, išgirdome kleketuojančius gandrų. Šie paukščiai šiemet grįžo labai anksti.

Visi džiaugėmės pavasariu, o gražiausius vaizdus įamžinome nuotraukose.

- 1 Kokius pavasario pranašus tu jau pastebėjai?
- 2 Papasakok, kaip tu praleidai pirmą kalendorinio pavasario dieną. Stenkis pavartoti kuo daugiau būdvardžių.
- 3 Nurašyk patarles ir pabrauk būdvardžius. Kuriuos žodžius jie apibūdina?

Būdvardžiai sakinyje apibūdina daiktavardį.

Nijolė Kepenienė

Kuo kvepia Australija

Atėjo pavasaris. Sliekas Izidorius plačiai atvėrė visus langus, požemio rūmus vėdino. Vėdindamas gyrėsi:

– Sapnavau sliekų čiuožyklą! Visi sliekai su pačiužomis šliužinėja, uodegomis pasispirdami.

Parlėkė ir gandras Antanas su žmona iš Afrikos, sparnais tik plasnoja:

– Ak, kokios margos, kokios linksmos tolimų kraštų paukštės!.. Kaip išmoningai jos suka lizdus! Ir mes taip suksime.

Meška Brigita gyrėsi sapne buvusi bičių motinėle, varnėnas Aleksandras žvilgino pietų saulėj patamsėjusias plunksnas, tik laputaitė Veronika tylėjo.

– O ką tu, Veronika, per žiemą veikei? – užsipulė laputaitę gegutė.

– Krosnį kūrenau, – prisipažino liūdna Veronika.

– Kcha-kcha! Krosnį!

– Kcha-kcha! Krosnį!!! – springo juokais ir keliautojai, ir žiemos miegaliai.

– Mielines bandeles kepiu... – dar pridūrė Veronika ir susigėdusi lėtai nuėjo į trobą.

tolimų liūdna
mielinių didelė

Ko gi visi iš jos šaiposi? Žiema buvo puiki – prikepusi mielinių bandelių, užkaisdavo Veronika virdulį, užplikydavo čiobrelių arbatos ir skaitydavo knygeles. Kartą skaitė apie Australijos kengūras su sterblėm. O kad taip ir ji, laputaitė Veronika, galėtų kuo nors nenuoramas paukščius ir miško žvėris nustebinti! Na ir nustebins. Pasiėmė Veronika adatą, audinio atrėžėlę su kepurėtais nykštukais – štai jums ir sterblė! Kai geriau pagalvoji, sterblė – tik didelė kišenė.

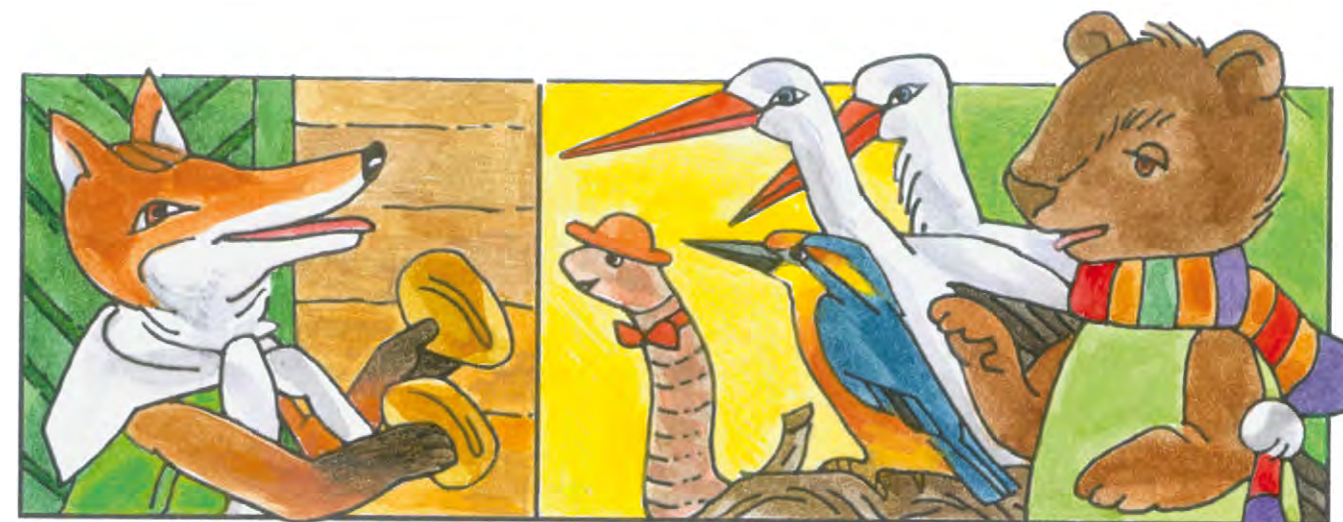
– O aš žiemą ne tik krosnį kūrenau, – žengė pirmyn. – Buvau Australijoje, dabar turiu sterblę kaip kengūrą.

– O kas tavo sterblėj? – parūpo meškai Brigitai.

– Išties!.. Kas ten? Pūpsio tartum pagalvė, – nerimo ir varnėnas Aleksandras.

– Kas ten? Kas?.. – stiebėsi sliekas Izidorius.

Laputaitė kyštelėjo letenėlę sterblėn ir ištraukė mielinę bandelę. Paskui antrą, trečią... Visas miškas pakvipo Australija, iškepta laputaitės Veronikos krosnelėje.

- 1 Papasakok, kaip miško gyvūnai praleido žiemą.
- 2 Kodėl girios gyventojai šaipėsi iš lapės?
- 3 Kuo Veronika nustebino savo draugus?
- 4 Kuris veikėjas įdomiausiai praleido žiemą? Kodėl taip manai?
- 5 Parašyk, kaip tu praleidai žiemą.
- 6 Rask kūrinyje ir nurašyk kelis būdvardžius. Kokius požymius jie nusako?

Būdvardžiai reiškia spalvą (žalia), formą (apvalus), skonį (saldus), medžiagą, iš kurios daiktas padarytas (auksinis), jo išorines ir vidines ypatybes (gražus, santūrus).

Vytautas Bubnys

***

– Kada mokykloje tu pažvelgsi į Lietuvos žemėlapij, visų pirma susirask mažą taškelį su užrašu Vilnius. Tai ne tik mūsų sostinė, bet tai ir mūsų Tėvynės širdis. Ilgus šimtmečius ji buvo plėšoma, draskoma, tačiau šiandien plaka laisvai, nepavargdama. Paskui akim nubėk vingiuotu mėlynu kaspinėliu Nerimi, sustok ties Kaunu prie žilojo Nemuno, o tada jau leiskis žemyn. Žaliose pakrantėse miestai ir maži miesteliai, kaimai, senos kapinės, pagaliau mūsų uostamiestis Klaipėda, įsikūręs prie Baltijos jūros. Tačiau nepamiršk: jeigu nori, kad kiekvienas žemės lopinėlis į tave prabiltų, privalai mokėti ne tik jį prakalbinti, bet ir išgirsti jo kalbą. Ta Tėvynės laukų ir girių kalba surašyta knygoje, ji žmonių lūpose. Ir kuo labiau stengsiesi pažinti savo tėvų kraštą, kuo dažniau vartysi jo istorijos lapus, kuo giliau pajusi lietuviškos dainos ir pasakos grožį, tuo labiau norėsi visas jėgas skirti savo Tėvynei, kuri yra mažytė didelio pasaulio dalelė.

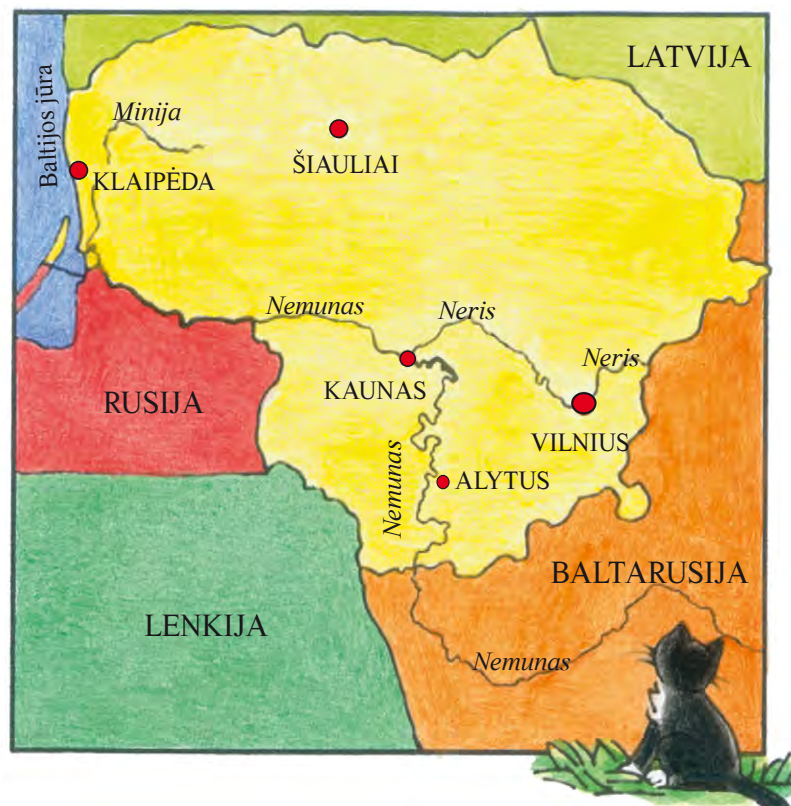
- 1 Kokiais būdais galime daugiau sužinoti apie savo tėvynę?
- 2 Sugalvok tekstui pavadinimą ir parašyk jį sąsiuvinyje.
- 3 Apžvelk Lietuvos žemėlapij, papildyk ir nurašyk sakinius.

Aš apžvelgiau žemėlapij. Lietuva – nedidelė valstybė. Čia teka dvi didelės upės – ir . Prie šių upių puikuoja Lietuvos miestai: , ir . Baltijos pakrantėje yra didelis uostas – . Jis atveria Lietuvai kelią į platųjį pasaulį. Lietuva ribojasi su , , , .

Lietuvių tauta gyvena prie Baltijos jūros ir kalba lietuvių kalba. Turi savo valstybę – Lietuvos Respubliką.

Neris Nemunas Vilnius Kaunas
Klaipėda Baltijos jūra Tėvynė

Anzelmas Matutis

Po gimtinės ažuolėliais

Po gimtinės
Ažuolėliais,
Po šilkiniais
Jų šešėliais
Iš dainelių, iš dainų
Margą juostą aš pinu.

Ten, kur jūra,
Uždainuoju,
Bangos gūra
Man po kojų,
Ir žuvėdra balzgana
Skrenda lekia lyg daina.

Čia, kur Nemunas
Pro Kauną
Slėnius, žemumas
Skalauna,
Čia, kur Vilnius ir Neris,
Lai skambi dainelė skris!

Čia tėveliai
Aria vagą,
Čia upeliai
Šneka klega...
Čia, prie šnarančios obels,
Tulpė rausvą žiedą kels.

šilkiniais margą rausvą

Po gimtinės
Ažuolėliais,
Po šilkiniais
Jų šešėliais,
Žemėj pasakų, dainų
Saulės vieškeliu einu.

- 1 Kurias Lietuvos peizažo detales poetas apdainuoja eilėraštyje?
- 2 Nupiešk poeto nupintą Lietuvos kraštovaizdžių „margą juostą”.

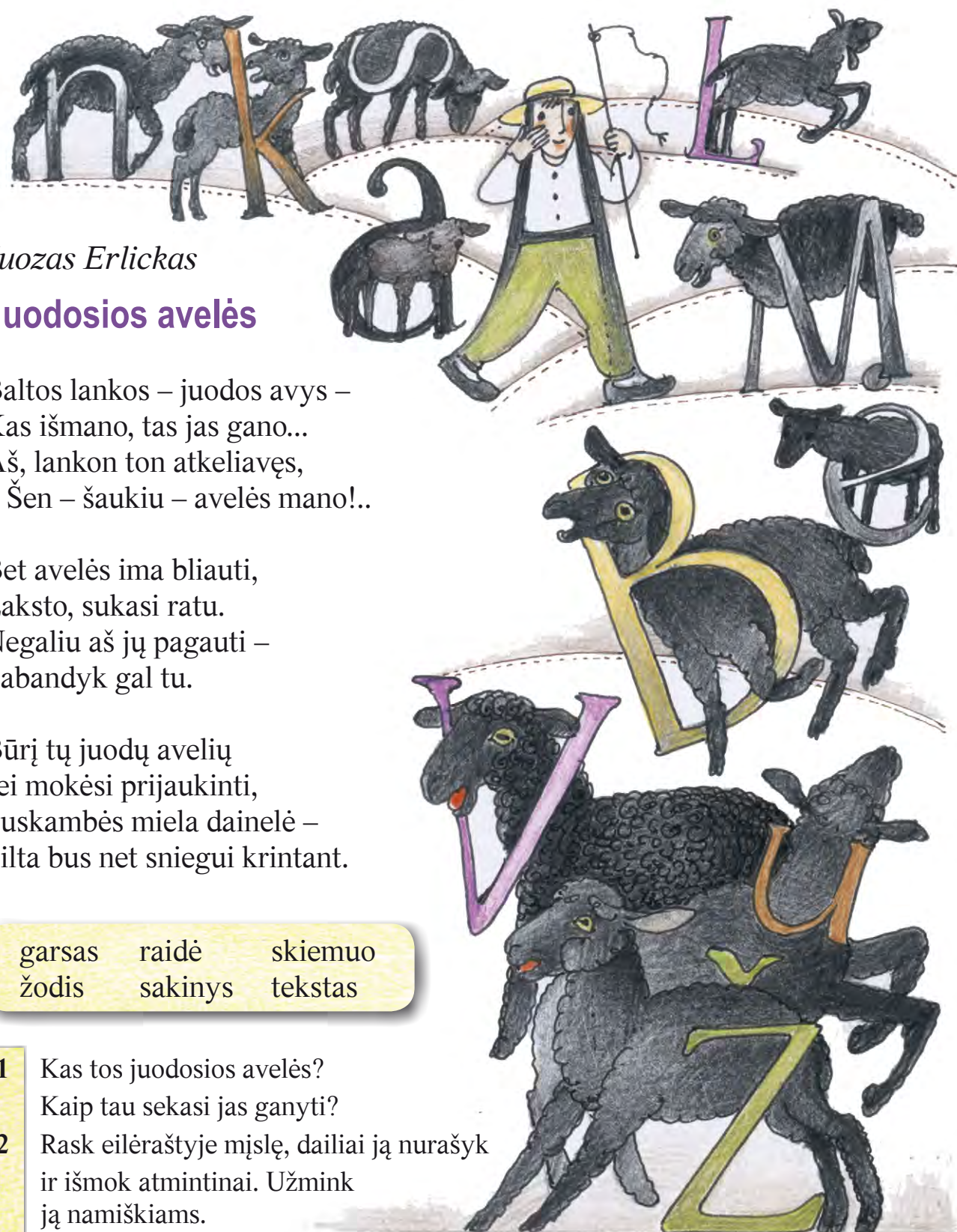
- 3 Klasėje sukurkite dainų apie gimtąją žemę pyne.
- 4 Rask eilėraštyje apibūdinimus pateiktiems žodžiams. Nurašyk sudarytus žodžių junginius.

? šešėliais   ? žuvėdra   ? žiedą
? juostą   ? dainelė

Būdvardis sakinyje dažniausiai eina prieš daiktavardį.

Juozas Erlickas

Juodosios avelės

Baltos lankos – juodos avys –
Kas išmano, tas jas gano...
Aš, lankon ton atkeliavęs,
– Šen – šaukiu – avelės mano!..

Bet avelės ima bliauti,
Laksto, sukasi ratu.
Negaliu aš jų pagauti –
Pabandyk gal tu.

Būrį tų juodų avelių
Jei mokėsi prijaukinti,
Suskambės miela dainelė –
Šilta bus net sniegui krintant.

garsas	raidė	skiemuo
žodis	sakinys	tekstas

- 1 Kas tos juodosios avelės? Kaip tau sekasi jas ganyti?
- 2 Rask eilėraštyje mįslę, dailiai ją nurašyk ir išmok atmintinai. Užmink ją namiškiams.
- 3 Kodėl reikia mokėti skaityti?
- 4 Palygink tau žinomų abėcėlių raides. Kurių lietuvių abėcėlės raidžių nėra kitų kalbų abėcėlėse?

Knygų skaitymas – labai geras būdas pažinti pasaulį, mokytis gimtosios ir kitų kalbų.

Abėcėlė

- 5 Kokiomis raidėmis žymimi lietuvių kalbos garsai?
- 6 Pasklaidyk žodynėlį arba enciklopediją. Kokia tvarka ten surašyti žodžiai?
- 7 Kodėl reikia mokėti abėcėlę?

Mūsų abėcėlę sudaro 32 raidės – balsės ir priebalsės. Lietuvių abėcėlei būdingos nosinės raidės ȧ, ė, i̇, u̇ ir balsės è, ū.

Vytė Nemunėlis

Raidės

Nežinau, kaip atsitiko,
A su I labai supyko –

Skyrium A, skyrium I,
Raidės nieko sau abi,
Kai sustoja šalimai,
Tuoju ir šaukia – AI AI AI.

Nežinau, kas kaltas buvo,
A ir U draugystė griuvo –
A nuo U kol toli,
Raidės nieko sau abi,
Kai sustoja tik arčiau,
Tuoju ir loja – AU AU AU.

Ką vargšelis aš darysiu,
Kaip diktantą parašysiu...

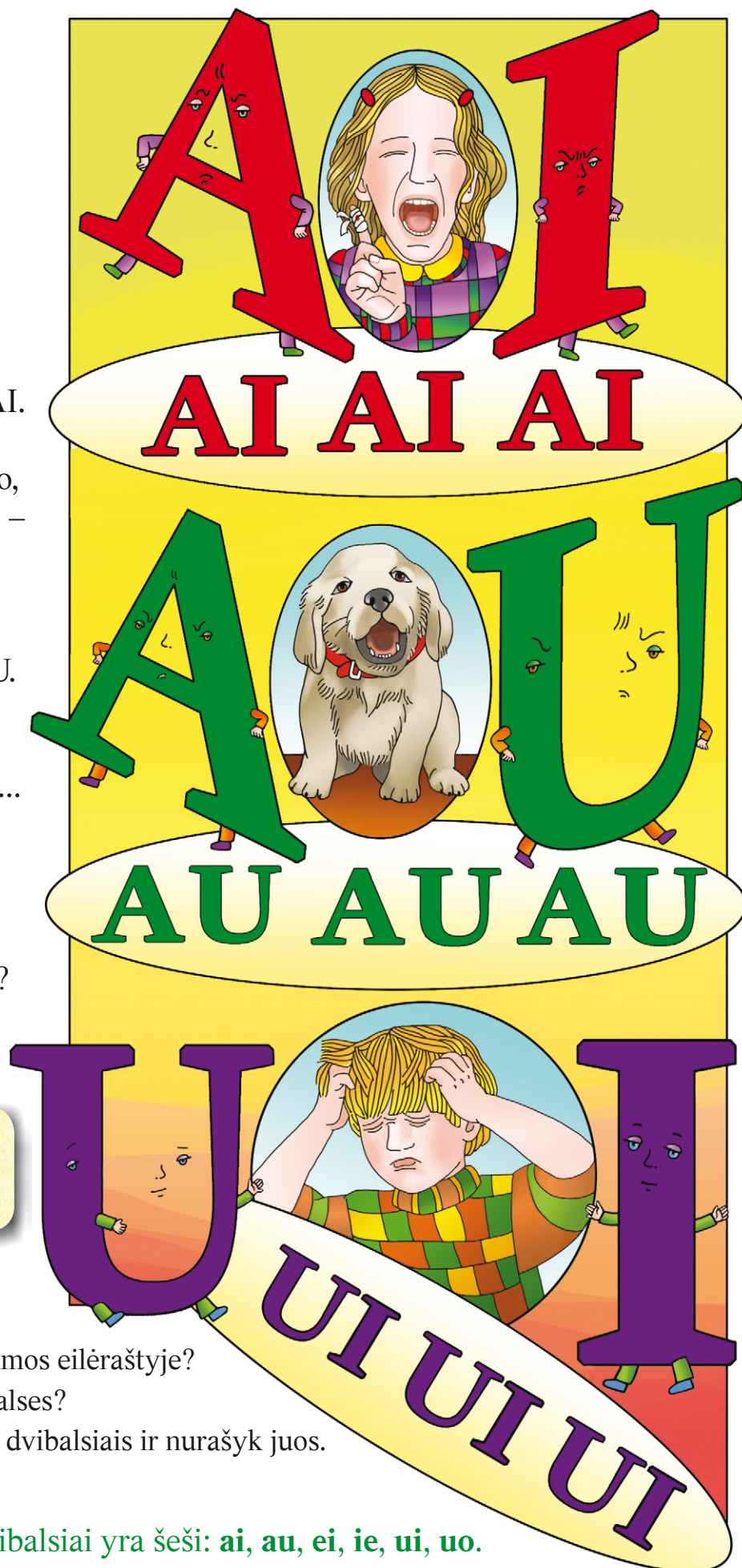
Tarė U ir tarė I:
– Būsim mes kartu abi,
Bet ką veiksi tu paskui,
Kai išeis tau – UI UI UI?

skyrium šalimais
šalia greta kartu
toli arti netoli

- 1 Kurios dvibalsės minimos eilėraštyje?
- 2 Kokias dar žinai dvibalses?
- 3 Rask tekste žodžių su dvibalsiais ir nurašyk juos.

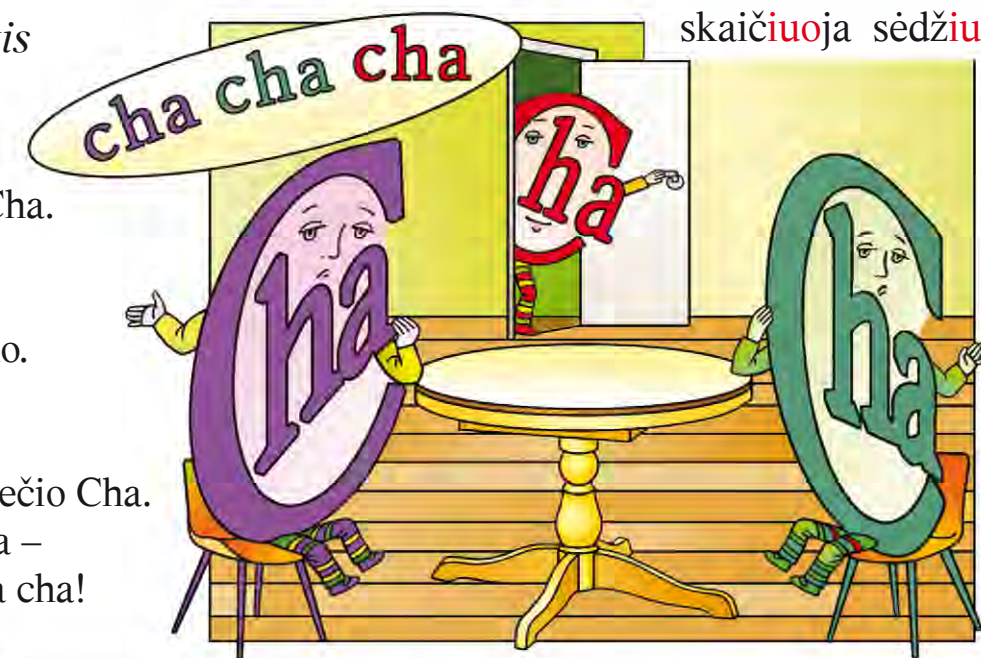
Įsidėmėk! Dvibalsiai yra šeši: ai, au, ei, ie, ui, uo.

Martynas Vainilaitis

Cha cha cha

Vaikštinėjo vienas Cha.
Susitiko antrą Cha.
Į namus jį pavadino,
Prie stalelio pasodino.
Liūdna, Cha?
Liūdnoka, Cha.
Trūksta mudviem trečio Cha.
Jei ateitų trečias Cha –
Suskambėtų cha cha cha!

skaičiuoja sėdžiu

Kazys Jakubėnas

Dzinguliukai

Dzingul dzingul dzinguliukai
Mokos vyrai ir mažiukai,
Skaito, rašo ir skaičiuoja,
Ir dainelę dzinguliuoja.

Juokų pasaka

Sapnas su sklindžiais

Sėdžiu ant gaidžio ir skrendu virš
kaimo. Užuočiu sklindžių kvapą.
Nusileidžiu ant medžio šakos. Šaka tik
triokšt! Aš žemėn keberiookšt!
Ogi sėdžiu ant grindų šalia lovos.
Nei gaidžio, nei sklindžių.

- 4 Iš skaitytų tekstų išrašyk žodžius su ch, dz ir dž.
- 5 Pasek juokų pasaką apie gaidį ir sklindžius.
- 6 Sugalvok panašią pasaką apie chalvą. Pavartok kuo daugiau žodžių su ch.

Ar prisimeni? Priebalsės ch, dz, dž žymi vieną garsą.
Keliant žodžius į kitą eilutę, jos neskaidomos (cho-ras, gir-džiu).

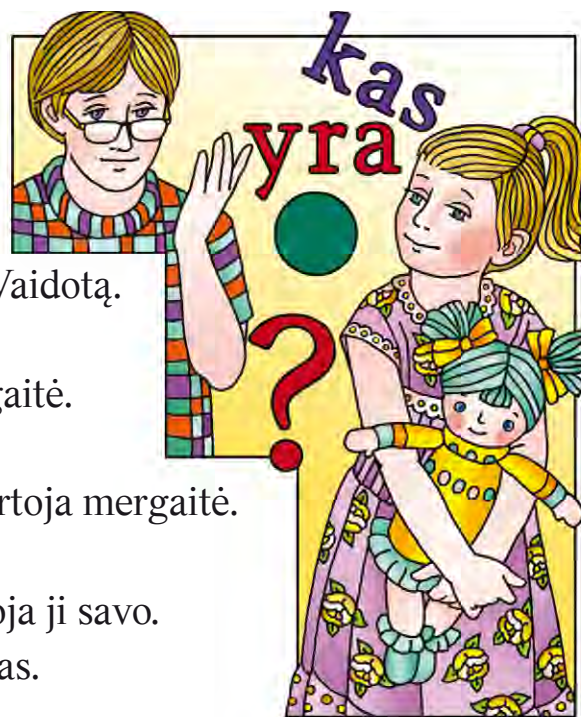

Vytautė Žilinskaitė

Taškas

Miglutė spokso į savo naują globėją.

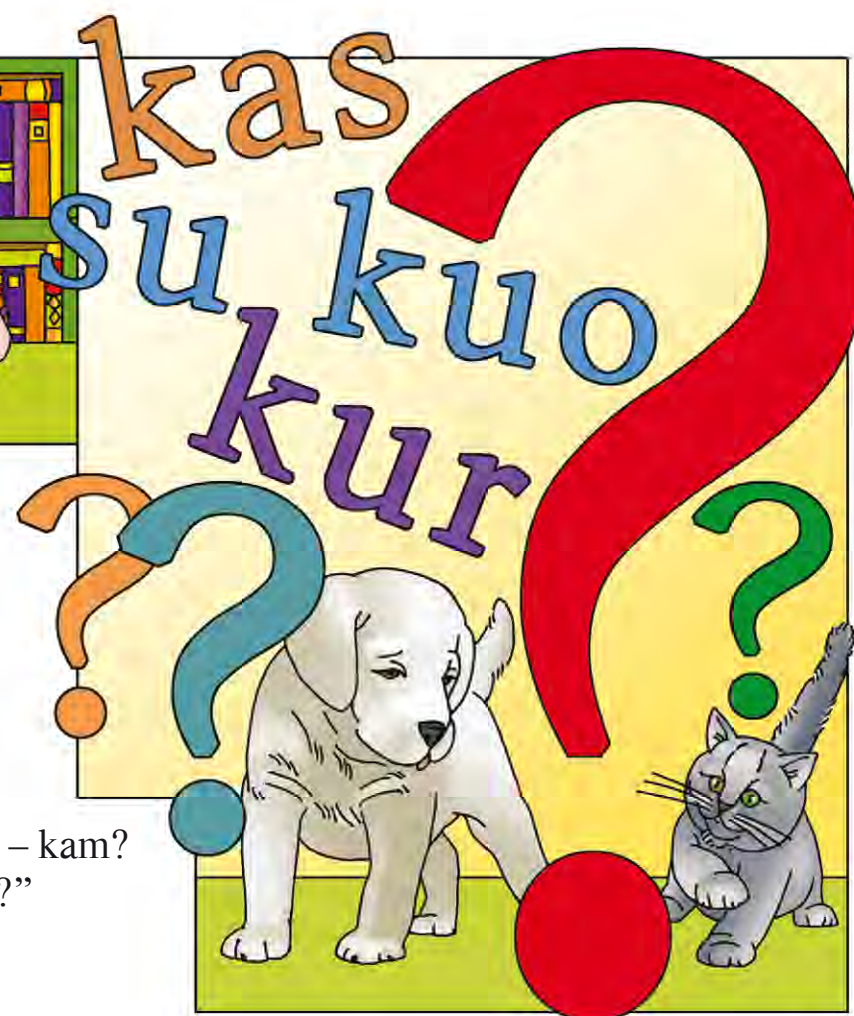
- Kada mano tėvelis pareis? – klausia ji Vaidotą.
- Po trijų valandų. Ir taškas.
- O kas yra taškas? – staiga klausia mergaitė.
- Kas, kas?
- Aš klausiu, kas yra taškas? – ramiai kartoja mergaitė.
- Na... taškas yra... yra ne kablelis.
- Bet tu neatsakei, kas yra taškas, – kartoja ji savo.
- Sakiau, kad ne kablelis, – ginasi Vaidotas.
- Bet kas gi yra taškas?
- Taškas... ééé... Visi žino, kad taškas yra taškas, ir taškas! – šaukia Vaidotas.
- Aš ir pati žinau, kad taškas yra taškas, bet kas yra taškas? – toliau klausia mergaitė. – Kas?

Klaustukas

Ar klaustukas tau patinka,
Kurs po raštą šokinėja?
Nuo smalsumo net sulinkęs
Baisiai narsiai klausinėja:

„Kas? Ką? Kur? Su kuo? Ir – kam?
Kaip? Kodėl? Ir – ką daryti?“
Pasitaiko netgi – jam
Nežinai, ką atsakyti...

Šauktukas

O šauktukui viskas aišku –
Ten – blogai, o čia – gerai!
Jis retai po laiškus vaikšto,
Bet po laikraščius – dažnai...

Išsipūtę kaip balionai
Šaukia trys stori šauktukai:
„Ei, pirmyn! Aukštyn! Valio!
Pasiryžę būkim!!!“

pokalbis klausti atsakyti
klausimas atsakymas dialogas

- 1 Kurie skyrybos ženklai minimi skaitytuose tekstuose?
- 2 Paaiškink Miglutei, kas yra taškas.
- 3 Kokius dar žinai skyrybos ženklus?
- 4 Kam reikalingi skyrybos ženklai?
- 5 Perskaitykite tekstą „Taškas“ vaidmenimis, tinkamai intonuodami sakinius.

Skyrybos ženklas gali pakeisti sakinio prasmę.

Jonas Kasparavičius

Dzūkija

Kur ošia pušynai
Kvapniąja skuja,
Ten mano gimtinė,
Dainų Dzūkija.

Čia grybai ir uogos,
Ir viržių medus...
Toks mėlynas stogas –
Vaiskiausias dangus.

Čia brolis, sesutė,
Tėvelis, mama...
Prie Merkio pirkutė,
Dainorių pilna.

Palangėj jurginai,
Aplinkui veja:
Tai mano gimtinė,
Dainų Dzūkija.

- 1 Ką poetas apdainuoja eilėraštyje?
- 2 Nupiešk žodinį Dzūkijos paveikslą.
- 3 Kodėl ir mums brangi Dzūkija?
- 4 Perskaityk tekstą. Nurašyk paryškintus būdvardžių ir daiktavardžių junginius, skirstydamas juos giminėmis.

Dzūkija

Mūsų kraštas yra **dainingos Dzūkijos** dalis, o mes esame **tvirti dzūkai**. Keliaudami po **aplinkinius kaimus**, išgirsime daug **dzūkiškų dainų**. **Medinėse trobose** puikuoja ne vienas **dzūkiškas audinys**. **Senesni dzūkai** atsimena daug **įdomių padavimų**, o **senesnės dzūkės** paseks įdomių pasakų.

Dzūkija garsi **grybingais miškais**, **srauniomis upėmis** ir **žydrais ežerais**.

vyr. g.
tvirti dzūkai

mot. g.
dainingos Dzūkijos

Būdvardžiai gali būti dviejų giminių – vyriškosios (mažas, didelis, gražus) ir moteriškosios (maža, didelė, graži).

5 Pasimokyk dzūkiškų dainų, žaidimų, patarlių, mįslių ir greitakalbį.

Patarlės

Varlės balu
neišgūsdzysi.

Ciesiai
arcau, aplink
sparcau.

Už aptaisytų
stovų ir varlė
audėja.

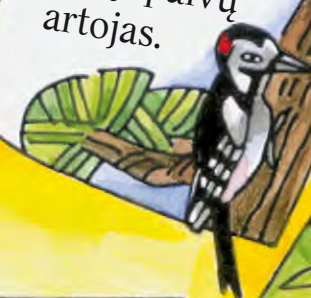
Da aš ty verksiu.
Tegu karvė verkia –
jos akys dzidesnės.

Mįslės ir minklės

Kas
samanotas
gimsta?

Plaukų žamė,
kaulo žagrė,
trijų spalvų
artojas.

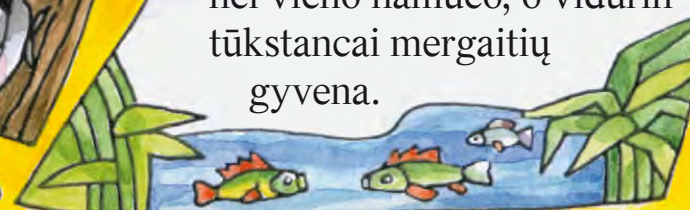

Juoda žmonelė
molinėj būdelėj.

An lygaus
laukuco

nei vieno namuco, o vidurin
tūkstancai mergaitių
gyvena.

Dzūkų daina

Turėjo bobutė
Žilų ožalį,
Vai dzik, vai dzik
Žilų ožalį.

Nuvedė bobutė
In kermošėlį,
Vai dzik, vai dzik
In kermošėlį.

Dzūkų žaidimas

Kacinėl, cinginėli,
Ko pelių negaudai?

Visų dzienuų an pečuko
Atsitūpis snaudzi.

Vienas vaikas – „kacinas” tupi, o kici vaikai – „pelės” bara kacinėlį, grasydami pirštu. Pabaigus dainuoc, „kacinas” pasako „miau”, visi bėga nog jo, kad nepagautų.

Greitakalbė

Bliūdas plūdo vidur prūdo,
tami bliūdi putra, an tos
putros pluta, an tos
plutos puta.

Dzūkija garsėja reto grožio gamta.
Šis kraštas vadinamas dainingiausiu visoje Lietuvoje.

Martynas Vainilaitis

Ežero vilnelė

Ežero vilnelė –
Mėlyna plunksnelė
Švelniai glosto ir kutena
Mano delnukus.

Ežero vilnelė –
Mėlyna plunksnelė
Supa gulbę kaip leliją,
Supa gulbiukus.

Ežero vilnelė –
Mėlyna plunksnelė,
Atplukdyk man baltą gulbę –
Žiedą vandenų.

Ežero vilnelė –
Mėlyna plunksnelė,
Aš palesinsiu gražuolę
Iš mažų delnų.

Keliaudami po Lietuvą, daug kur galime pasigrožėti žydraisiais ežerais. Raibuliuoja tarp miškų, tyvuliuoja tarp kalvų Ilgis, Tyruliai, Plateliai. Didžiausias Lietuvoje yra Drūkšių, giliausias – Tauragno, o ilgiausias – Asvejos ežeras. Dideliuose ežeruose būna salų. Galvės ežero saloje stovi didinga Trakų pilis. Seni žmonės pasakoja, kad skaidriame ežero vandenyje galima kartais pamatyti nuskendusius miestus, išgirsti skambančius varpus. Padavimuose ežerai keliauja per dangų ir gali nusileisti žemėn, jei tik įspėsi ežero vardą.

- 1 Kas ir su kuo kalba eilėraštyje?
- 2 Su kuo lyginamos ežero bangos, o su kuo gulbė?
- 3 Savais žodžiais pasakyk sakinį: „Ežero vilnelė supa gulbę kaip leliją.“
- 4 Pabandyk eilėraščiui sukurti melodiją ir padainuoti.
- 5 Nupiešk eilėraščiui iliustraciją.
- 6 Rask dalykiniame tekste Lietuvos ežerų pavadinimus ir nurašyk juos abėcėlės tvarka. Paryškink didžiąsias raides.

Lietuva – ežerų kraštas. Mūsų tėvynėje yra apie keturis su puse tūkstančio ežerų ir ežerėlių.

Aldona Kandroškaitė

nepaprasto nepažįstamas neregėtas

***

Tai buvo seniai, kai mūsų žemėje dėjosi nepaprasti dalykai. Pabudo kartą vienas ūkininkas anksti rytą, žvilgtelėjo pro langą ir ėmė šaukti:

– Žiūrėkite, žiūrėkit! Pieva užlieta. Tikros marios! O vakar čia šienavom.

– Kur? Kur? – šoko iš miego vaikai ir puolė visi laukan.

Neregėtas vaizdas! Nuo tekančios saulės žėri vandens platybėje auksinis takas, o kitoje pakrantėje liepsnoja ugnis, nepažįstamas žilabarzdis senukas žuvį kepa. Vakare to nepaprastojo ežero kaip nebūta! Kitą dieną pasklido žinia, kad panašus ežeras atsirado už keliolikos kilometrų. Ir kitose vietose ežerai staiga išdygo kaip grybai po lietaus. Vieni pasilikdavo visam laikui, o kiti, staiga pasirodę, vėl išnykdavo. Ir platus kraštas sumirgėjo ežerų mėlynėmis.

bangą krantas pakrantė paežerė lieptas ežerynas

- 1 Sugalvok padavimui pavadinimą.
  - 2 Kurie skaityto padavimo įvykiai yra fantastiški?
  - 3 Papasakok padavimą namiškiams. Paklausk, ar jie yra girdėję panašių istorijų apie ežerus.
  - 4 Kuo ežeras skiriasi nuo upės? Nurašyk sakinius. Būdvardžius pabrauk žaliai, o daiktavardžius, kuriuos jie apibūdina, mėlynai. Nurodyk pabrauktų junginių giminę.
- Mūsų krašte daug žydrų ežerų. Karštą vasaros dieną malonu maudytis skaidriame vandenyje, pasiirstyti medine valtele.
- Ežeras atrodo kitaip negu upė. Upė teka ilgu slėniu, o ežeras yra susidaręs gilioje dauboje. Vanduo ežere paprastai ramus, tik pučiant stipresniam vėjui pakyla nedidelės bangelės.

Daiktavardžiai turi gimines, bet jomis nekaitomi, o būdvardžiai kaitomi giminėmis: juodas – juoda, gražus – graži.

Valerija Valsiūnienė

Negriš upeliukai

Kam skubat, upeliai greitieji,
Kam skubat kasdien į marias?
Ką jūsų melsvi vandenėliai
Iš tolimo krašto parneš?

Gal perlo, gal žalsvo žemčiūgo,
Gintarų gelsvų paragabens, –
Iš marių, iš marių plačiųjų
Į šalį sugriš, parsrovens.

Nelauk, nebegriš upeliukai,
Melsvuos vandenuos ten paskęs, –
Iš tolimo, tolimo krašto
Jie nieko atgal neparneš.

upė upelis upeliukas ištaka intakas
žiotys teka išteka įteka srovena
bėga greitai lėtai veržliai pamažu

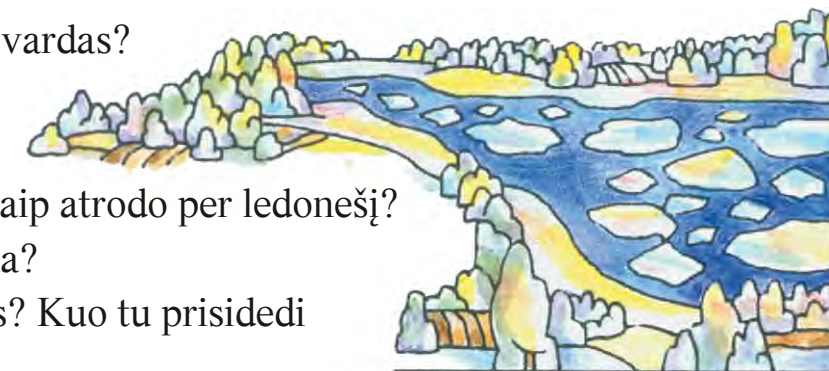
Lietuvoje daug upelių ir upių. Ta vieta, kur upė išteka, vadinama upės **ištaka**. Upių vanduo teka į jūrą, ežerą arba kitą upę. Ta vieta, kur upė įteka, vadinama upės **žiotimis**. Vanduo upėje nuolat teka, nes jos ištaka yra aukščiau negu žiotys. Į upę įtekantys mažesni upeliai vadinami **intakais**. O iš kur nuolat tekančiose upėse atsiranda vanduo?

sugriš

- 1 Į ką poetė kreipiasi eilėraštyje? Perskaityk jos klausimus.
- 2 Pasižiūrėk į paveikslėlį, perskaityk dalykinį tekstą ir pasakyk, kodėl upės negali sugrižti ir tekėti kita kryptimi.
- 3 Papasakok apie artimiausią upę ar upelį tokia tvarka:

- Koks upės ar upelio vardas?
- Ar stipri jos srovė?
- Kada užšąla?
- Kada išneša ledus, kaip atrodo per ledonešį?
- Kokios žuvys gyvena?
- Kaip upės saugomos? Kuo tu prisidedi prie šio darbo?
- Kuo ši upė (upelis) naudinga žmonėms?

- 4 Nupiešk arba pavaizduok kitu būdu, kaip atrodo artimiausia upė ar upelis įvairiais metų laikais.

- 5 Nurašyk sakinius, suderindamas būdvardžius su daiktavardžiais.

Iš žemės gelmių trykšta (sidabrinė) šaltinis. Iš jo ima pradžių (sraunus) upė. Jos pakrantėje šlama (balta) berželiai, (tvirta) uosiai ir (žalias) eglės. Upėje plaukioja (baltas) gulbė ir (raibas) antis. Skaidraus upės vandens ateina atsigerti (išdidi) briedis, (vikrus) stirna ir (gudrus) lapė.

- 6 Suderink būdvardžius su daiktavardžiais ir parašyk žodžių junginius.

(platus) upė, (gili) ežeras, (melsvas) banga, (skaidri) vanduo, (nedidelė) upeliukas, (stiprus) srovė, (tolima) kraštas, (gelsva) gintaras, (žalsva) kalnas

Būdvardžiai su daiktavardžiais derinami gimine.
Nuo daiktavardžio giminės priklauso būdvardžio giminė.

Paulius Širvys

Nemunas

Su Nemunu
Pateka saulė.
Su Nemunu
Leidžias toli.

Prie Nemuno
Mano pasaulis,
Prie Nemuno
Mano šalis.

Su Nemunu
Ašarą plovėm,
Su Nemunu
Griovėm stabus.

Prie Nemuno
Buvom senovėj
Ir būsim,
Kol Nemunas bus.

Su Nemunu
Žemėn įaugom,
Įleidom galingas
Šaknis.

Ir motinos
Lopšį kol saugos –
Iš čia
Neišdegins ugnis.

Su Nemunu
Pateka saulė.
Linguoja lopšinė
Laisva.

Prie Nemuno
Mano pasaulis –
Gimtoji šalis
Lietuva.

- 1 Kas sieja lietuvi su Nemunu? Pasiremki eilėraščiu, papasakok savo žodžiais.
- 2 Perskaityk atskirai eilėraščio eilutes, kuriose kalbama apie praeitį, apie dabartį ir ateitį. Pavaizduok paveikslėlių serijoje Nemuno ir jo apylinkių praeitį, dabartį ir ateitį.
- 3 Išrašyk iš eilėraščio būdvardžių ir daiktavardžių junginius. Apibūdink jų skaičių.
- 4 Pasidaryk darbelių iš druskos masės.

Būdvardžių, kaip ir daiktavardžių, yra du skaičiai: vienaskaita ir daugiskaita. Būdvardžiai su daiktavardžiais derinami skaičiumi.

Vaikų žaidimas

Upeliukas

Pusė vaikų – „akmenukai“ – eina ratu susikibę rankomis. Kita pusė – „žuvytės“ – vaikšto ratelio viduryje arba už jo. Visi kartu dainuoja:

Upeliukas plaukia plaukia,
O žuvytės šaukia šaukia.

Po šių žodžių akmenukai pakelia rankas aukštyn, o žuvytės bėgioja, nardo tarp jų. Akmenukai tęsia dainą:

Eikš, panardyk tarp žolių,
Akmenėlių didelių.

Po to pasikeičia: žuvytės tampa akmenukais, o akmenukai – žuvytėmis.

- 5 Pažaisk su draugais aprašytą žaidimą.
- 6 Paklausk artimųjų, kokius žaidimus jie moka. Kokius žaidavo maži būdami?
- 7 Sudarykite kartu su draugais laisvalaikio žaidimų rinkinį.
- 8 Įmink mįsles ir minkles.

Leonardas Gutauskas

Jūra

Nuo neatmenamų laikų visi šaltiniai, upokšniai, upeliukai ir upės teka į jūrą. Bet jūra niekada per kraštus neišsilieja. Išsilietų marios, tikrai išsilietų, jei ne mėnulis. Šis dangaus karalaitis turi gintarinį samtį. Šiuo samčiu jis vandens perteklių ir išsemia. Pasems kaušą ir neša vandenį į kalnus, į šaltinių, versmių pradžias. Išpylęs skuba atgalios ir kitą samtį semia. Na, o vanduo, į upeliukų pradžias patekęs, ir vėlei teka į jūrą. Taip nuo amžių pradžios ir sukas šis stebuklingas ratas.

Jūra – didelis sūraus vandens plotas, susisiekiantis su vandenynu. Jos paviršius niekada nebūna visiškai ramus, netgi tykiu oru. Vėjai jūroje sukelia bangas, kurios jai suteikia magišką ošimą. Nors jūroje gausybė vandens, tačiau ištroškęs keleivis atsigerti negali. Mat šiame vandenyje yra per daug druskų, ir jis netinkamas gerti. Jūrų dugne slypi dideli turtai: metalų rūdos, nafta, auksas. Jūrose plaukioja daugybė žuvų, auga tiek daug augalų, kad jais galima būtų išmaitinti visus Žemės gyventojus.

pajūris gintaras šaltinis versmė

- 1 Papasakok apie autoriaus pavaizduotą stebuklingą ratą.
- 2 Kuo įdomi jūra? Kuo jūros naudingos žmonėms?
- 3 Iš sakmės nurašyk sakinius, kuriuose yra būdvardžiai. Būdvardžius pabrauk ir nurodyk jų giminę.

Lietuviai nuo seniausių laikų gyvena prie Baltijos jūros. Pajūryje įsikūręs uostamiestis Klaipėda ir kurortiniai miestai Palanga, Neringa, Šventoji.

šaltiniai upokšniai šiuo samčiu amžių

Simona Vikužaitė

pažiūrėki geria švaručiai

Upė

Teka upė pamažu.
Pažiūrėki, kaip gražu.
Maudos upėje visi:
Ir maži, ir dideli.

Upė – vandens telkinys,
Čia gyvena ungurys.

Geria vandenį žolė,
Antilopė ir pelė...
Myli vandenį vaikučiai –
Tie vaikučiai, tie švaručiai.

balutė tvenkinys upė ežeras jūra
šulinys kūdra marios vandenynas

Vanduo ne tik malšina troškulį, laisto ir gaivina žemę, augina, tirpdo... Jis ir plukdo, neša, suka, stumia, kelia...
Vanduo – tikras žmonių pagalbininkas!

Žmogus išmoko
panaudoti tekančio
vandens jėgą:

miltams malti

elektrai gaminti

sieliams plukdyti

kroviniams pervežti

keliuoti

- 1 Papasakok, kam reikalingas vanduo.
- 2 Kas būtų, jei Žemėje pritrūktų vandens?
- 3 Kokius žinai vandens telkinius? Kur juos matei?
- 4 Iš eilėraščio išrašyk būdvardžius. Nurodyk jų skaičių ir giminę.

Be maisto žmogus gali išgyventi daugiau kaip mėnesį,
o be vandens – tik keletą dienų.

Violeta Palčinskaitė

Lietučio pasaka

Kas ten trepsi, kas ten šoka,
Kas ten vaikščioja po stogą?

Ci-ku ca-ku, tu-ku tu-ku,
Daug žydrų lietaus nykštukų.

Ilgos plonos jų kojytės,
Žydro stiklo kepurytės.

Ci-ku ca-ku, tu-ku tu-ku,
Žydro stiklo jų batukai.

O kiekvienas rankoj neša
Po apvalų žydrą lašą.

Ci-ku ca-ku, tu-ku tu-ku,
Daug lietučio sviedinukų.

Kuo greičiau į lysvę žalią,
Pas plaštakę, pas gėlelę.

skaidrų apvalų žydrą lašą
daug žydrų nykštukų

Ci-ku ca-ku, tu-ku tu-ku,
Skuba daug lietaus nykštukų.

Bėga bėga, neša neša
Atsigert – po skaidrų lašą.

Kiekvienai mažai žolytei,
Lapui, žiogui, skruzdėlytei.

O paskui, kai po truputį
Ima kaitinti saulutė,

Jie namo sugrįžta vėlei
Pas tėvelį debesėlį.

Ci-ku ca-ku, tu-ku tu-ku,
Daug žydrų lietaus nykštukų.

lietus lietutis lietaus lašai lyti lyja lijo lietingas

- 1 Kodėl eilėraštis pavadintas „Lietučio pasaka“?
- 2 Kaip atrodo lietaus nykštukai? Kur jie skuba?
- 3 Kokiais garsais poetė vaizduoja lietų? Kokiais garsais tu jį pavaizduotum?
- 4 Kas džiaugiasi, o kas liūdi, kai lyja? Spręsk iš pateiktų piešinėlių.

Mįslių lietus

G	g	ž	I	n	n	È	p	K	v
a	a	e	r	u	e	j	a	o	i
n	n	m	t	m	o	s	i	p	s
d	d	è	i	ū	a	s	è	r	i
r	r	j	l	p	t	e	n	e	p
a	o	e.	g	è	y	n	i	s	p
s			a	t	s	i	s	k	p
p	k		s,	ž	i.	p	k	i	p
a	o		i	o		u	a	ū	o
n	j		r	è		p	ū	r	i
g	o		l	j-		s	r	è	s
è	s		a			è	t	i.	p
j			i			t	i.	p	r
e,			b			i,		è	j
			a					j	o.
			s,					o,	

Vienas lieja, antras geria, trečias auga.

- 5 Kokia nauda iš lietaus ir kitų kritulių?
- 6 Perskaityk ir įmink mįsles. Užmink jas namiškiams.
- 7 Nurašyk sakinius, lašelių vietoje įrašydamas tinkamas būdvardžių galūnes.

Kas ten vaikšto po skardin stogą? Ten matau ne vieną žydr lietaus nykštuką. Kiekvienas nykštukas neša po didel apval lašą. Jie skuba pas žali žiogą, aukšt medį, į marg daržą. Nykštukai kiekvieną skaidr lašą padovanos ištroškusiai žemelei. Paskui jie sugrįš pas melsv tėvelį debesėlį.

Būdvardžių, kurie atsako į klausimą *koki?*, galūnėse rašome **-ą, -į, -ų** (gerą, didelį, saldu).

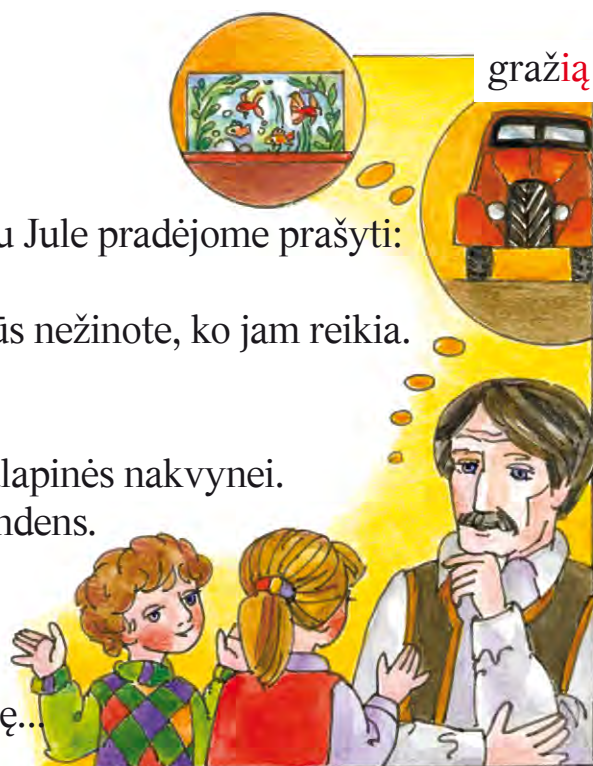

Kazys Saja

Ko reikia mašinytei?

Gražią mašinytę padarė dėdė Jonas. Mudu su Jule pradėjome prašyti:

- Keliaukime aplink pasaulį!
- Matau, kad patinka mano vežimaitis, bet jūs nežinote, ko jam reikia.
- Reikia benzino, reikia tepalo...
- O dar ko?
- Reikia maisto kelionei, termos arbatai, palapinės nakvynei.
- Mano automobiliui reikia labai švaraus vandens.
- Tai negi tokio vandens jau niekur nebėra?
- Yra. Jūsų akvariume.
- O iš ežero, iš upės ar negeras?
- Būtų geras, jeigu žmonės nebūtų jo užteršę...

= 10 litrų vandens				– O aš?	

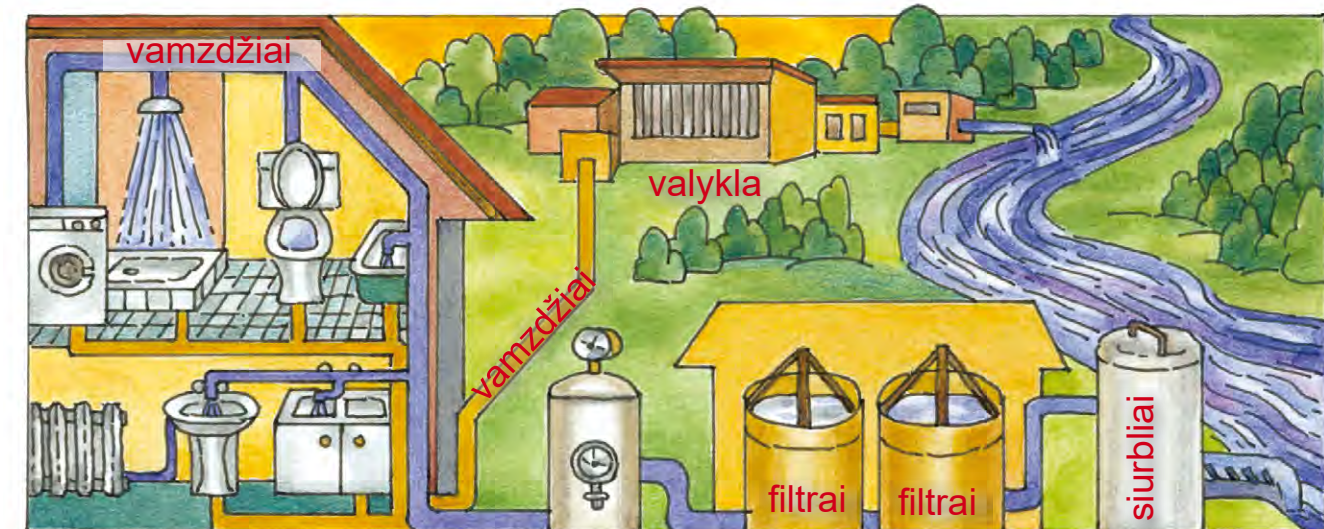
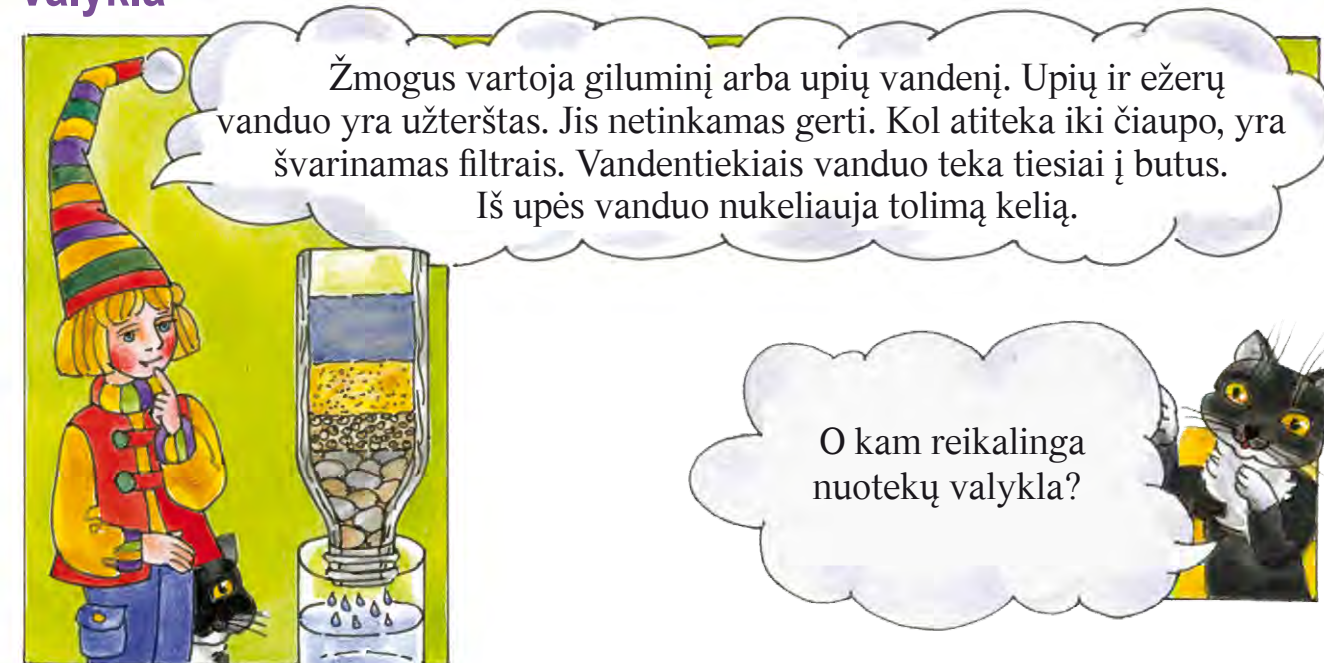
dušas   tualetas   praustuvas   vonios kambarys   tvarkymas
 vonia   dantų valymas   indų plovimas   automobilio plovimas

- 1 Kokia yra pagrindinė teksto mintis?
- 2 Ko reikia mašinytei? Perskaityk tinkamus sakinius. Kam dar reikia vandens?
- 3 Kam ir kiek litrų vandens sunaudoja lentelėje pavaizduota šeima?
- 4 Stebėk, kiek vandens sunaudojama jūsų namuose. Rezultatus pavaizduok panašioje lentelėje ir papasakok apie juos draugams.
- 5 Pasiūlykite, kaip galima būtų taupyti vandenį jūsų namuose ir mokykloje.

Be vandens gyvybė Žemėje būtų neįmanoma.
 Visi privalome taupyti ir saugoti vandenį.

Valykla

Siurbliai semia vandenį iš upių ir siunčia filtruoti. Filtrai švarina vamzdžiais tiekiamą vandenį. Švarus vanduo vandentiekiu teka į butus. Iš jų kanalizacijos vamzdžiais užterštas vanduo patenka į valyklą. Čia jis valomas. Valymo įrenginiai pašalina iš jo gyvūnams ir augalams kenksmingas medžiagas.

- 1 Papasakok, kaip vanduo patenka į čiaupus mūsų namuose.
- 2 Kas vyksta su nešvariu, sunaudotu vandeniu?
- 3 Papildyk sakinį tinkamais būdvardžiais.
 Kiekviena gyvenvietė nori turėti nuotekų valyklą.

Būdvardžių, kurie atsako į klausimą *kokia?*, galūnėse rašome **-ą, -ią, -ę** (gerą, gražią, auksinę).

Kuo galima plaukti?

Senovėje žmonės plaukiojo iš rąsto išskobtais luotais, iš lentų padarytomis valtimis. Yrėsi irklais. Vėliau pritaikė burę ir pradėjo statyti vėjo genamus burlaivius. Išradus garo mašiną, atsirado garlaiviai. Dabar dideli laivai statomi iš metalo, juos varo įvairūs varikliai. Keleiviniais laivais žmonės plaukia į turistines keliones, krovininiai laivai veža įvairius krovinius, prekes. Žvejai plaukia į jūras ir vandenynus gaudyti žuvų. Vandens transportas yra pigiausia keliavimo priemonė.

Lenkija ir Lietuva yra įsikūrusios prie Baltijos jūros. Tai svarbus jūros transporto kelias. Upės, ežerai ir kanalai – tai viduržemio transporto keliai. Jais plaukioja keleiviniai laivai, keltai ir baržos, kurios vežioja smėlį, žvyrą ir medieną.

įvairūs keleiviniai krovininiai

luotas valtis baidarė burlaivis garlaivis keltas barža motorlaivis
vandenskrydis keleivinis laivas krovininis laivas irklas burė

- 1 Kas būdinga vandens transportui?
- 2 Papasakok, kaip tobulėjo vandens transporto priemonės.
- 3 Nurašydamas žodžių junginius, papildyk būdvardžių ir daiktavardžių daugiskaitą. Paryškink būdvardžių galūnes.

aukštas krantas – aukšti krantai   sūrus šaltinis – sūrūs šaltiniai
galingas valdovas – ?   gražus paukštis – ?
raibas sakalas – ?   narsus kunigaikštis – ?

auksinis žiedas – auksiniai žiedai
medinis lankas – ?
molinis puodas – ?

Vns. koks? -us
Dgs. kokie? -ūs

Vns. koks? -is
Dgs. kokie? -iai

Jeigu būdvardžio vienaskaitos galūnė yra **-us** (sunkus), tai daugiskaitos **-ūs** (sunkūs), jeigu **-is** (metalinis), tai **-iai** (metaliniai).

Pranas Mašiotas

pažišta žybčiodami

Klaipėdos uoste

Uoste buvo matyti didesnių ir mažesnių laivų. Vienas ruošėsi plaukti. Tai pastebėjo Vytukas ir pasiūlė savo draugui Sauliui eiti molu į galą ir pažiūrėti, kaip tas laivas į jūrą plauks.

– Tai tu šitą akmeninę sieną vadini molu? – paklausė Sauliukas.

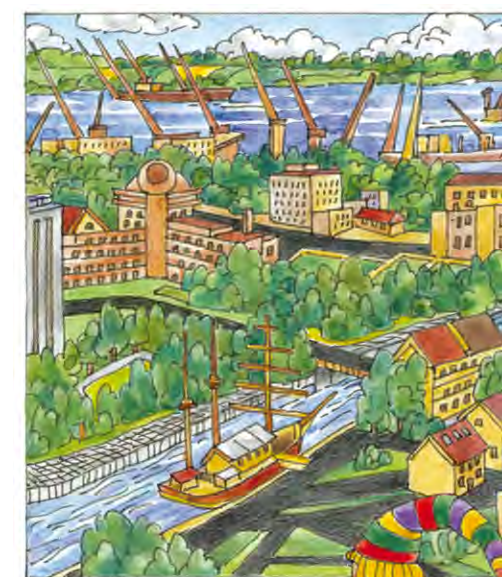
– Taip, – atsakė Vytukas. – Štai žiūrėk, anoj pusėj kita tokia siena – molas. Jie padaryti tam, kad banguodama jūra neužneštų smėliu laivams pagilinto kelio ir neardytų krantų.

Vaikai pasileido greitai eiti molu, kad laivas jų neaplenktų... Jie gėrėjosi, kaip didžiulis laivas nelabai greitai plaukė tarp dviejų molų. Sauliukas atsiminė, kad kitame molo gale matė bokštą ir nežinojo, kam jis tenai stovi. Tuoj paklausė Vytuką, o tas pasakė:

– Tai švyturys. Tokių bokštų jūros pakraščiuose yra daug. Iš jų jūrininkai suvokia, kur jie yra.

– O kaip jie pažišta, kuris švyturys Klaipėdos, o kuris kito uosto?

– Dieną iš jų sienų spalvos, o naktį iš šviesos švytavimo, – atsakė Vytukas. – Švyturiai ne visur yra nudažyti vienoda spalva, naktį jie šviečia ne pastoviai, bet žybčiodami: užšvito, kelias sekundes pašvietė ir vėl kelioms sekundėms užgeso.

- 1 Kuo berniukai susidomėjo uoste?
- 2 Parašyk, kam reikalingas molas, o kam švyturys.
- 3 Pažiūrėk į nuotraukas ir pasidaryk plaukiojančių žaisliukų. Pabandyk juos plukdyti.

Dabar laivyboje vis dažniau naudojamos moderniosios technologijos, pvz., GPS navigacija, tad švyturių reikšmė sumažėjo.

Ksaveras Sakalauskas-Vanagėlis

Rudis

Andriukas ir Rudis labai sutiko. Vaikas visuomet rūpinosi savo šuneliu: tai ėsti, tai lakti jam nunešdavo; čia jį paglamonėdavo, čia jo būdelę šviežių šiaudų priklo davo. Rudis taip pat rodė savo dėkingumą geram berniukui.

Andriuko brolis Jonukas buvo kitoks: jis erzindavo ir mušdavo vargšą šunelį.

Vieną kartą vaikams kieme bešokinėjant, atėjo kaimynų bulius. Vaikai labai išsigando ir neturėjo kur dėtis. Andriukas šoko į šuns būdelę ir ten pasislėpė.

Jonukas norėjo padaryti tą patį, bet šuo suurzgė ir užstojo jam kelią. Vaikas nežinojo, kur slėptis. Bulius jau buvo arti, bet išėjęs iš trobos tėvas apgynė jį.

- 1 Kaip elgėsi su šuneliu Andriukas, o kaip Jonukas?
- 2 Kas nutiko vaikams?
- 3 Kaip manai, ar Jonukas ir toliau skriaus šuniuką? Kodėl?
- 4 Papasakok, kaip tu elgiesi su savo šuneliu, katyte arba kitu gyvūnėliu.
- 5 Kuriuose žodžiuose praleista **a**, kuriuose **e**, o kuriuose **ia**? Nurašyk tekstą, papildydamas praleistas būdvardžių galūnes.

Pasakėlė

Senelis miške pastatė nedidelę trobelę. Jis turėjo rainą katytę, margą šunelį ir pilką pelytę. Senelis miške grybus rinko. Šunelis dailią pintinėlę nešiojo. Raina katytė moliną krosnelę kūreno. Pelytė skanų sriubytę virė.

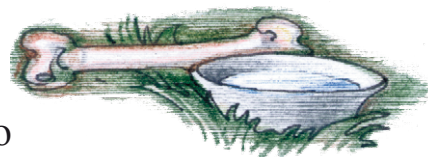
Vns. *kokia?* -ė, -i, -ia

kokia? -ę, -ia, -ią

Gyvūnai gali būti įvairių ligų nešiotojai. Pažaidęs su jais, visada nusiplauk rankas.

šviežių nunešdavo
mušdavo vargšą

Kaip saugiai bendrauti su gyvūnais

Gyvūnai jaučia skausmą. Negalima iš jų tyčiotis, kankinti.

Šunys nori bendrauti, bet prieš liesdami svetimą šunį, atsiklauskite šeimininko.

Gyvūnai nusipelno pagarbos. Netrikdykite jų poilsio. Netrukdykite, kai ėda, laka, globoja savo mažylius, serga.

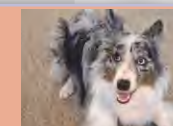
Būkite atsargūs. Nesiartinkite ir neerzinkite šeimininkų namus ar teritoriją saugančio šuns.

Rūpestingi žmonės – laimingi gyvūnai. Rūpinkitės gyvūno sveikata, gera savijauta, tinkamai jį maitinkite, pasirūpinkite veterinarine priežiūra.

Laikykitės higienos taisyklių. Radę sergantį, sužeistą ar nugaišusį gyvūną, praneškite suaugusiems.

- 6 Kokių taisyklių reikia laikytis, bendraujant su gyvūnais?
- 7 Kodėl negalima liesti nepažįstamų gyvūnėlių?
- 8 Pakeisk pateiktų būdvardžių ir daiktavardžių junginių vienaskaitą daugiskaita. Parašyk sudarytus junginius. Paryškink būdvardžių galūnes.

šventa vieta – šventos vietos

tamsi naktis – tamsios naktys

laiminga diena – ?

graži vieta – ?

galinga ranka – ?

įdomi legenda – ?

medinė pilis – medinės pilys

auksinė karūna – ?

molinė puodynė – ?

Vns. *kokia?*
-a, -i, -ė

Dgs. *kokios?*
-os, -ios, -ės

Konstantinas Ušinskis

labiausiai ginčą

Gyvulių ginčas

Susiginčijo karvė, arklys ir šuo, kurį iš jų šeimininkas labiausiai myli.

– Žinoma, mane, – sako arklys. – Aš jam arklą ir akėčias tampau, malkas iš miško vežioju; ir pats jis mane pakinko, kai į miestą važiuoja: visiškai prapultų be manęs.

– Ne, šeimininkas mane labiausiai myli, – sako karvė.

– Aš jo visą šeimą pienu girdau.

– Ne, mane, – urzgia šuo, – aš jo turtą saugau.

Nugirdo šeimininkas jų ginčą ir sako:

– Liaukitės veltui ginčytis: man jūs visi reikalingi, ir kiekvienas iš jūsų savaip geras.

- 1 Dėl ko susiginčijo naminiai gyvuliai?
- 2 Kuo svarbūs ir naudingi ūkyje kiekvienas iš naminių gyvulių?
- 3 Rask ir perrašyk svarbiausius skaitinio žodžius.
- 4 Perskaitykite tekstą vaidmenimis.
- 5 Nurašydamas tekstą, įrašyk praleistas žodžių galūnes.

Šeimininkas augino karvę, arklą, šunį.

Žmogus globojo kiekvieną gyvūną.

Karvei atnešdavo glėbą šieno, arkliui – saują avižų, šuniui – kaulą.

Ūkininkas tvarkė tvartelį ir šunelio būdą. Kartą žmogaus augintiniai susiginčijo. Šeimininkas protingai išsprendė gyvūnų ginčą.

Ūkininkai augina įvairius gyvulius: karves, kiaules, arklius, avis.

Tie keturkojai gyvuliai – tai žinduoliai. Jų kūną dengia plaukai, o jaunikliai minta motinos pienu. Visi žinduoliai yra gyvavedžiai, motinos kūną palieka gimdami.

Iš mįslių kraitelės

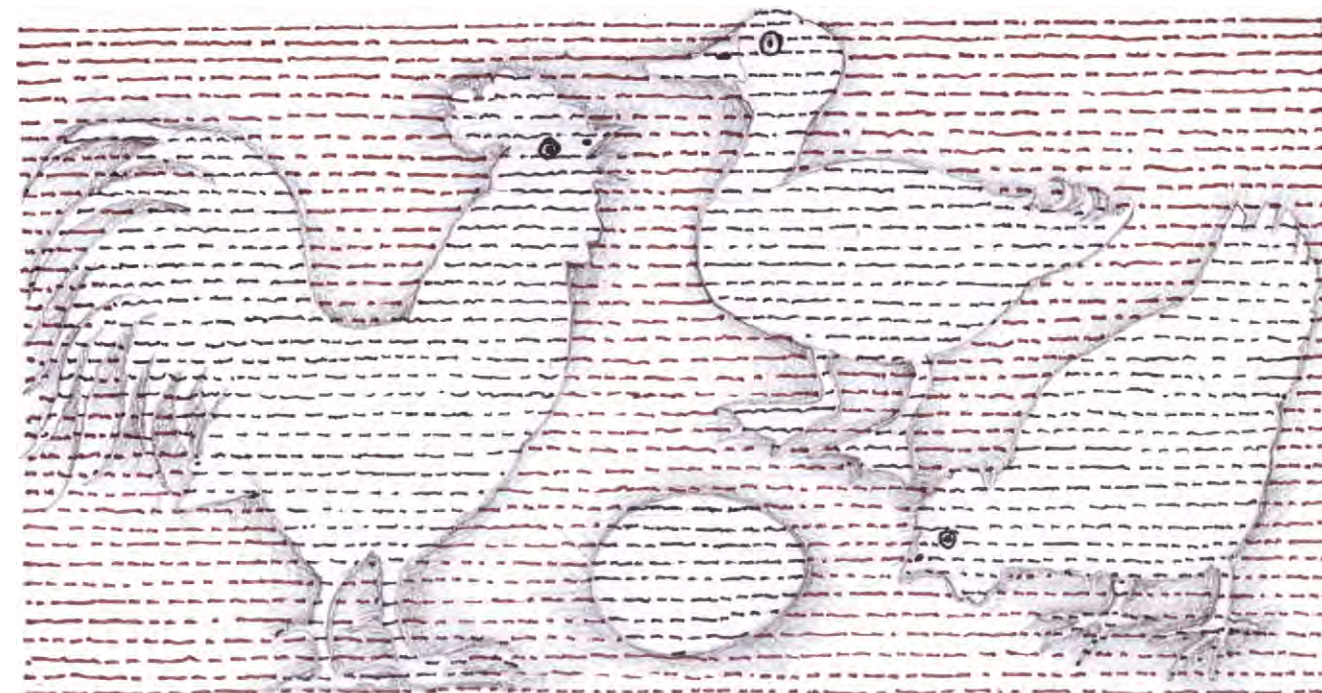
Du kartus gimsta, vieną kartą miršta.

Plunksninė kepurė, raginė burna, o mėsos barzda.

Maža kiemo mergelė daug drabužėlių turi.

Ant lentelių vaikštinėja, ragu žolę skabinėja.

Troba be langų, be durų, kai šeimininkas nori išeiti, turi duris išlaužti.

- 6 Perskaityk ir įmink mįsles.
- 7 Nurašyk mįsles, kuriose yra žodžių su nosinėmis raidėmis. Paaiškink jų rašybą.
- 8 Papasakok, iš ko vaikai padarė naminių paukščių atvaizdus. Atlik ir tu panašų darbelį.

Ūkininkai laiko ir naminius paukščius: vištas, antis, žąsis, kalakutus.

Paukščių kūną dengia plunksnos. Kojos reikalingos bėginti, o sparnai leidžia skristi. Visi paukščiai kalasi iš kiaušinių.

Lietuvių pasaka

Vilkas ir ožiukai

juodų margų žilų
kreivakojėlių

Buvo senelis ir senutė, turėjo jiedu ožkelę. Kai senelis ir senutė numirė, ožkelė liko viena.

Atsivedė ožkelė ožiukų – juodų, margų ir žilų, o vieną kreivakojėlių.

Išeidama ganytis ožkelė palieka vaikelius namie, liepia jiems duris gerai uždaryti ir nieko neįsileisti. Priėdusi pareina ji namo ir šaukia:

Atidarykit, vaikeliai, dureles:

Mano rageliai neša šienelio,
Mano speneliai pilni pienelio.

Ožiukai atidaro duris, ožkelė prišeria juos šieneliu, pagirdo pieneliu.

Nugirdo vilkas, kaip ožkelė savo vaikelius šaukia. Kai ji vėl išėjo ganytis, vilkas atslinko prie trobelės ir ėmė šaukti storu balsu:

Atidarykit, vaikeliai, dureles:

Mano rageliai neša šienelio,
Mano auselės pilnos pienelio.

Ožiukai atsiliepė:

– Tai ne mūsų mamytė! Mūsų mamytė plonai šaukia.

Nulėkė vilkas pas kalvį, kad paplonintų liežuvį. Kalvis suplojo jam liežuvį ant priekalo. Vilkas vėl atbėgo prie ožkos trobelės ir šaukia jau ploniau:

Atidarykit, vaikeliai, dureles:

Mano rageliai neša šienelio,
Mano auselės pilnos pienelio.

Ėmė ir atidarė ožkos vaikeliai duris. Vilkas kaip šoko vidun ir prarijo visus ožiukus – juodus, margus ir žilus. Liko tik vienas – užšoko ant lentynos, apsivožė puodu ir išsigelbėjo.

Parėjo ožkelė namo ir šaukia:

Atidarykit, vaikeliai, dureles:
Mano rageliai neša šienelio,
Mano speneliai pilni pienelio.

Šaukia šaukia – niekas neatidaro.
Pasižiūri – ogi durys praviros. Įbėga vidun ir nieko neranda: nebėra jos vaikelių. Atsirado tik vienas kreivakojėlis.

– Tai, mamyte, suėdė vilkas mano brolelius, tik aš vienas likau: užšokau ant lentynos ir pasislėpiau po puodu, – verkė ožiukas.

Apverkė apraudojo ožkelė savo vaikelius. Paėmė puodą, po kuriuo buvo pasislėpęs kreivakojėlis, ir pradėjo maišyti tešlą blynams. Pas vieną kaimyną nuėjo vandens, pas kitą – druskos, pas trečią – miltų, pas ketvirtą – sviesto, pas penktą – keptuvės.

Tada nusivedė ožkelė savo kreivakojėlių prie aukštos tvoros ir ėmė blynus kepti. Užkūrė ugnelę – dūmai rūksta.

Atėjo vilkas prie tvoros, ožkelė jam sako:

– Kišk uodegą į tvorą, kūmuli, užsimerk ir išsižiok. Atnešiu aš tau blynėlį!

Vilkas įrėmė į tvorą uodegą, užsimerkė ir plačiai išsižiojo. Tada ožkelė šust jam į gerklę karštą keptuvę. Vilkas tik ū-ū-ū! – ir atgal į mišką. Ožkelė bėga jam iš paskos šaukdama:

– Stauk, kriok, kūmuli, ir vaikelius man atiduok!

Staugė, kriokė, tampėsi vilkas, kol jam pilvas perplyšo.

Ir pasipylė vilkui iš pilvo ožiukai – juodi, margi ir žili. Susirinko juos ožkelė į sterblę ir parsinešė namo.

Ir aš ten buvau, su ožiukais blynelius valgiau, burnoje neturėjau, taukai per smakrą varvėjo.

- 1 Išvardyk pasakos veikėjus. Kuris iš jų tau labiausiai patiko?
- 2 Pasek pasaką. Stenkis pasakoti taip, kad kiti norėtų tavęs klausyti.
- 3 Iš pasakos išrašyk kelis būdvardžius. Pasakyk jų giminę.

Būdamas vienas, pats privalai rūpintis savo saugumu.
Jei lieki namuose vienas, niekam to nesakyk.

Ona Jautakė

Šimtakojo batai

vienodų batų skirtingų spalvų
kairių ir dešinių batų linksmų šimtakojų

Staiga orai atvėso, ir basam šimtakojui Benui pasidarė šalta kojoms. Be to, užlipęs ant smilgos, skaudžiai įsidūrė kairės trisdešimt devintosios kojos padą.

Todėl šimtakojis Benas užsuko į batų parduotuvę. Ir... visiškai pasimetė. Apsiavė šimtą vienodų batų – nei šis, nei tas. Kažkaip pilka, niūru, nestilinga.

„Reikia pirkti skirtingų spalvų batus“, – pagalvojo Benas.

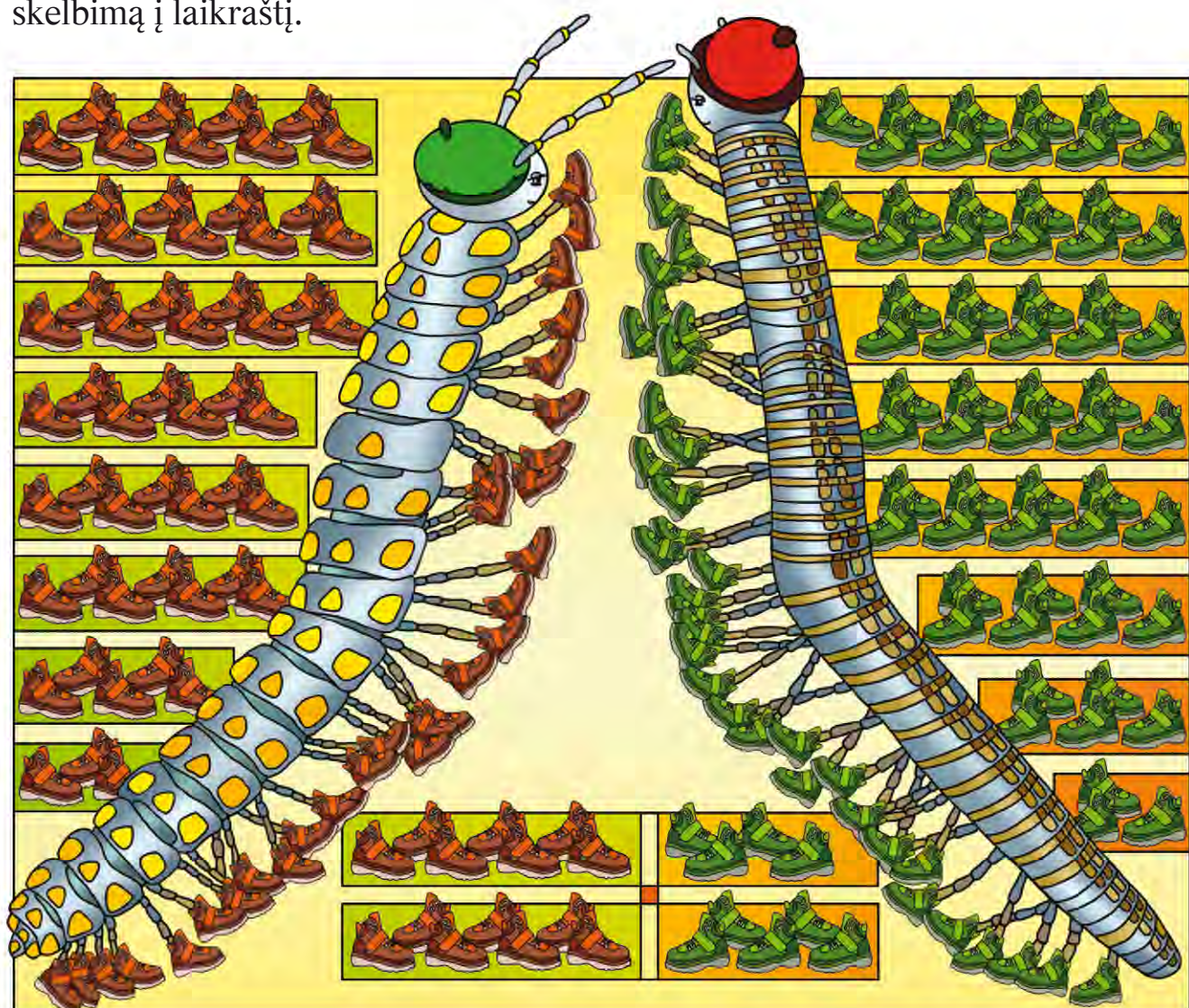
Apsiavė. Lyg ir geriau, bet...

– Ar negalėtumėte man parduoti penkiasdešimt kairių ir penkiasdešimt dešinių batų, bet skirtingų?

– Dar ko sugalvosi, – piktai atšovė pardavėja. – Batai parduodami poromis.

Šimtakojis nusiminė ir basas išdrožė iš parduotuvės.

– Ką daryt, ką daryt, – murmėjo eidamas, kol galvon šovė mintis: reikia įdėti skelbimą į laikraštį.

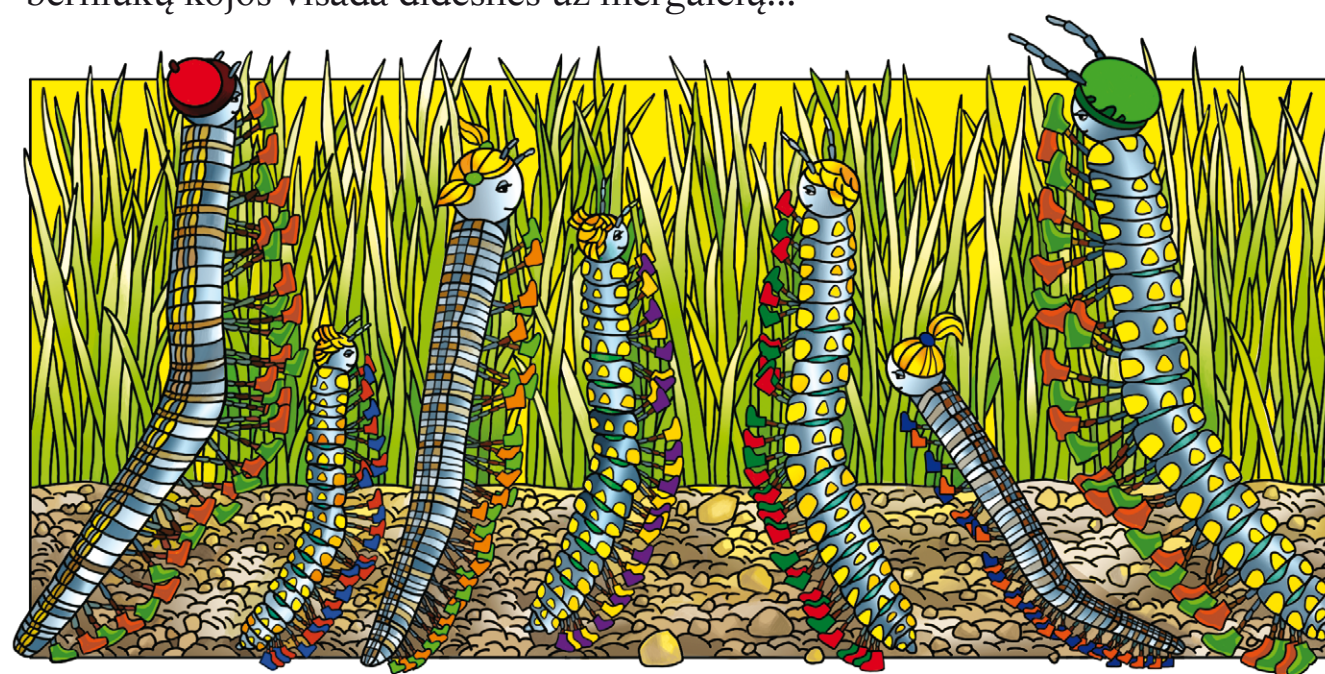

Negali būti, kad pasaulyje nėra daugiau nė vieno šimtakojo, kuris norėtų puikuotis skirtingais batais! Juk tai taip šaunu. Pavyzdžiui, nueini į fotoateljė, atsistoji vienu šonu, paskui – kitu, ir turi dvi puikias visai skirtingas fotografijas.

Vos išėjo laikraštis, šimtakojui Benui paskambino. Nuostabiausia, kad tai buvo ne kitas šimtakojis, o... šimtakojė!

Jie kartu nuėjo į parduotuvę ir nusipirko du šimtus porų batų, o paskui juos draugiškai pasidalino. Net piktoji pardavėja nusišypsojo ir pasakė, kad taip – gražiau. Ir įdomiau. O paskui šimtakojis ir šimtakojė ėmė draugauti, galop iškėlė vestuves. Ir iki šiol gyvena gražiai ir laimingai, augindami visą būrį linksmų šimtakojų.

O jei šimtakojo Beno išmintį pasiskolintų žmonės? Deja, nieko neišeis, nes berniukų kojos visada didesnės už mergaičių...

nuotaika linksma liūdna liūdnoka žaisminga rimta
pakili gera puiki ilgesinga

- 1 Kodėl šimtakojis Benas norėjo įsigyti batus? Kiek batų jam reikėjo?
- 2 Ką sumanė šimtakojis, pirkdamas apavą?
- 3 Koku būdu pavyko Benui gauti skirtingus batus?
- 4 Papasakok, kaip keičiasi pasakojimo ir jo veikėjų nuotaika.
- 5 Rask tekste ir nurašyk kelis būdvardžius, kurie atsako į klausimą *kokių?* Paryškink jų galūnes.

Būdvardžių, kurie atsako į klausimą *kokių?*, galūnėse rašome **-ų, -ių** (geltonų, žalių).

Kazys Boruta

Ta pelė tą grūdą

Vežė senelis grūdus
į dvaro malūną,
vienas grūdas iškrito
ir ant kelio liko.

Atbėgo pelė iš miško
ir pagriebė tą grūdą.
Atbėgo kiškis iš miško
ir puolė tą pelę.
Atbėgo lapė iš miško
ir puolė tą kiškį.
Atbėgo vilkas iš miško
ir puolė tą lapę.
Atbėgo meška iš miško
ir puolė tą vilką.
Pamatė šaulys mešką.

Pykšt – ir iššovė,
bet nepataikė, tai šoko
vienas kitą vytis:
tas šaulys tą mešką,
ta meška tą vilką,
tas vilkas tą lapę,
ta lapė tą kiškį,
tas kiškis tą pelę,
ta pelė tą grūdą,
tas grūdas per pusę,
tą pusę ta musė,
tą musę tas voras
ėmė ir pagavo.

O ponui to grūdo pritrūko
ir senelį ieškoti išvarė.
Senelis išliko sveikas
ir susilaukė vaikučių,
vakarais pasaką seka
apie tą grūdą ir pelę.

jausmai mylėti mėgti nekęsti pykti
gąsdinti bijoti pavydėti rūpintis
ilgėtis džiaugtis kitų laime nustepti

- 1 Papasakok pamesto grūdo istoriją.
- 2 Išvardyk pasakėlės veikėjus.
- 3 Perskaityk, kas ką vijo. Parink daiktavardžiams tinkamus būdvardžius ir parašyk sudarytus junginius.

Kiekvieną dieną patiri įvairių jausmų. Vieni jų yra malonūs (meilė, džiaugsmas, pasididžiavimas), kiti – nemalonūs (pyktis, baimė, pavydas). Jausmai turi didelę įtaką mūsų savijautai.

Skaičiuotė

Boružėlė

Boružėlė septyntaškė
Po lapus šokuoja,
Šoka ir dainuoja.
Kas mane paims,
Gražiai pavadins?
Viens ir du –
Būsi tu!

Pirštų žaidimas

Boružė

Maža maža boružė lipo smilgele
(Dešinės rankos pirštais kaire
ranka lipame nuo riešo į viršų),
Bet lietus nuplovė ją staiga
(Braukiame delnu žemyn).
Tačiau nušvito saulė, išdžiūvo takai
(Pakeliame, sukiname rankas),
Maža maža boružė vėl lipa sau
aukštai (Lipame į viršų).

Žaidimas

Žalčio uodega

Žaidėjai sustoja vorele ir susikabina apglėbdami priekyje stovintį draugą. Skiriamas vienas gaudytojas, kuris stovi prieš vorelę veidu į ją ir po signalo stengiasi paliesti vorelės gale esantį žaidėją (žalčio uodegą). Stovintis vorelės priekyje išskečia rankas ir stengiasi kliudyti gaudytojui. Gaudytojas, palietęs vorelės gale esantį žaidėją, keičiasi su juo vietomis.

- 4 Pasimokykite naujų žaidimų ir skaičiuočių. Pažaiskite linksmi su draugais.
- 5 Kokius jausmus tu patyrei šiandien? Kas juos sužadino?

Emocijos – neišvengiama ir labai reikalinga mūsų kasdienybės dalis. Visi jausmai yra reikalingi. Svarbu išmokti juos atpažinti, susidraugauti su jais ir tinkamai juos valdyti.

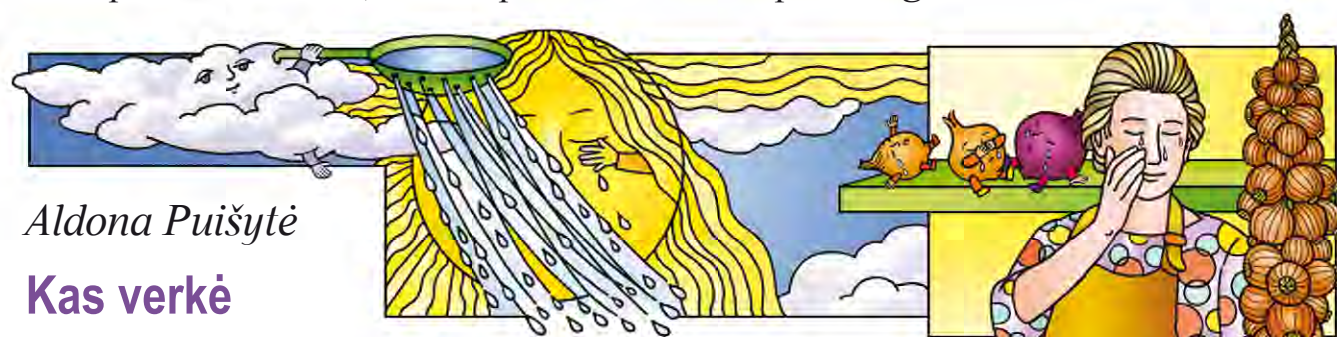

Kęstutis Kasparavičius

Svogūnai

Vienas mažas svogūnas kartą netyčia pargriuvo, susimušė nosį ir graudžiai pravirko. Žiūrėdamas į jį apsiverkė ir jo draugas storasis svogūnas. Netrukus neatsilaikė ir gražuolis raudonasis svogūnas. Kaip žinia, svogūnų ašaros veikia panašiai kaip graudūs filmai apie nelaimingą meilę. Tad po kelių minučių virtuvėje verkė visi svogūnai.

Apsiverkiaiu ir aš, nes kaip tik tuo metu lupau svogūnus sriubai.

Aldona Puišytė

Kas verkė

Žvalgos purienos,
Akis pramerkė:
Kas gi čia rauda,
Kas gi čia verkia?

– Ko gi, saulužė,
Tu pravirkai,
Veidą pridengus
Aukso plaukais?

Stebisi, žiūri
Ir nesupranta:
Šypsosi saulė, –
Ašaros krenta.

Tarė saulužė:
– Tai debesėlis,
Iš marių dugno
Štai pasikėlęs,

Vandenį sėmė
Samčiu skylėtu, –
Lašai pabiro
Tarsi pro rėtį.

liūdėti nusiminti nukabinti nosį verkti gailėti ašaroti
verkšlenti raudoti lieti ašaras žliumbti virkdyti verksnys

- 1 Kodėl pravirko mažasis svogūnas? Dėl ko verkė kiti svogūnai?
- 2 Kodėl apsiverkė apsakymėlio pasakotojas?
- 3 Kas nutiko saulutei? Ar ji tikrai verkė?
- 4 Iš skaitinio apie svogūnus išrašyk daiktavardžių ir būdvardžių junginius. Nurodyk jų skaičių ir giminę.

Liūdesys – vienas stipriausių jausmų. Mes liūdimė, kai susiduriame su skausmingu, nesėkmingu ar mums nepriimtinu įvykiu.

nosį kartą svogūnų
meilę minučių

Violeta Palčinskaitė

Nesipykit

Kam čia šiauštis,
Kam čia pykti,
Reikia imt
Ir susitikti.

Kam vaidus beprisiminti,
Gal geriau apsikabinti?
Pasakyt, kad pamiršau
Tau išstart
ATSIPRAŠAU.

šiauštis tyliai žaidžia skleidžia

O paskui į ausį tyliai
Pašnabždėt:
Tave aš myliu.

Ir pasaulis apie mus
Pasidaro toks ramus:
Lapuose drugelis žaidžia,
Pirmą žiedą tulpė skleidžia.
Debesėliai stato pilį,
Kai nesibari, o myli.

pykti pyktis piktas pikčiurna bartis barnis vaidai prašau atsiprašau

- 1 Apie kokius jausmus kalbama eilėraštyje?
- 2 Kokiomis aplinkybėmis vaikams kyla šie jausmai?
- 3 Ką reikia daryti, kai supyksti?
- 4 Kaip atrodo pasaulis, kai jame nėra pykčio? Dailiai nurašyk ištrauką, kurioje apie tai kalbama.

Grįžulo Ratai

žvaigždynų žvaigždynu su samčiuku samčiukų

Seniai, labai seniai žemėj buvo labai didelė sausra – išdžiūvo visas vanduo. Žmonės nebeturėjo ko atsigerti. Vieną naktį iš namų išėjo mergelė su samčiuku vandens savo sergančiai motinai parnešti. Ėjo, ėjo, nuvargo ir atsigulusi užmigo. Atsibudusi mato – samčiukas pilnas vandens. Ji tą vandenį norėjo nešti motinai – tekina lėkė namo ir užkliuvo už šuniuko. Šuniukas gailiai sucypė, ir mergaitė pagailo ano – pagirdė vandeniu. O kai mergelė paėmė samčiuką, tas iš medinio pavirto į sidabrinį. Mergaitė parnešė vandens ir padavė motinai, o motina sako:

– Aš jau greit mirsiu, gerk tu pati.

Tuo tarpu į trobą įėjo pakeleivis žmogus ir paprašė atsigerti. Mergelė davė jam atsigerti, pati negėrusi. Samtelyje rados septyni dideli deimantai, iš anų pasipylė skaidrus vanduo. Tie deimantai pakilo į viršų, į dangų, ir pavirto žvaigždynu.

Vieversys – artojo draugas

Seniai, labai seniai Dievas vaikščiojo po laukus ir rado ariantį artoją visai vieną. Dievas pamatė, kad vienam žmogui labai nuobodu dirbti laukuose, todėl jis sumanė artojui sukurti draugą – vieversį.

Dievas paėmė žemės grumstą ir nulipdė paukštelį – vieversį. Padaręs jį, metė aukštyn, – paukštelis ir nuskrido giedodamas, čirškėdamas.

Užtai vieversiukas ir yra toks pilkas, visai panašus į žemę, ir artoją linksminantis.

žvaigždė žvaigždynas žvaigždėtas tamsa tamsėti naktis šešėlis

- 1 Kieno atsiradimas aiškinamas sakmėse? Kada vyksta sakmių veiksmas?
- 2 Kuri iš sakmių tau labiau patiko? Atpasakok jos turinį.
- 3 Kokia sakmės „Grįžulo Ratai“ mergaitė? Parašyk kelis sakinius apie ją.
- 4 Nurašyk sakinius, įrašydamas raides, kurias pridengė žvaigždelės.

Daug įdomi★ sakmių perskaitysime knygoje „Lietuvių padavimai ir sakmės“. Jose aiškinamas nepaprast★ gamtos reiškinių, įvairi★ gyvūnų ir augalų atsiradimas. Sakmėse gausu nepaprast★ nuotykių, stebukling★ įvykių, antgamtini★ būtybių. Jose rasime išminting★ pamokymų ir ger★ patarimų.

Vieni įdomiausių žvaigždynų – Didieji ir Mažieji Grįžulo Ratai. Juos sudaro dvi grupės žvaigždžių, kurios išsidėsčiusios vežimų arba samčiukų forma.

Lietuvių pasaka

Gobšuolis ir kvailio žvėrys

Sykį du broliai pasidalijo savo tėvo ūkį. Vyresnysis brolis buvo labai gobšus, jis pasiėmė visą turtą, o kvailam jauniui atidavė tik seną pirtį.

Kartą kvailys susijuosė virve ir išėjo į turgų. Keliu eidamas pagavo kiškį. Pririšo prie virvės ir vedasi.

Sutikęs kvailį, vyresnysis brolis klausia:

– Ką tu čia vedies?

– Kopūstų pjaustytoją, – atsakė kvailys.

– Pirk, kad nori. Įleisi į daržą ir supjaustys kopūstus, nereikės šeimininkei.

Brolis nupirko kiškį ir įleido į kopūstų daržą.

darbštus – tingus protingas – kvailas
piktas – geras dosnus – gobšus
teisingas – klastingas vyresnis – jaunesnis

- 1 Žiūrėdamas į paveikslėlius, sek pasaką toliau: papasakok, kaip jaunielis pardavė gobšiam broliui kitus žvėrys.
- 2 Koks buvo vyresnis brolis, o koks jaunesnis? Apibūdindamas veikėjus, stenkis pavartoti žodynėlyje pateiktus žodžius.
- 3 Parašyk sakinį, kuriame pavartosi du priešingos reikšmės būdvardžius.

Būdvardžiai praturtina mūsų kalbą ir sužadina vaizduotę.

Kur dingo būdvardžiai?

Žaidimas

Avinėliai

Stipriausias ir vikriausias berniukas šūkteli:

Vedu avinėlius

Į baltus dobilėlius!

Avinėlio trumpa uodegytė,

Kas pridurs?

Prie berniuko už vienas kito tuojau kabinasi vaikai. Susidaro gana ilga vora. Tada vadovas su visa ilga „uodega“ pradeda bėgti. Jis sukinėjasi, pritupia, staigiai sustoja, stengiasi pasiekti uodegos galą ir paliesti ten esantį vaiką. Jeigu kuris žaidėjas nespėja bėgti kartu su kitais arba vadovas jį paliečia ranka, tai išeina iš žaidimo. Kas ilgiausiai išsilaiko voroje, tas laikomas žaidimo laimėtoju.

- 1 Papildyk skaitytų kūrinių ištraukas praleistais būdvardžiais.
- 2 Iš kurių tekstų „pabėgo“ pateikti sakiniai? Kas jų autoriai?
- 3 Pažaiskite žaidimą. Paieškokite žaidimo aprašyme būdvardžių.

- Ką vadiname būdvardžiu?
- Į kokius klausimus atsako būdvardis?
- Kokios yra būdvardžių giminės ir skaičiai?
- Kuo būdvardis derinamas su daiktavardžiu?

- Prisimink būdvardžių galūnių rašybą.

Kokį?
gerą
stiprų
auksinį

Kokią?
aukštą
medinę
gražią

Koks? – Kokie?
sidabrinis – sidabriniai
geras – geri
gražus – gražūs

Kokių?
senų
įdomių

- 4 Atsakyk į klausimus ir kartu su nykštuku pakartok žinias apie būdvardį.
- 5 Palenktyniaukite, kas daugiau pasakys būdvardžių, tinkančių apibūdinti nurodytam daiktui. Pvz., obuolys – saldus, skanus, sultingas, raudonas...

Sigitas Geda

Ką darau?

O dabartės aš tyliu,
O dabar visus myliu,
O dabar kažką sapnuoju,
Rogėm vasarą važiuoju.

O dabar eiles rašau,
O dabar klausyt prašau:
Beldžiuos į duris – bar bar...
Ką gi aš darau dabar?

veikti veikia veiksmas veikla veiksmazodis

- 1 Apie kokius veiksmus kalbama eilėraštyje?
- 2 Išmok eilėraščių atmintinai. Jį deklamuodamas pamėgink parodyti, ką darai.
- 3 Dėl ko susiginčijo paveikslėlyje pavaizduoti vaikai? Kuris berniukas teisus?
- 4 Parink pavaizduotiems vaikams vardus. Parašyk, ką kuris vaikas veikia.

Veiksmazodis yra kalbos dalis, kuri reiškia daikto veiksmą:
dirba, žiūri, vairuoja.

Kazys Binkis

Dirbk ir baiki

Žiūri, dairoš Dominykas:
Čia vaikų būreliai
Dirba įvairius dalykus,
Dirba, kas ką gali.
Čia kraitelę vienas pina,
Kitas lenkia lanką,
Čia vėl baigia dirbt mašiną,
O tenai patranką.
Vežimėliu savo darbo
Linksmi važinėjas...
Niekas čia nesėdi dykas,
Dirbt visiems čia reikia.
Dirba įvairius dalykus,
Dirba, kol pabaigia...

dykas išdykauja dykaduonis dykinėja
darbas darbštus darbštuolis dirba

- 1 Ką veikia eilėraštyje aprašyti vaikai? Perskaityk.
- 2 Kaip vaikai dirba? Kas pasakyta eilėraščio paskutinėse eilutėse?
- 3 Pasakyk, ką dabar veikia tavo klasės draugai ir mokytojas.
- 4 Palenktyniaukite, kas ras eilėraštyje daugiau veiksmazodžių.

Veiksmazodžiai yra ir žodžiai: serga, yra, liūdi.
Jie reiškia daikto būseną.

Sigitas Geda

***

Vieną šaltą žiemos dieną
Išvažiavom į Varėną,
Varėnoj mums buvo gėda,
Tai nuvykom į Klaipėdą.

Bet čionai
Agurkais lijo,
Tai pasukom
Link Lazdijų.

Iš Lazdijų
Į Alytų –
Nusipirkom
Šimtą plytų.

- 1 Parodyk Lietuvos žemėlapyje miestus, apie kuriuos kalbama eilėraštyje. Sugalvok eilėraščiui pavadinimą.
- 2 Kokius dar žinai Lietuvos miestus?
- 3 Papildyk patarles tinkamais veiksmažodžiais ir nurašyk sudarytus posakius.

Už pinigus sveikatos ❤️. Sveikatą ❤️ tik tuomet, kai jos ❤️.
Sveikata turtus ❤️.

sukrauna * nenusipirksi * branginame * netenkame

- 4 Papasakok kūrinyje aprašytą nuotykį, pratęsdamas pateiktas pasakojimų pradžias.

Veiksmažodžiai atsako į klausimus *ką veikia?* (keliauja), *ką veikė?* (keliauvo), *ką veikdavo?* (keliaudavo), *ką veiks?* (keliaus), *ką veikti?* (keliauti).

Sugalvokite, kur keliausite.

Ištyrinėkite kelionės maršrutą.

Pasirinkite transporto priemonę.

Pagalvokite, ką veikssite nuvykę.

Apgalvokite, ką pasiimsite į kelionę.

Atsisveikinkite su draugais, tėveliais. Grįžę iš kelionės, papasakokite ir nupieškite, ką matėte.

- 5 Papasakok, kaip reikia pasiruošti kelionei.
- 6 Pasidalyk su draugais savo kelionių išpūdžiais.
- 7 Kodėl žmonės keliauja?
- 8 Kokiais būdais galima keliauti? Įvardyk paveikslėliuose pavaizduotas transporto priemones. Parašyk jų pavadinimus abėcėlės tvarka.

Juozas Erlickas

Automobilio kelionė

Vieną ne dieną, tyliai ne tyliai,
Vasaros rytą gražų negražų
Senas pavargęs automobilis
Tarė: – Pabėgsiu aš iš garažo.

Ak, nusibodo **plentai** didieji!
Ak, nusibodo man tos komandos!
Šiandien, kur noriu, ten aš ir skrieju
Laisvas – kaip kregždė, greitas – kaip gandras.

Juk niekad nesimaudžiau aš upėj,
Nesivoliojau po rytmečio pievas,
Ir niekada negiedojau nutūpęs
Viršūnėj žydinčios ievos...

Bėga per pievas vieškelis pilkas,
Automobilio senas bičiulis.
Tyliai siūbuoja seserys Smilgos,
Kelia žibintą pilkas Mėnulis.

Galvą iškėlęs stebisi sliėkas –
Automobilis šauniai važiuoja!
Sėdi kabinoje Niekas –
Automobilį vairuoja.

- 1 Ką sugalvojo automobilis? Kodėl?
- 2 Apie ką svajojo automobilis?
Perskaityk tinkamas eilėraščio eilutes.
- 3 Paieškok žinių apie automobilį „Vaikų enciklopedijoje“.
- 4 Išvardyk tau žinomų markių automobilius. Kuriose šalyse jie gaminami?
- 5 Nurašydamas tekstą, įrašyk daiktavardžius, tinkamai pakeisdamas jų formą.

Nuo ankstyvo iki vėlyvo mūsų gatve rieda mašinos. Plačiais eina žmonės. Ypač visi skuba . Žvalūs ir linksmos lekia į mokyklą. Mamos ir tėčiai skuba į . Vidurdienį judri aprimsta. vėl viskas atgyja. Suskamba skardūs . Šviečia aukšti .

Sako, seniau mūsų buvo siaura, o dabar plati, asfaltuota.

žibintas * balsas * vakaras * gatvė * darbas * mergaitė * berniukas
rytas * šaligatvis * vakaras * rytas * gatvė

Aš mėgstu keliones, nes
jų metu daug **sužinau**.

Mes mėgstame
keliones, nes
norime bendrauti.

Tu mėgsti keliones,
nes **ieškai** nuotykių?

Jūs mėgstate
keliones, nes jų metu
surandate daug
draugų.

Jis mėgsta keliones,
nes keliaudamas daug
išmoksta.

Jie mėgsta keliones,
nes **pamato** daug
įdomybių.

Veiksmažodžių galūnės rodo jų asmenį ir skaičių.
Veiksmažodžių yra du skaičiai ir trys asmenys.

Vienaskaita

Pirmasis (I) asmuo – aš keliauju
Antrasis (II) asmuo – tu keliauji
Trečiasis (III) asmuo – jis, ji keliauja

Daugiskaita

Pirmasis (I) asmuo – mes keliaujame
Antrasis (II) asmuo – jūs keliaujate
Trečiasis (III) asmuo – jie, jos keliauja

- 6 Kodėl vaikai mėgsta keliauti? Ar tu mėgsti keliones? Kodėl?
- 7 Rask vaikų pasakojimuose veiksmažodžius. Kaip keičiasi veiksmažodžių galūnės? Nuo ko jos priklauso?
- 8 Kiek yra veiksmažodžių skaičių, o kiek asmenų?

Veiksmažodžių vienaskaitos ir daugiskaitos trečiojo asmens
formos sutampa: jis, ji *valgo* (vns.) – jie, jos *valgo* (dgs.).

Pranas Mašiotas

Ko Miliutė bijojo

Kastukas važinėjo į Rygą pas dėdę. Pasiėmė drauge ir septynerių metų sesutę Miliutę.

Nuvažiavo į stotį. Atriedėjo traukinys. Keleiviai įsėdo į vagoną ir nudundėjo. Po kelių valandų vaikai jau sėdėjo pas dėdę ir gėrė arbatą.

Miliutė nebuvo nei gelžkelio važiuosiu, nei didelio miesto mačiusi. Todėl, sugrįžusi namo, be paliovos pasakojo, kaip dėdė gyvena, koks gražus Rygos miestas, ką tenai mačiusi.

– Ar važiuosiu kitą kartą pas dėdę? – klausia mama.

– Važiuosiu, – sako, – jei tik leisit.

– Ir nebijosi? – juokais klausia Kastukas.

– Kažin, – atsako Miliutė.

– Ko gi bijojai? – klausia mama. – Juk ne viena važiavai.

– Kad taip baugu buvo... Įsodino mane į vagoną; sėdom, laukiam. Tik žiūriu: stotis ima palengva slinkti pro vagoną. Aš ir išsigandau. Tai Kastukas pasodino mane toliau nuo lango ir liepė žiūrėti priešais į suolą: vagonas ėmė dundėti, ir paskui jau buvo geriau.

- 1 Kur keliavo Miliutė?
- 2 Ko ji bijojo traukinyje?
- 3 Pažiūrėk į paveikslėlį ir papasakok, kokius veiksmus galima atlikti geležinkelio stotyje.

4 Sauliukas nori keliauti traukiniu. Pamokyk nykštuką, kaip jis turi elgtis geležinkelio stotyje – surašyk sakinius tinkama tvarka.

- Pasiruošk parodyti bilietą konduktoriui kontrolės metu.
- Kai atvyks traukinys, lipk į vagoną ir susirask savo vietą.
- Lauk traukinio, įdėmiai klausydamas pranešimų. Neik arti bėgių.
- Artėjant traukinio atvykimo laikui, išėik į peroną.
- Lauk geležinkelio stoties laukiamojoje salėje.
- Jeigu iki traukinio atvykimo yra dar daug laiko, atiduok bagažą į saugyklą ir išėik į miestą.
- Kasoje arba bilietomate nusipirk bilietą.
- Iš tvarkaraščio švieslentėje pasirink reikiamą traukinį.

5 Atlikite kolektyvinį darbėlį „Mūsų klasės linksmasis traukinys“.

- Kiekvienas pagalvokite, kokiam vagonė norėtute keliauti, ir nupieškite jį.
- Lange nupieškite save.
- Burtų būdu arba išsiskaičiuodami išrinkite garvežio piešėją.
- Piešinius sukabinkite iš eilės ant sienos.

6 Kaityk asmenimis veiksmažodžius. Nurašydamas pratimą, papildyk praleistas galūnes.

Vienaskaita

aš	klausau	žiūriu	einu
tu	klaus?	žiūr?	ein?
jis, ji	klaus?	žiūr?	ein?

Daugiskaita

mes	klaus?	žiūr?	ein?
jūs	klaus?	žiūr?	ein?
jie, jos	klaus?	žiūr?	ein?

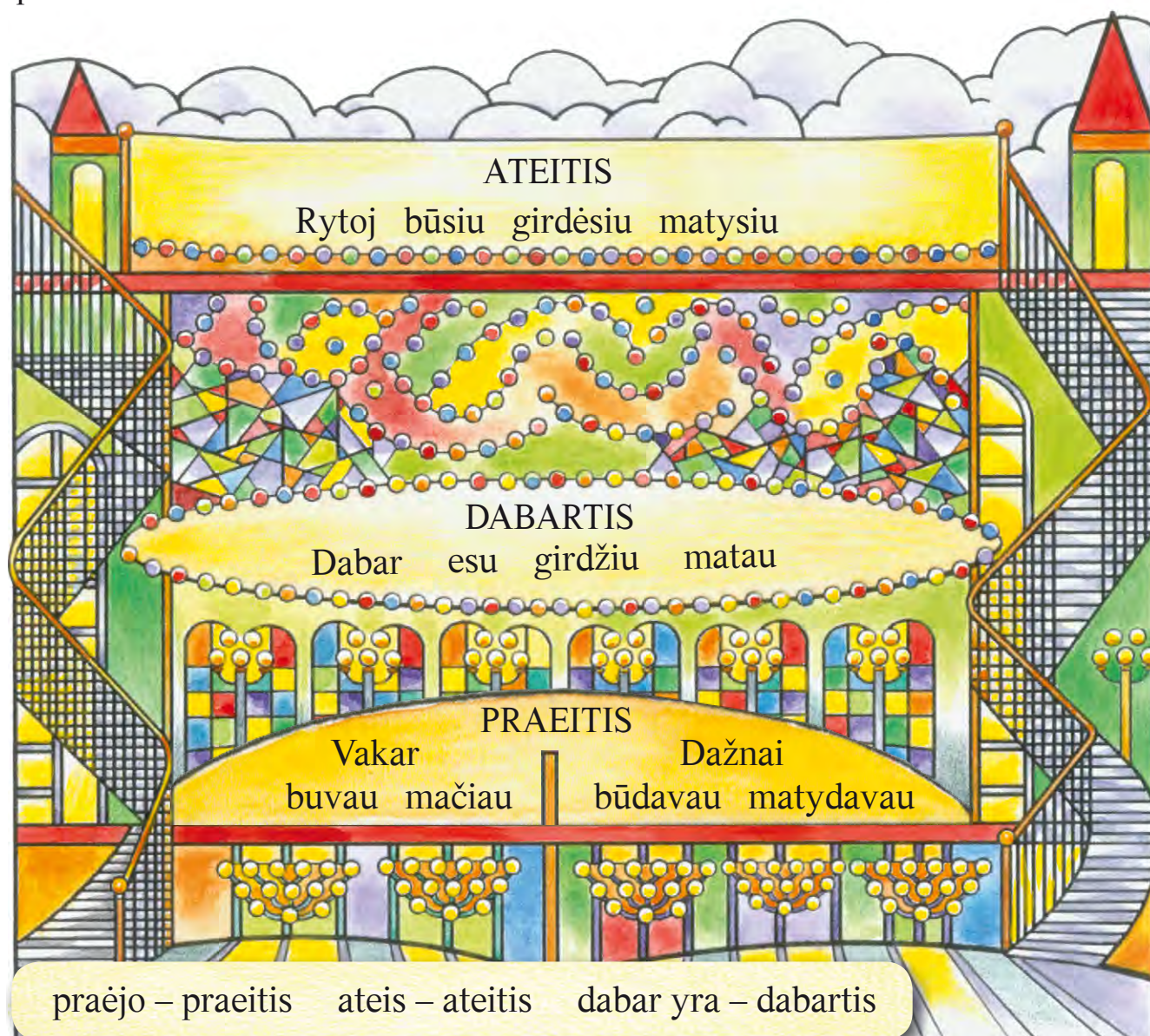
Su veiksmažodžiais vartojami žodžiai **aš, tu, jis, ji, mes, jūs, jie, jos** padeda atskirti veiksmažodžių asmenis.

Jonas Šukys

***

Tokio statinio Vytukas tikrai niekur nebuvo matęs. Puikus permatomas stiklas, žėrintis šviesomis. Trys aukštai. Puošniausiai atrodė vidurinis aukštas, maždaug sulig žeme. Jo užrašas – DABARTIS. Požemyje – irgi iš stiklo – įrengtas ne mažiau dailus apatinis aukštas. Virš jo švietė užrašas – PRAEITIS. Trečiasis, viršutinis, aukštas su lengvutėmis stiklo sienomis lyg plaukte plaukė ore. Ten puikavosi užrašas – ATEITIS.

- 1 Kokį statinį savo vaizduotėje sukūrė Vytukas? Papasakok apie jį draugams.
- 2 Sugalvok tekstui pavadinimą.

Veiksmas gali vykti dabar (skaitome), galėjo vykti praeityje (skaitėme, skaitydavome) ir galės vykti ateityje (skaitysime).

Juozas Erlickas

Raidės pabėgėlės

– Tai, sakyk, dabar laikai! –
Skundžias knygoj raidės –
Tie išdykėliai vaikai
Net eilių neskaito!

Mirksi mėlynom akelėm
Vaikas pūstažandis:
– Vakar prarijau knygele –
Šiandien tuščias skrandis!

Kam tada, sakyk, skaityti –
Te sau skaito vėjas...

- 3 Ką sugalvojo raidės? Kaip tau atrodo, kodėl?
- 4 Papasakok apie raidžių kelionę. Kuo ji buvo tau įdomi?
- 5 Iš teksto išrašyk kelis veiksmažodžius. Parašyk, į kokius klausimus jie atsako.

Veiksmažodžiai, atsakydami į klausimus *ką veikia? ką veikė? ką veikdavo? ką veiks?*, rodo veiksmo laiką. Yra keturi veiksmažodžių laikai: esamasis laikas, būtasis kartinis laikas, būtasis dažninis laikas ir būsimasis laikas.

begrišime tuščiais lapeliais

Valgau šokolado plytą
Ir šokoladėju.

– Ū! – koksai nedoras vaikas –
Urzgia Ū ilgoji.
– Traukiam į pasaulį, raidės,
Laimės paieškoti!

– Kuo greičiausiai pir-pirmyn! –
Žengia R į priekį.
Už parankių M ir N,
P iš paskos bėga.

Ritasi storulė O:
– Ar begrišime namo?
– Ne! – atšauna N ir E.
– Veskitės kartu mane!

Ir išeina visos raidės
Iš visų knygelių...
Joju ant Pieštuko raitas
Aš tuščiais lapeliais.

Klumpa juodbėris Pieštukas –
Metas pailsėti...
Pirišu jį prie Klaustuko
Ir ant Taško sėduos.

Maironis

Pavasaris

Pavasario saulė prašvito meiliai
Ir juokiasi, širdį vilioja;
Iškilo į dangų aukštai vieversiai,
Čirena, sparneliais plasnoja.

Išaušo! Išaušo! Vėjelis laukų
Bučiuoja, gaivina krūtinę;
Pabiro, pasklido žiedai ant lankų –
Vainikų eilė pirmutinė.

Taip **giedra** ir linksma! Tiek šviečia vilties!
Vien meilę norėtum dainuoti,
Apimti pasaulį, priglaust prie širdies,
Su meile saldžiai pabučiuoti!

juokiasi vilioja plasnoja
bučiuoja šviečia

Pavasario laikas –
džiaugiasi senas
ir vaikas.

Kai atšyla, ir meška
iš guolio pakyla.

juokas – juokiasi	džiaugsmas – džiaugiasi	meilė – myli
liūdesys – liūdi	nustebimas – nustemba	pyktis – pyksta
ilgesys – ilgisi	nuobodulys – nuobodžiauja	baimė – bijo

- 1 Kokius jausmus sužadina pavasario saulė ir vėjas?
- 2 Rask kiekvienoje eilėraščio eilutėje veiksmažodžių poras. Pasakyk, kurie iš jų reiškia dabar vykstantį veiksmą.
- 3 Išmok eilėraščių atmintinai. Padeklamuok jį, išreikšdamas poeto džiaugsmą.
- 4 Nurašyk patarles ir pabrauk veiksmažodžius. Nusakyk jų laiką.

Veiksmažodžiai, kurie rodo dabar vykstantį veiksmą ir atsako į klausimą *ką veikia?*, yra **esamojo laiko**: rašo, turi, neša.

Vygandas Račkaitis

Po pirmojo griaustinio

Vakar vakare ūmai smarkiai atšilo. Papūtęs pietys atginė debesis, kurie sodriai nulijo šiltu lietumi. Dar ir griaustinis nugrumeno, nudardėjo per visą padangę. Pirmasis griaustinis šiemet! Ir lietus toks, kuris būna tik kartą per metus. Gaivinantis, ištraukiantis pašalą. Sukuždėjo krintantys lašai kiekvienam pumpurui: „Laikas! Jau laikas skleisti, žaliuoti!“ Išgirdo lapeliai šį raginimą ir, nieko nelaukę, tarsi lenktyniaudami ėmė pumpurus sprogdinti, augti.

Šiandien rytą pažvelgiau į beržyną ir nustebau. Pernakt sužaliavo medžiai. Vėjas **šnarina** gaivia **žaluma** apsipylusias, sulapojusias šakas.

Pirmasis griaustinis pažadino medžius, pašaukė lapus ir daigus. Tarsi žalia pašvaistė šiandien spindi lapuočiai miškai. Kvepia šviežiais, ką tik išsprogusiais lapais.

Kur pažvelgsi, visur **žalia**. Ta **žaluma** atsispindi ežeruose, upėse ir akyse.

- 1 Kodėl ir kaip pasikeitė gamta?
- 2 Perskaityk lietaus kvietimo žodžius. Kaip į tą raginimą atsiliepė gamta?
- 3 Nurašyk iliustracijai tinkamą teksto ištrauką. Paryškink minkštumo ženklus.
- 4 Perrašyk tekstą. Pabrauk esamojo laiko veiksmažodžius.

Po lietaus

Po lietaus dangus jau giedrėja. Be vėjo tolyn keliauja pilki debesys. Švyti nusipraususi mėlynė. Miške nuo beržų ir pušų garsiai papsi sunkūs lašai. Paparčiai stovi apsnūdę. Kvepia šviežiais, ką tik išsprogusiais lapais.

Po balutes šokinėja vaikai. Gal ir jie nori paaugti? Ar tikrai pavasario lietus visus augina?

Veiksmažodžių, kurie atsako į klausimą *ką veikia?*, galūnėse rašome **-a, -ia, -i, -o**: eina, užia, tyli, rašo. Jie niekada neturi galūnės **-e**.

kvepia pažvelgsi sprogdinti augti

Ksaveras Sakalauskas-Vanagėlis

ošia suokia kukuoja griežia

Pavasario svečiai

Atėjo pavasaris, sniegas ėmė tirpti, upeliai patvino ir plačiai apsėmė pievas. Štai jau parlekia mūsų brangiausias sveteliai: vyturiai, pempės, kielės, kregždės, lakštingalos, gegutės ir kiti. Štai kaip knibžda, kaip ošia ir skamba girios, laukai ir pievos nuo jų balsų ir dainų.

Pirmų pirmiausia sveikina mus vyturėlis, sakydamas:

„Čyru vyru,
pavasaris“.

Tarp daugelio balsų vakarais girdime puikų lakštingalos balso skambėjimą:

„Jurgut,
kinkyk, paplak,
važiuok!“

Tai dainininkų karalaitė taip suokia. Ji smuikų ir vargonų niekina balsą!

Štai gegutė kukuoja:

„Ku kū,
ku kū!“

Štai griezlė saviškai griežia:

„Krėsk,
krėsk varškės –
nėra dėžės!“

Štai kaip putpelė plaka:

„Dalgį plak, pievon kak,
pitpilik, pitpilik!“

Ir gandras seniai jau parlėkė; dar sniegas ne visur sutirpęs, bet jis jau su savo pačia lopo pakrypusį ir pairusį lizdą.

Garny, garny, ga ga ga!
Tavo močia ragana!
Išvažiavo žagarų,
Parvažiavo be nagų!

čiulba krankia suokia švilpauja kukuoja
ulba čirškia ūkia trimituoja burkuoja

- 1 Kurie paukščiai parskrenda iš šiltųjų kraštų?
- 2 Nurašyk ir išmok atmintinai pasirinkto paukščio pamėgdžiojimą.
- 3 Pasimokyk asmenuoti esamojo laiko veiksmažodžius.

Vienaskaita

Daugiskaita

aš dainuoju

mes dainuojame

tu dainuoji

jūs dainuojate

jis, ji dainuoja

jie, jos dainuoja

- 4 Rask tekste „Pavasario svečiai“ du esamojo laiko veiksmažodžius ir juos išasmenuok raštu.
- 5 Atlik kurio nors paukštelio atvaizdą.

- 6 Kurie sparnuočiai čiulba, kurie čirškia, o kurių balsai skamba dar kitaip?

Kikilis

Gražus paukštis kikilis. Jo viršugalvis ir sprandas pilkšvai mėlyni, kakta juoda. Tamsūs sparnai baltomis juostelėmis pagražinti. Krūtinė rusva, snapas mėlynas. Tikras puošėiva.

Ar prisimeni?

Kurdami aprašymą, būtinai pasakome, ką aprašysime, arba **bendrą įspūdį** (kas tai – paukštis, žvėris, augalas, pastatas...). Vėliau apibūdiname daikto išorės ypatybes, arba **detales**. Pabaigoje pasakome ir savo nuomonę apie tą daiktą – **įvertiname**.

Aprašymo sandara

Bendras įspūdis

D	e	t	a	l	ė	s
---	---	---	---	---	---	---

Įvertinimas

- 1 Sugretink kikilio aprašymą su pateikta schema.
- 2 Nurašyk tekstą apie kikilį. Skirtingomis spalvomis pažymėk sudėtines aprašymo dalis.
- 3 Išrink ir nurašyk paukščių pavadinimus. Pabrauk tuos, kurie įvardija pas mus gyvenančius sparnuočius.
pelėda, pelė, varnėnas, kolibras, zylė, gandra, žirafa, gervė, pingvinas, vieversys, bebras, strutis, gegutė, kikilis, kamanė
- 4 Ant kokių raidžių nutūpė paukšteliai? Nurašyk tekstą, įrašydamas praleistas galūnes.

Pavasaris

Pavasarielis vaikšt po žemę. Žyd pirmosios gėlytės. Padangėje čiren vyturėliai. Prie inkilo švilpauj varnėnas. Ant stogo kalen gandra. Pievoje klyk pempės. Pelkėse trimituoj gervės. Vakaris tyliai suok lakštingala. Net žvirbliai linksmiau čiršk . Visa gamta sveikin pavasarį.

Ar pastebėjai? Visi trys pavasario mėnesiai vadinami paukščių vardais: kovas, balandis, gegužė.

Ona Survilaitė

Pempės troba

gūžtoje kiaušinių išsisuka klykia pasitraukia vilioja nutupia

Kartą pempė tupi savo gūžtoje ant kiaušinių ir girdi – šnabžda kregždės:

– Vyt vyt reikia jį...

– O kam vyt? Tegu pati išsisuka iš bėdos. Mūsų juk neklauso...

Pempė apkamšo kiaušinius ir išseina iš trobos.

– Kas per motina! – girdi ančių kvaksėjimą. – Kad nereikėtų vaikų ginti, palieka juos vienus.

Pempė mato: atslenka katinas. Ji apsuka ratą, puola į žolę visai katinui panosėje ir klykia:

– Gyvi, gyvi...

Rainis apsilaižo. Šoka prie pempės, bet ši ūmai pasitraukia. Vilioja katiną tolyn nuo lizdo... Vis tolyn ir tolyn...

Katinas mato, kad pempės nesučiuos. Jis grįžta į sodybą. O pempė vėl nutupia savo gūžtoje.

veja juokiasi girdi apkamšo išseina mato atslenka
apsuka puola klykia vilioja nesučiuos nueina nutupia

- 1 Kur pempė vijo lizdą? Ką jai patarė kormis, kregždė ir antis?
- 2 Kodėl pempė nepaklausė jų patarimo?
- 3 Papasakok, kaip pempė gina savo lizdą. Gali pasinaudoti žodynėlyje pateikta veiksmažodžių grandine.
- 4 Iš skaitinio išrašyk dešimt esamojo laiko veiksmažodžių. Pabrauk jų galūnes.

Jeigu ir tave koks nors paukštis viliotų nuo lizdo, netrukdyk jam.

Salomeja Nėris

Vėjas ir vaikai

Jau pranašai linksmų dienų
Kas rytą lanko mus.
Ir vėjas – vėjas iš kalnų
Jau beldžias į namus.

Kvatojas vėjas – žino jis,
Kad juodi medžiai bus žali, –
Pro langus skverbias, pro duris:
Pavasaris jau netoli!

beldžias kvatojas skverbias šaukia

Ei, vaikai! – šaukia jis vaikus,
Ei, susirinkite visi!
Aš tuoj nupūsiu jums takus, –
Ir žaisite basi!

O vėjau, vėjau – kaip gerai!
Koks tu, pavasari, gražus!
Paliksim langus atvirai,
Kad myli mus mažus.

- 1 Koks poetės aprašytas vėjas? Ką jis daro kaip žmogus?
- 2 Kuo džiaugiasi vaikai? Perskaityk.
- 3 Kaityk raštu veiksmažodžius pagal pateiktą pavyzdį.

jis	mes	jūs
beldžia	beldžiame	beldžiate
šaukia	?	?
žaidžia	?	
kvatoja	?	

Jei esamojo laiko veiksmažodžių trečiojo asmens galūnė **-a** yra po minkštojo priebalsio (**aria, joja**), tas pats balsis išlieka ir daugiskaitos pirmojo ir antrojo asmens galūnėse: **aria – ariame, ariate, joja – jojame, jojate**.

Atėjo pavasaris

Atėjo pavasaris.
Pailgėjo dienos.
Sutrumpėjo naktys.
Nutirpo sniegas.
Pražydo pirmosios
gėlės.

Tris dienas nebuvo lauke – sirgau.
Išėjęs nustebau. Negi aš savo kieme?
Sniego visai nelikę. Saulė žeme ridinėjasi,
o gluosnyje pilna kačiukų.
Berže švilpauja varnėnas.
Įsivaizduokite, ne varna, ne žvirblis,
o varnėnas!

- 1 Perskaityk vaikų rašinėlius ir atsakyk į klausimus.
  - Kuriame rašinyje aprašomas pavasaris, jo požymiai?
  - Kokie jausmai reiškiami antrajame rašinyje?
  - Kodėl antro darbelio sakinių gale dedami įvairūs skyrybos ženklai?
  - Kuris rašinėlis įdomesnis? Kodėl?
- 2 Atrink posakius, kurie tinka pavasariui. Gali juos pavartoti, rašydamas arba pasakodamas apie pavasarį.

Baltos pusnys laukų nebekloja.

Kloja žemę lapų šilkas.

Rausta, rausta putinėlis, obelėlė jau geltona.

Pabiro, pasklido žiedai ant laukų.

Nusvėrė žilvitį ėriukai balti.

Pirmo speigo žemė laukia.

Visas šimtas vyturėlių į padangę pasikėlė.

- 3 Pabandyk parašyti rašinėlį apie pavasarį.
- 4 Perskaityk dienoraščio ištrauką. Nurašyk sakinius, kuriuose yra esamojo laiko veiksmažodžiai. Veiksmažodžius pabrauk.
Kaip smagu yra pavasarį mano tėviškėj! Krūmų vainikas iš tolo žaliuoja besikalančiais lapeliais. Karklynai katinėliais geltonuoja ir skleidžia pavasario kvapą. Po juos bitutės dūzgia. Norėjau nusiskinti šakučių ir parsinešti namo. Negaliu judinti karklų. Juk ten dirba bitutės!

Veiksmažodžiai kaitomi laikais (skaito – skaitė), skaičiais (skaitau – skaitome) ir asmenimis (aš skaitau, tu skaitai, ji skaito).

Anzelmas Matutis

Aš kalbuosi su giria

Rausvas saulės kamuolys...

Dega visas pagirys,
Ryto žėrinčiam gaisre
Aš kalbuosi su giria:

– Giružėl,
Ar pabudai? –
Atsišaukia man aidai:
– Pabudau, jau pabudau,
Ryto perluose braidau.

– Ar prikėlei paukščiukus?
Aidas atskrenda lakus:
– Paklausyk –
Či ry! Či ry!
Čiulba ulba pagiry.

Skraidžioja aplink žvaliai
Saulės paukščiai
Spinduliai.

Vaikšto tarpgiriuos diena,
Kraitė jos gėlių pilna.
– Kam gėles,
Girel, barstai?

– Temarguos
Kalnai, šlaitai,
Ir į kilimus gėlių
Tu atskrisi drugeliu...

Vakarėly, vakare
Vėl kalbuosi su giria:
– Giružėle,
Ką veiki?
Ko, girel,
Rami, tyki?
– Aš migdau
Šilų egles,

Jom seku pasakėles,
Kloju patalus miglų
Ant berželių, ažuolų.

Greit užsnūsiu
Ir pati –
Jau naktis
Arti arti...
– Giružėl,
Saldžių sapnų!
O giria:
– Ūū! Ūū!

atsišaukia prikėlei skraidžioja

pažadino pabudo atsikėlė migdo užsnūdo užmigo

- 1 Kokia pagrindinė eilėraščio mintis?
- 2 Pakalbink mišką apie jo gyvenimą. Gali pradėti taip:
– Sveika, giruže! Ar jau pabudai iš ilgo žiemos miego?
– Pabudau, jau pabudau.
- 3 Nurašyk sakinius. Pabrauk būtojo kartinio laiko veiksmažodžius.
Ryšioje saulėje juodavo medžių viršūnės. Iš žiemos miego pabudo bitutės. Oras kvėpėjo išbrinkusiais alksnių pumpurais ir lazdynų žirginiais. Ažuolai purtė ankstyvo ryto rasas. Medžiai klausėsi pirmo pavasario koncerto.

Veiksmažodžiai, kurie rodo praeityje vieną kartą vykusį veiksma, yra **būtojo kartinio laiko**. Jie atsako į klausimą *ką veikė?*

Ona Survilaitė

Kam žydėjo gėlės

Giriose ir laukuose, klausydamos vieversiuo čirenimo, šnekučiavosi gėlės:

– Aš krausiu pumpurus ir žydėsiu vieversiuokui. Jis toks geras.

– O aš pražysiu geltonai... kaip saulė... Kad vieversiuokui būtų šviesu akelėms...

– Tai gerai sumanei! Aš irgi žydėsiu geltonai ir visas pievas pavasarį saule nutviesiu.

– Manęs vieversėlis nepastebės. Esu tokia smulki. Bet aš žydėsiu vaikams. Po žiemos jie taip džiaugiasi išvydę žiedelį.

– Aš per graži, kad žydėčiau kam nors. Aš žydėsiu pati sau.

Pabalius ir pievas nutvieskė auksinės purienos ir pienės. Pakrūmėse sumėlynavo žibutės ir skleidėsi plukės. Po kiek laiko žiedais apsipylė ir erškėtrožė. Bet jos žiedai buvo tuščiaviduriai, nes erškėtrožė žydėjo tik sau.

- 1 Kodėl erškėtrožės žiedai tuščiaviduriai?
- 2 Paruoškite kūrinėlio inscenizaciją.
- 3 Parašyk, ką veikė pavasarį gėlės. Papildyk sakinius.

Neužmirštuolė krovė pumpurus ir vyturiukui. Puriena geltonai kaip saulė. Pienės geltonai visas pievas. Smulki žibutė vaikams. Tik erškėtrožė pati sau.

Algirdas Pocius

Žmonės miške

Nedideliame miškelyje prie Neries upės gyveno graži ir gausi kiškių šeima. Gyveno ilgausiai laimingi, mėnesienos naktimis ūbavo, ėjo ratelius ir kraipydami ūsus krupsnojo saldžiarūgščius kiškių kopūstus.

Bet vieną saulėtą pavasario sekmadienį į ramų mišką ėmė griūti žmonės. Rudos, žalios, mėlynos ir dar kitokių spalvų automobiliai burgzdami lindo į kiekvieną gražesnę aikštelę, laužė jaunuosius medelius, brovėsi arčiau prie upės. Persigandę seniai kiškiai išrūko į laukus, tik du maži skeltalūpiai kiškučiai – Striukutis ir Bukutis – liko tupėti po šakota eglute. Susiglaudę ir drebėdami jie klausėsi neįprasto triukšmo, nuo kurio suskambo visas miškas.

Nelabai toli nuo jų sustojo mėlynas namelis ant keturių ratų; jo stiklai ir šonai taip puikiai blizgėjo, lyg upės vanduo saulėje. Kai atsidarė durelės, pirmiausia pasirodė viena koja, paskui kita, po to visas žmogus.

Po pirmojo žmogaus iš mašinos pabiro dar penki. Trys buvo dideli, o trys per pusę mažesni. Didieji pasitiesė ant žolės margą paklodę ir susėdo, o mažieji ėmė bėginėti apie eglaites, šūkauti, kankorėžius mėti.

Kiškučiai ne tik nebekalbėjo, bet, rodos, ir kvėpuoti nustojo. Juodu dar labiau prisiglaudė prie eglutės kamieno, prisispaudė prie žemės ir pasidarė panašūs į mažus rudų samanų grumuliukus.

Vėlai vakare, kai dingo žmonės, iš laukų į miškelį vėl sugrįžo seniai kiškiai. Jie stebėjosi ir nebegalėjo savųjų vietų rasti. Visur buvo pilna popiergalių, taukuotų laikraščių, tuščių konservų dėžučių, blizgėjo sudaužytų butelių stiklai. Nors senoji kiškienė striksėjo labai atsargiai, bet vis tiek nepastebėjo samanose įstrigusios stiklo šukės ir persidūrė koją.

– Nebėra gyvenimo mūsų miškelyje, – pasakė ji, plonu liežuvėliu laižydama žaizdą.

užkasė burgzti kažkoks

– Šiukšlynas, o ne miškas, – pritarė ir kiti ilgausiai.

Padejavę ir pasiskundę, kiškiai ėmėsi darbo. Jie rinko išmėtytus popierius ir nešė į seną barsuko olą. Sukimšo ten visas šiukšles ir užkasė žemėmis. Šiek tiek pagražėjo ir pašviesėjo miškas. Blogiau buvo su stiklais. Kai kurie kiškiai pabandė nešti šukes įsikandę dantyse, bet susipjaustė lūpas. Teko mesti šį darbą.

Nespėjo miško gyventojai atsigauti po pirmo žmonių antplūdžio, kai kitą saulėtą dieną vėl ėmė burgzti automobiliai. Paupio žilvitynais išrūko kiškiai į laukus, tik du mažieji broliukai liko tupėti po eglutėmis.

– Mes nieko nebijome, – pasakė jie šarkai Kreklei, kuri pušies šakose kėlė triukšmą ir stebėdamasi kraipė uodegą.

– Pažiūrėsim, pažiūrėsim! – atsakė šarka su pašaipą.

Bet vos spėjo ji tai pasakyti, ir kažkoks vaikigalis paleido per šakas akmenį. Išsigandusi margoji paukštė nuskrido į kitą miško kraštą.

Susigūžė po savo eglute ir abu kiškučiai. Visas miškas aidėjo nuo žmonių balsų, nuo vaikų šūkavimų. Vienas akmuo nukrito beveik prie pat Striukučio uodegos. O prieš vakarą keli neklaužados berniukai ėmė šokinėti po eglaites ir vos neužmynė Bukučiui ant kojos.

- 1 Kaip žmonės elgėsi miške?
- 2 Parašyk kūrinio planą. Atpasakok pagal jį apsakymo turinį.
- 3 Išasmenuok būtojo kartinio laiko veiksmažodžius ir pabrauk jų galūnes. Paryškink minkštumo ženklus.

Vienaskaita

aš rašiau žiūrėjau mačiau
tu ?
jis, ji ?

Daugiskaita

mes rašėme žiūrėjome matėme
jūs ?
jie, jos ?

Įsidėmėk būtojo kartinio laiko vienaskaitos pirmojo asmens galūnę po minkštojo priebalsio – *ka veikiu?* rašiau, skaičiau, girdėjau.

Pranas Mašiotas

Pavasario laukuose

Sniegui nutirpus, saulutė šildė kaitino laukus,
kad veikiau džiūtų, kad artojui būtų kur žagrė įsmeigti.

Pradžiūvo kalvelės, išėjo į laukus artojai,
vieversėlių sveikinami. Tiesė varė pirmas
vagas, o pavasaris Skaistutis, į jų darbą
žiūrėdamas, gėrėjosi ir kalbėjo:

– Kaip puikiai žemė noragus žvilgina!
Džiaugiasi **pratusio** artojo vartoma. Ar girdit,
vyrai, smagų žemės traškėjimą, ar jaučiat malonų
jos kvėpavimą?

– Girdim ir jaučiam, – atsako artojai. – Jaučiam, kaip mūsų jėgos, žagrę kilnojančią, didėja.

– Laimingi, kurie žemės galybę numano, – laimina Skaistutis artojus ir žengia tolyn, gyvybę, jėgą žadindamas.

Žadino Skaistutis želmenis skubėt kilti, gėleles, medžius žydėti, miškus jaunučius lapeliais šlamėti.

Ir piemenėliams, pirmą kartą bandą išginusiems, malonaus žodžio nešykštėjo.

– Ganykit, ganykit, vaikučiai, – kalbėjo: – užaugsit, vyrai būsit.

- 1 Koks pavasario darbas aprašytas tekste?
- 2 Ką gero daro žmonėms Skaistutis?
- 3 Išeikite į laukus ir stebėkite pavasario darbus. Palyginkite juos su Prano Mašiotų aprašytais darbais.
- 4 Parašyk būtojo kartinio laiko vienaskaitos antrąjį asmenį.

išėjo – išėjai

tylėjo – ?

kalbėjo – ?

žydėjo – ?

Ką veikė? -o
Ką veikei? -ai

Ką veikė? -ė
Ką veikei? -ei

matė – matei

sakė – ?

šildė – ?

puošė – ?

Jeigu veiksmažodžių būtojo kartinio laiko vienaskaitos trečiojo asmens galūnė -o, tai antrojo asmens galūnėje rašoma -ai (jojo – jojai). Jei veiksmažodžių būtojo kartinio laiko vienaskaitos trečiojo asmens galūnė -ė, tai antrojo asmens galūnėje rašoma -ei (šaukė – šaukei).

Pranas Mašiotas

Petruko bulvės

Rengėsi bulves sodinti. Vaikams davė atrinkti, kurios sveikesnės.

– Labiausiai žiūrėkit, vaikai, kad bulvių akelės būtų sveikos: iš akelių bulvės dygsta, – pasakė mama.

Vaikai sumanė patys bulvių pasisodinti. Mama sutiko. Vaikai gavo bulvių, ir pasidaliję lysvę, pasisodino.

Visų bulvės gerai sudygo, tik jaunesniojo Petruko nė iš žemės nepasirodė.

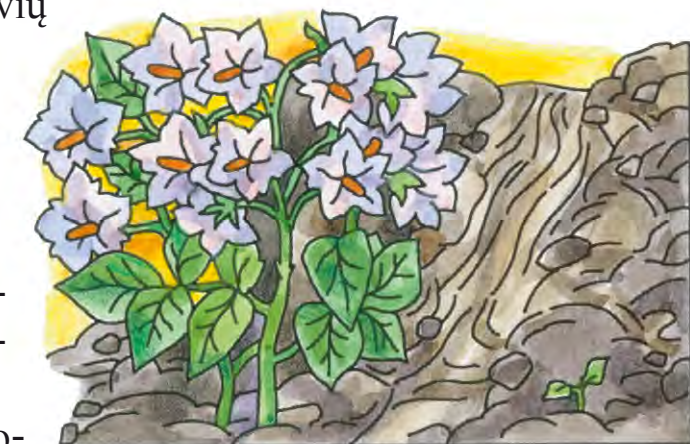
– Kas čia atsitiko? – klausinėjo vaikai. Mama, nuėjus į daržą, pakapstė Petruko lysvės galą. Rado tik kur ne kur kelis daigelius, o bulvių nebuvo.

– Kaipgi sodinai, Petruk, kad bulvių žemėje neradau? – paklausė motina.

– Gi, mama, sakei, kad bulvės iš akelių dygsta, – teisinosi Petrukas, – tai aš akeles išpjausčiau ir pasodinau, o bulves išsikėpiau ir suvalgiau.

– Tai tu, vaikeli, – nusišypsojusi tarė mama, – savo pasėlį iš anksto suvalgei.

– Jis, mama, nežinojo, – teisino broliuką vyresnysis, – jog bulvės daigelis, iki šaknis gerai į žemę įleidžia, senąja bulve minta.

- 1 Ko mokė motina vaikus? Ką sumanė vaikai?
  - 2 Kuriam vaikui nepasisekė darbas? Kodėl?
  - 3 Papasakok, kaip sodinamos ir auginamos bulvės.
  - 4 Iš perskaityto teksto išrašyk veiksmažodžių pateiktiems klausimams.
Ką veikiau?	Ką veikei?	Ką veikė?
neradau	sodinai	rengėsi

Kai kurie augalai dauginasi ne sėklomis, o gumbais, ūgliais ir ataugomis.

Aurika Navickienė

Pupos

Tipu tapu, tupa lupa
Mes darže pasėjom pupą.
Visas daržas užderėjo,
Daug vaikučių sugužėjo.

Tipu tapu, tupu lupu,
Pažiūrėkite, kiek pupų!
Dėsime prie pupos pupą
Ir išvirsim skanią sriubą.

Tupu lupu tai, tai, tai
Valgys ją visi vaikai.
Valgysim visi visi,
Augsim augsim dideli.

valgys augsim

- 1 Kokią daržovę pasėjo vaikai? Ką jie veikė, kai daržovė užaugo?
- 2 Papasakok apie pupelės kelią nuo sėklos iki sėklos. Pavaizduok tą kelią paveikslėlių serijoje.
- 3 Iš eilėraščio išrašyk veiksmažodžių pateiktiems klausimams. Kurie veiksmažodžiai yra būsimąjo laiko?

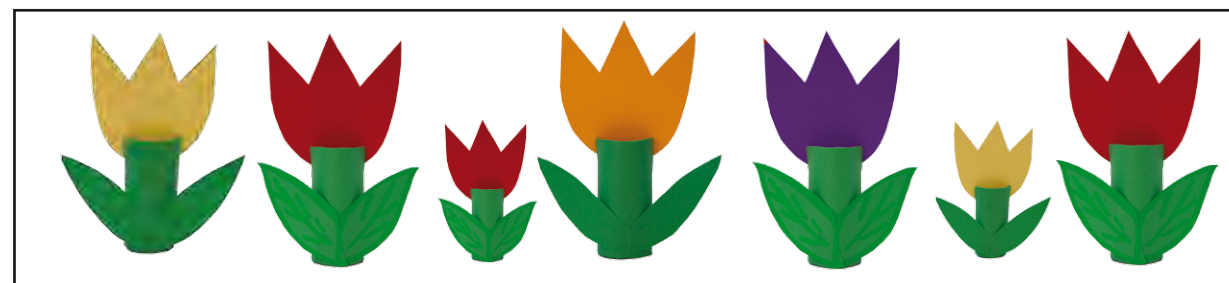
Ką veikė?   Ką veikėme?   Ką veiksime?   Ką veiks?
užderėjo   ?   ?   ?

- 4 Papildyk sakinius tinkamais veiksmažodžiais.

Rytoj saują pupų. Po dviejų savaičių pupos žalius daigus. Visą vasarą augalus vandeniu, piktžoles, žemę. visą pupų rėtį. Kai pupas , tai skanią sriubą.

išvirsiu * priauginsiu * nuskinsiu * purensiu * laistysiu * ravėsiu * išleis pasodinsiu

- 5 Pasidaryk popierinių gėlių darželį.

Veiksmažodžiai, kurie nusako, ką veiks daiktas ateityje, yra **būsimąjo laiko**, pvz.: sėsiu, augsime, valgys.

Žaidimas

parveš parvešiu

Aklasis daržininkas

Vienam žaidėjui užrišamos akys. Kiti žaidėjai gali laisvai bėgioti po salę ar kiemą. Žaidėjas su užrištomis akimis yra daržininkas. Jis sako:

- Turiu daržą – tversiu tvorą, pasodinsiu pupų pora. Kas parveš žagarų?
- Aš! Aš! Aš! – šaukia likusieji vaikai.

Tada žaidėjas su užrištomis akimis gaudo kitus žaidėjus. Kurį nors sugavęs sako:

- Ar parveši žagarų?
- Aš parvešiu žagarų, jei įspėsi vardą tu, – atsako pagautasis, pakeisdamas balsą.

Daržininkas iš balso mėgina atspėti pagautojo žaidėjo vardą. Jei jam pavyksta, žaidėjai keičiasi vaidmenimis. Jeigu ne – tas pats daržininkas toliau gaudo.

Žaidimas

Krepšinis visai klasei

Žaidėjai sudaro dvi komandas. Komanda, kuriai burtų būdu atiteko kamuolys, stengiasi išlaikyti kamuolį, perdavinėdama jį vienas kitam arba varydama. Kitos komandos žaidėjai stengiasi atimti kamuolį. Už kiekvieną kamuolio perėmimą grupė gauna tašką.

rungtynės   krepšinis   lauko tenisas   rankinis   sirgalius
kvadratas   futbolas   stalo tenisas   tinklinis   aštuolis

- 1 Pažaisk su draugais arba namiškiais žaidimą „Aklasis daržininkas”. Mokykis įsiklausyti ir atskirti kitų žmonių balsus.
- 2 Kokius žaidimus mėgsti žaisti?
- 3 Iš žaidimo „Aklasis daržininkas” aprašymo išrašyk būsimąjo laiko veiksmažodžius.

Būsimąjo laiko veiksmažodžiuose kartais priebalsės supanašėja – grėbsiu, grėbsi, grėbs. Paskutinė būsimąjo laiko trečiojo asmens priebalsė rašoma taip, kaip tariama – veš, grauš.

Juozas Marcinkevičius

Kai riestainiais lijo

Buvo tai labai seniai,
Buvo ir praėjo...
Tais laikais margi geniai
Turkiškai kalbėjo.

Ir sapnuodavo šernai –
Lapė sūrį slėgė,
O batuoti katinai
Lašinių nemėgo.

Netoli ir nearti
Suradau tą šalį.
Saulė ten skaisti skaisti.
Pievos visad žalios.

Šviečia **t**olumos žydrai,
Pieno upės teka.
Ten medučio ežerai,
O krantai – pyrago.

Bet svarbiausia, kad rytais
Ten riestainiais lydavo, –
Tokiais apvaliais, baltais,
Su skylė per vidurį.

šviečia nugrimzdavo krimsdavom

Aš per dieną neklusnius
Debesis ganydavau,
Valgydavau riestainius,
Meduje dažydamas.

Kai saulutė vakarais
Į marias nugrimzdavo,
Su batuotais katinais
Lapės sūrį krimsdavom.

Vieną kartą paklydau,
Palikau tą šalį.
Ir atgal neberadau
Kelio nė takelio.

Ir liūdni dabar rytai,
Upės jau nuseko.
Medų sušniaukštė uodai,
O strazdai – pyragą.

Kur tos pievos, ta šalis,
Kur tos dienos – dainos?
Oi baisu, kad nebelis
Niekada riestainiais...

- 1 Kada ir kur vyksta pasakėlės veiksmas? Atsakyk kūrinio žodžiais.
- 2 Kaip atrodė pasakiškoji šalis? Kas buvo joje įdomiausia?
- 3 Iš teksto išrašyk veiksmažodžius, reiškiančius praeityje vykusius veiksmus. Kurie iš tų veiksmų vyko tik vieną kartą, o kurie dažniau?

Veiksmažodžiai, kurie rodo, ką daiktas dažnai veikdavo praeityje, yra **būtojo dažninio laiko**: žaisdavo, skaitydavo, miegodavo.

Iš senelių išminties

nutirpdavo nešdavosi palikdavo laukdavo
sekdavosi švėsdavome išgirsdavome pražysdavo

Visi laukdavo, kada parskris gandrai.
Kas pirmas pamatydavo gandrą,
tam sekdavosi visus metus.

Vos tik nutirpdavo sniegas, artojai skubėdavo
į laukus. Kas pirmas pradėdavo arti, to derlius būdavo
geriausias. Artojas nešdavosi į lauką duonos kepalą,
kurį apardavo ir palikdavo dirvoje.

Pirmą gegužės savaitę švėsdavome gegutės
dieną. Kai išgirsdavome gegutės kukavimą,
pasidėdavome žieminius drabužius.

Kopūstus sodindavome, kai paballdavo
ievos. O agurkus sėdavome, kai
pražysdavo alyvos.

- 1 Ką įdomaus apie pavasarį sužinojai iš vyresnių žmonių pasakojimų?
- 2 Kaip seniau žmonės planuodavo lauko darbus?
- 3 Iš senelių pasakojimų išrašyk veiksmažodžius, kurie reiškia praeityje dažnai vykusių veiksmus. Pabrauk raides, kurių rašybą reikia įsiminti.

Jeigu nežinai, ką rašyti: **ž** ar **š**, **b** ar **p**, **g** ar **k**, **z** ar **s**, pasiaiškink rašybą kita žodžio forma arba giminišku žodžiu: nutirpdavo – nes nutirpo, nešdavo – nes nešė.

Dingo veiksmažodžiai!

- 1 Perskaityk kūrinį ištraukas. Papildyk jas praleistais veiksmažodžiais.
- 2 Iš kurių kūrinų yra šios ištraukos? Pasakyk skaitytų tekstų pavadinimus ir autorius. Kuris sakiny yra patarlė?

- Ką vadiname veiksmažodžiu?
- Į kokius klausimus atsako veiksmažodžiai?
- Kokie yra veiksmažodžių laikai ir asmenys?
- Kokie yra veiksmažodžių skaičiai?
- Kada gali vykti veiksmažodžių nusakytas veiksmas?

Ką veikia?
ošia, užia, dainuoja

Ką veikė? Ką veikei?
piešė – piešei
žydėjo – žydėjai

Ką veikdavo?
piešdavo – nes piešė

Ką veiksiu? Ką veiksi?
skalbsiu – nes skalbė
bėgsi – nes bėgo

- 3 Kartu su nykštuku pakartok žinias apie veiksmažodį ir veiksmažodžių rašybą.
- 4 Palenktyniaukite, kas daugiau pasakys veiksmažodžių, kurie prasideda nurodyta abėcėlės raide.

Vytė Nemunėlis

Meškiukas Rudnosiukas

Pažadėjo Rudnosiukui
Kartą grybų košės duot –
„Eik”, jis prašo Rudnosienę,
„Eik, mamyt, man pagrybuot...”

Ir atsakė jam mamytė:
– Vaike, niekų neplepėk.
Ne „grybuoja”, o „grybauja”, –
Taip, kaip reikia, taip kalbėk.

Šieną pjauna, morkas rauna,
Bulves kasa... – tai žinok...
O kol aš iš miško grįšiu,
Niekur neik, namus dabok!

Pilną krepšį baravykų
Rado girioje mama.
– Visai žiemai pridžiovinsim, –
Tarė sūnui ji linksma.

– Baravyką pasodinkim
Kur kamputy ant grindų, –
Gal pernakt išaugs iš vieno
Man baravykiukai du...

Ėmė juoktis Rudnosienė:
– Pats grybukas tu esi!..
Kai tave aš pasodinsiu,
Man meškiukai Rudnosiukai
Gal išaugs kokie šeši?..

grybauja pjauna
grįšiu pagriebtų

Pilnas miškas kiškių-piškių,
Pilnas varnų, vanagų, –
Jei nenori, kad pagriebtų,
Nekišk nosies iš namų!

– Tai, mamyte, – Rudnosiukas
Tarė, – neik tu, negrybauk,
Tu krepšelin kiškį-piškį,
Varną, vanagą pagauk.

– Ne, – kalbėjo Rudnosienė,
Dar sustojus tarpdury, –
Varnos, vanagai teskraido, –
Mums ir grybai bus geri.

Kaip meškiukas paklydo

mokė pažadėjo išėjo paklydo verkė sutiko parvedė padėjo

- 1 Ko Rudnosienė mokė Rudnosiuką?
- 2 Kas nutiko meškiukui, kai jis nepaklausė mamos?
- 3 Papasakok meškiuko nuotykią pagal pasakėlės ištrauką, paveikslėlių seriją ir žodynėlyje pateiktą veiksnių grandinę.
- 4 Kaip reikia elgtis pasiklydus? Parašyk kelis pamokymus taisyklingais sakiniais.
- 5 Ką siūlė mamytei Rudnosiukas? Ką jam atsakydavo Rudnosienė? Kaip vertini meškiuko sumanymus?

Sakinys – tai žodžių grupė, kuri reiškia baigtinę mintį:
Aš turiu sesutę. Mama yra virėja.

Janina Degutytė

Mūsų mažoji sesutė

Burnelė žydi, dainuoja akys.
O dvi kaselės, o dvi plaštakės.
Per visą dieną linksmi plasnoja
Mūsų sesutė, mūsų mažoji.

Skaitau aš jai „Raudonkepuraitę”.
Šimtą kartą. Veideliai įkaite.
Ašaros byra kaip pupos. Sulaikė:
„Tik apie vilką, prašau, nereikia...”

dainuoja plasnoja kvatoja
vedžioja piešia

Duodu pieštuką. Piešia ji namą.
Ten raudonplaukė laumė gyvena.
Piešia mažoji prie ilgo kelio
Mėlyną medį ir saulę žalią.

Pieštukai laksto, pieštukai kvatoja,
Net liežuvėlis pieštuką vedžioja.
Mėlynam medžiui padovanoja
Paukštį geltoną mūsų mažoji.

- Iš ko matyti, kad sesutė dar maža?
- Kokia mergaitės nuotaika? Ką ji mėgsta?
- Kurie eilėraščio posmai pavaizduoti piešinyje? Nurašyk juos.
Daiktavardžius pabrauk mėlynai, būdvardžius – geltonai,
o veiksmažodžius – žaliai.
- Sąsiuvinyje parašyk priešingos reikšmės veiksmažodžius.
didėti – mažėti   nuliūsti – ?
dirbti – ?   tamsėti – ?
gerėti – ?   plonėti – ?
pradėti – ?   juoduoti – ?
- Padaryk savo jaunesnei sesutei, broliukui arba draugui dovanėlę – žaisliuką.

Bendratis reiškia bendrą veiksmo pavadinimą. Bendratis baigiasi priesaga **-ti** (kalbėti, eiti, žiūrėti).

Broliai Grimai

Senelis ir anūkas

marčiai nedaug
išslydo atsitikdavo

Vienas žmogus labai paseno, apkurto, menkai matė ir vos galėjo paeiti. Atsėdęs prie stalo, neišlaikė gerai šaukšto, laistė staltiesę, ir dažnai sriuba jam iš burnos per smakrą varvėjo. Tai nepatiko jo sūnui ir marčiai, todėl jie seneliui liepė kraustytis nuo stalo į kampą už krosnies, kur jam duodavo valgyti iš prasto molinio dubens, ir nedaug. Nuliūdęs jis tada žiūrėdavo iš savo kampelio į stalą, ir jo akys būdavo pilnos ašarų.

Kartą iš jo drebančių rankų išslydo molinis dubenėlis, krito žemėn ir sudužo. Marti šoko bartis. Senelis nieko neatsakė, tik sunkiai atsiduso. Sudužusio vietoj jam buvo nupirkta už kelis skatikus kažkoks medinis indelis, iš kurio jis turėjo dabar valgyti.

Vieną dieną jų ketverių metų vaikas, sėdėdamas ant grindų, dėstė pasiėmęs mažas lenteles.

– Ką tu čia veiki? – paklausė tėvas.

– Lovelį dirbu, – atsakė vaikas: – užaugęs duosiu iš jo valgyti savo motulei ir tėveliui.

Pasižiūrėjo vyras su žmona vienas į kitą, susigraudino, apsiverkė ir tuojau savo seną tėvą vėl pasodino prie stalo. Nuo to laiko visada kartu su juo valgė ir niekuomet nieko nesakė, jei seneliui kartais ir atsitikdavo staltiesę aplieti.

- Dėl ko liūdėjo senelis?
- Kada pasikeitė sūnaus ir marčios elgesys su seneliu?
- Kaip tu elgiesi su savo seneliais? Kuo juos pradžiugini?
- Pabaik nykštuko rašomus sakinius taip, kad jie tiktų tavo seneliui, arba pritaikyk taip, kad tiktų senelei.
Papildytą tekstą parašyk.

Mano senelio vardas ...
Jis yra ...
Senelis mėgsta ...
Senelį
pradžiuginsiu ...

Žodžiai sakinyje yra derinami ir jungiami vieni su kitais:
Aš mėgstu (ką?) gražias senelio pasakas.

Martynas Vainilaitis

Pietuko dainelė

Atjojo pietukas –
Vėjelis pietų, –
Skardena dainelę
Gėlių trimitu.

Pietuko dainelę
Vaikučiai pamėgo,
Vaikučiai pamėgo,
Į kiemą išbėgo.

Skardenki, vėjeli,
Gėlių trimitu. –
Dainuosim, vėjeli,
Dainelę kartu!

Drugelis

Ak, drugeli margas
Ant lapelio mažo,
Kas tave nuspalvina,
Sparnelius nudažo?..

Gal močiutė Saulė
Rašo tokį raštą?..
Gal tau Vaiva nukerpa
Vaivorykštės kraštą?..

Gal maži nykštukai
Fėjų žemuogyne
Atveria burtažolėm
Drabužėlių skrynią?..

Gal pietys pietukas
Bučiniiais nudažo?..
Ak, drugeli margas
Ant lapelio mažo...

- 1 Kokius vasaros vaizdus piešia poetas savo kūrinuose?
- 2 Kurie iš tų vaizdų tau labiausiai patinka?
- 3 Kuriuos vasaros garsus jau girdėjai? Kurių instrumentų skambesį jie primena?
- 4 Parašyk kelis sakinius apie vasarą. Stenkis, kad sakiniuose būtų pagrindinės sakinio dalys.

 Žodžiai, reiškiantys veikėją ir jo atliekamą veiksmą, sakinyje yra svarbiausi: Tu (veikėjas) skaitai (veiksmas). Tai pagrindinės sakinio dalys.

Gėlytė

Paryčiais nustojo lyti.
Groja vėjas tarp gėlių.
Grok, vėjeli, vėjelyti,
Žalią džiaugsmą rageliu.

Grok, vėjeli, vėjelyti!
Kviesk į pievas ir mane
Aš pašoksiu kaip gėlytė.
Kaip ramunė su piene!

Leonardas Gutauskas

Varno pamokymas

Išaušo skaisti vasaros diena.
Danguje – nė debesėlio. Pievų žolynai
išskleidė žiedus. Išdžiūvo rasa.

Uodas, išvydęs tokį ryto vaiskumą,
atsigulė ant lapo, žvelgia į dangų ir
šnabžda: „Tai dienos gražumėlis”.

Bet įdienojus papūtė šiaurys, atslinko debesys,
saulė pasislėpė ir pradėjo lyti. Į pavakarę visai
atšalo, iš aukštybių pasipylė smarki kruša.

Uodas palindo po lapu ir dejuoja:

– Kas galėjo pagalvoti, kad toks skaistus
rytas pavirs į tokią bjaurastį.

Tada išmintingas varnas tarė:

– Uode, niekada negirk dienos be vakaro,
tik vakare gali pasakyti, kokia buvo diena.

- 1 Kuo džiaugėsi uodas? Kas nutiko įdienojus?
- 2 Ką pasakė varnas? Nurašyk jo žodžius ir pabrauk dvibalses.
- 3 Kaip reikia elgtis audros metu?
- 4 Nurašyk sakinius. Žodį, reiškiantį sakinio veikėją, pabrauk viena linija, o reiškiantį veikėjo veiksmą – dviem.

Išaušo graži vasaros diena. Danguje švietė saulutė. Gėlės išskleidė žiedus.
Uodas gyrė dienos skaistumą. Staiga užėjo audra. Graži diena pavirto
į didelę bjaurastį.

Audros gali sukelti didelius pavojus.

Vytė Nemunėlis

šiltų pietų kepurių vainiką kryžių pievų

Vasarėlė

Vasarėlė jau atėjo
Iš šiltų šiltų pietų –
Vėl mes šokame pievelėj,
Vėl mes sukamės ratu.

Vėl dainuojam su paukšteliais
Girioj, pievoj ir laukuos,
Vėl mums žydi ramunėlės
Prie kepurių ir plaukuos.

Pinam didelį vainiką,
Pinam šypsančiais veidais,
Puošiam seną lauko kryžių
Pievų žydinčiais žiedais.

- 1 Kur vaikai žaidžia? Ką jie veikia vasarą?
- 2 Kokia kūrinio nuotaika?
- 3 Išrašyk iš eilėraščio maloninius žodžius. Pažymėk jų priesagas.
- 4 Rask sakiniuose pagrindines sakinio dalis. Nurašyk tuos sakinius, kurie sudaryti tik iš pagrindinių dalių.
Visur žydi linksmos pienės. Plevėna balti drugeliai. Burkuoja balandžiai. Maža mergytė žaidžia pievoje su šuniuku. Ji šnekina šunį. Šuo tyli. Pro šalį praskrenda balandis. Šuo suloja. Mergytė pakreipia galvutę. Ji klausosi.
- 5 Išplėsk ir parašyk sakinius.
(Kada?) atėjo (kokia?) vasarėlė. (Kaip?) šviečia saulė. (Kur?) žydi (kokios?) gėlės. (Kokie?) vaikai žaidžia (kur?).

Sakinius, kuriuose yra tik pagrindinės sakinio dalys, galime išplėsti – papildyti kitais žodžiais.

Kaip Pūkis Onutę išgelbėjo?

- Kur nuėjo Onutė su šuniuku?
- Ką veikė mergaitė?
- Ką pastebėjo Pūkis?
- Kaip pasielgė šuniukas?
- Kaip baigėsi nuotykis?

- 1 Papasakok Onutės nuotyki.
- 2 Ką reikia atsiminti, einant į mišką?
- 3 Nurašyk sakinius ir paryškink kablelius. Kodėl jie ten dedami?

Miške prisirpo žemuogės, mėlynės ir avietės. Onutė, Aldutė, Petriukas ir Tomukas nubėgo rinkti uogų. Vaikai girioje uogavo, žaidė, stebėjo gamtą. Paslaptinai ošė eglės, pušys, ąžuolai ir uosiai. Čiulbėjo volungės, strazdai ir dagilėliai.

Sakinio žodžius, kurie atsako į tą patį klausimą, atskiriame kableliais: Atėjo (kas?) Jūratė, Mantas, Paulius ir Rugilė.

Kazys Marukas

Žuvytė

Atvažiavęs į kaimą, Vytukas nudūmė per rasotą pievą meškerioti...

Sklandėsi miglos. Tarsi iš vandens išplaukė medžiais apaugusi sala. Viršūnės buvo lyg paaukštintos. „Kaip gražu!“ – stebėjosi Vytukas. Jis keldavosi vėlai ir niekada nebuvo matęs ryto miglos, tekančios saulės.

– Vytuk! Kur tu? – atskriejo mamos balsas.

Plūdė paniro, ir jis ištraukė žuvytę. Mažą, sidabrinę, rausvais pelekais. Vytukas iš džiaugsmo nusviedė meškerę ir pačiupo žuvytę. Širdis smarkiai plakė. Pirmą kartą savo gyvenime jis sužvejojo gyvą žuvį! Galės pasigirti ir parodyti vaikams.

– Vytuk! Kur tu? A-ū-ū!

Prie ajerų pliaukštelėjo žuvis. „O gal čia tos žuvytės mama? – dingtelėjo mintis. – Ji taip pat ieško savo vaiko...“ Berniuką apėmė liūdesys. Žuvytė, suspausta jo rankoje, gaudė orą, tartum prašydama pagalbos.

– Vytuk! A-ū-ū... – vėl sušuko mama.

„O jeigu mane kas pagrobtų iš mamos!“ – pagalvojo berniukas. Jis įleido žuvytę į vandenį. Ji kurį laiką gulėjo ant nugaros, paskui apsivertė ir, vikstelėjusi uodega, nėrė į gilumą.

Vytukas čiupo meškerę ir laimingas nubėgo pas mamą.

- 1 Kokia vasaros pramoga susidomėjo Vytukas?
- 2 Tyliai perskaityk, kaip vaikas meškeriojo. Kaip keitėsi berniuko nuotaika?
- 3 Nurašyk sakinius. Kur reikia, padėk kablelius.

Vytukas Daiva Rasa ir Jonukas mėgsta vasaroti kaime. Kiekvieną dieną jie eina į mišką arba prie upės. Vaikai dažnai uogauja grybauja meškerioja. Malonu yra plaukioti arirstytis valtele.

Prieš žodelius **ir**, **arba**, **ar** kablelio nededame.

Saugokis pats!

Nerink uogų ir grybų bei nesink augalų, kurių nepažįsti!

Nežaisk prie gatvės ar kelio!

Jeigu išeini iš namų, pranešk apie tai suaugusiems!

Į ilgesnę kelionę leiskis tik su suaugusiu asmeniu!

Maudykis tik tam skirtose vietose!
Eik į vandenį tik suaugusių akivaizdoje!
Saugok odą ir akis nuo saulės!

- 1 Ką reikia atsiminti vasarojant?
- 2 Kaip tu gali pasirūpinti savo ir kitų saugumu?
- 3 Nurašydamas patarles, įrašyk praleistus kablelius.

Vanduo tykus bet gilus. Negirk dienos ryte bet vakare. Auksas brangus bet negardus. Moka rašyti o nemoka skaityti. Bitutės sunkus darbelis tačiau saldus vaiselis.

Sakinyje prieš žodelius **o**, **bet**, **tačiau** rašome kablelį:
Vytukas rinko mėlynės, **o** Onutė avietes.

Janina Degutytė

Saulė šaukia

Supa trys aukšti klevai
Paukštį mažą.
Debesų balti laivai
Saulę veža.

„Kur jūs vežate saulytę?” –
Pienė klausia.
Bitė kužda: „Pasakyti?
Tik į ausį...”

Boružė žolynu skuba –
Raudonskarė.
„Pasisėsiu vieną pupą”, –
Žvirblis tarė.

Debesų laivai prie klevo
Jau sustojo.
„Saulė, saulė atkeliavo!” –
Pienės ploja.

Užu girių mėlynų
Upės plaukia.
Mama, mama, išeinu –
Saulė šaukia!

Gediminas Griškevičius

Neišsigandusi šventė

Kaip spalvotą
Balionėlį
Nešėm ŠVENTĘ
Išsikėlę.

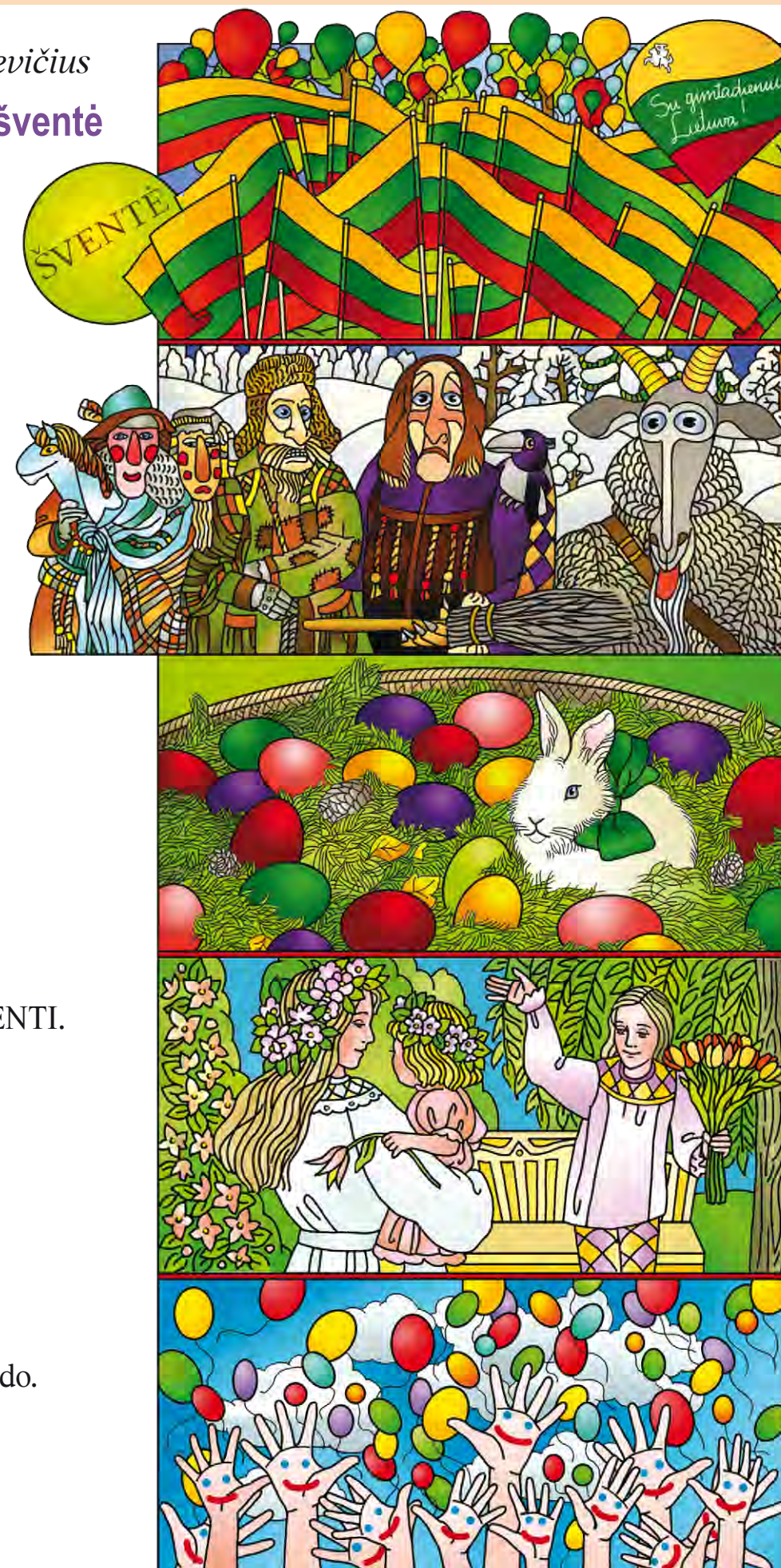
Greta ėjus
Adatėlė
Bandė vis artyn
Prisėlint...

Adatėlės akys
Verda,
Adatėlė –
Piktavardė?

– Sesorėle,
Būkim šventėj,
Leiskim
ŠVENTEI IŠGYVENTI.

Šventėj – linksma,
Kaip ir jūroj,
Ne per dieną
Ją sukūrėm.

Adatėlė susigėdo,
Tarp žiūrovų atsisėdo.
JEIGU ŠVENTĖ
NEGYVENTŲ,
DAUG GREIČIAU
VISI PASENTŲ.

Kaip kadaise šventėme Užgavėnes?

- 1 Kokius žinai Užgavėnių papročius? Kurių iš jų dar laikomasi tavo šeimoje, kaime, mieste?
- 2 Pasidaryk Užgavėnių kaukę pagal savus sumanymus arba pateiktus pavyzdžius. Papasakok draugams viską iš eilės, kaip darei kaukę.

Užgavėnės nėra šventė, o išskirtinė metų diena.

Jonas Minelga

Už laisvę

Buvo jau vasaris. Gojai šerkšną sėjo.
Seneliukas mano link Giedraičių ėjo.
Už beržų, už gluosnių tolo žingsniai trunkūs,
Sunkų ginklą spaudė artojų rankos.

Tėvas kryžiaus ženklą laimino nuo durų,
Nei šiaurys nemigo – sklaidė sniegą purų.
Ne žaibai žaibavo, ne griautiniai griovė,
Už senolių žemę narsūs vyrai kovės.

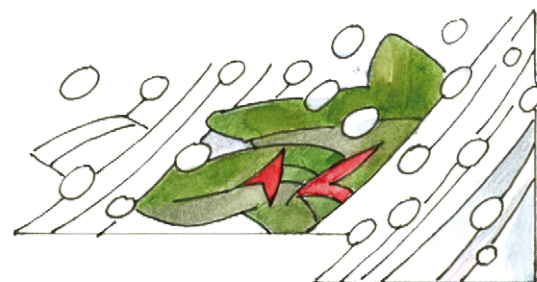
Daug namo negrižo tų, kurie išėjo.
Klaikią, juodą naktį ten mirtis viešėjo.
Sveikas būk, Vasario sidabrinis ryte!
O garbė per amžius jums, už laisvę kritę!

šerkšną ginklą žemę naktį

Vasario 16-oji kiekvienam lietuviui svarbi ir įsimintina šventė. Šią dieną 1918 metais buvo pasirašytas Lietuvos valstybės atkūrimo aktas. Jį pasirašė 20 drąsių ir ryžtingų tautos vyrų. Lietuva buvo nepriklausoma nuo 1918 iki 1940 metų, kol ją okupavo Sovietų Sąjunga. Okupuotoje Lietuvoje šią šventę buvo draudžiama švęsti. 1990 metų kovo 11 dieną buvo atkurta nepriklausoma Lietuvos valstybė, ir Vasario 16-oji vėl švenčiama laisvai ir iškilmingai.

- 1 Apie kokius įvykius kalbama eilėraštyje?
- 2 Ką poetas sveikina kūrinyje ir kam reiškia pagarbą?
- 3 Kuo brangi kiekvienam lietuviui Vasario 16-oji?

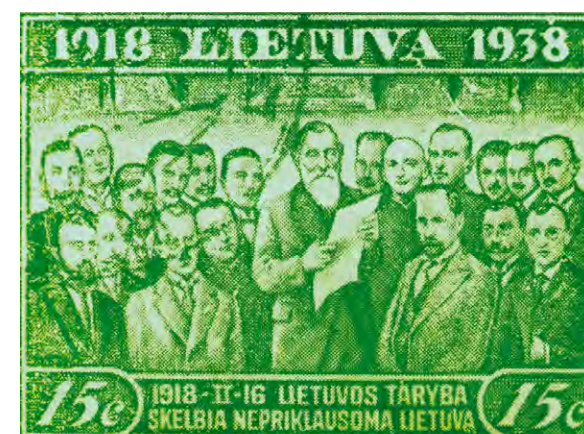
1918 metų vasario 16 dieną buvo paskelbtas Lietuvos Nepriklausomybės Aktas.

Justinas Marcinkevičius

knygų gonkelių

***

O štai aš užsimerkiu ir regiu save saulėtą 1938 (o gal 1939) metų vasario 16-osios rytą, bėgantį į Aleksniakiemio pradinę mokyklą. Lengvai pašalę, sniego plutelė treška po klumpėmis. Bėgu be knygų – šiandien mokytojas pasakos apie Lietuvą, mes deklamuosim, dainuosim. Žodžiu, bus šventė. Virš mūsų mokyklos gonkelių tekančios saulės ir kibirkščiuojančio sniego fone plazda, skrenda, plaukia **trispalvė** – visame kaime tiktai mokykla turėjo vėliavą. Ir tokia ji man graži atrodo, tokia švari, **tokios** nežemiškos jos **spalvos**, tokia ji gyva, kad sustoju ant kalnelio ir žiūriu į ją, ir žiūriu... Man regis, ir šiandien aš ten tebestoviu.

- 1 Apžvelk istorines ir neseniai padarytas nuotraukas, perskaityk poeto Justino Marcinkevičiaus prisiminimus ir pasakyk, kodėl Lietuvos nepriklausomybės paskelbimas buvo didelis mūsų tautos laimėjimas.
- 2 Vasario 16-oji kiekvienam lietuviui didelė šventė. Kaip ji buvo švenčiama 1938 metais, o kaip švenčiame dabar?
- 3 Kaip tu šventi šią šventę?
- 4 Rask tekste ir nurašyk sakinius apie tautinę vėliavą. Daiktavardžius pabrauk žaliai, o būdvardžius – geltonai.

Mečislovas Jučas

Žalgirio mūšis

Ilgą laiką kryžiuočiai buvo didžiausi Lietuvos priešai. Pagaliau Žalgirio kautynėse lietuvių, lenkų, rusų pulkai sutriuškino kryžiuočių galybę.

***

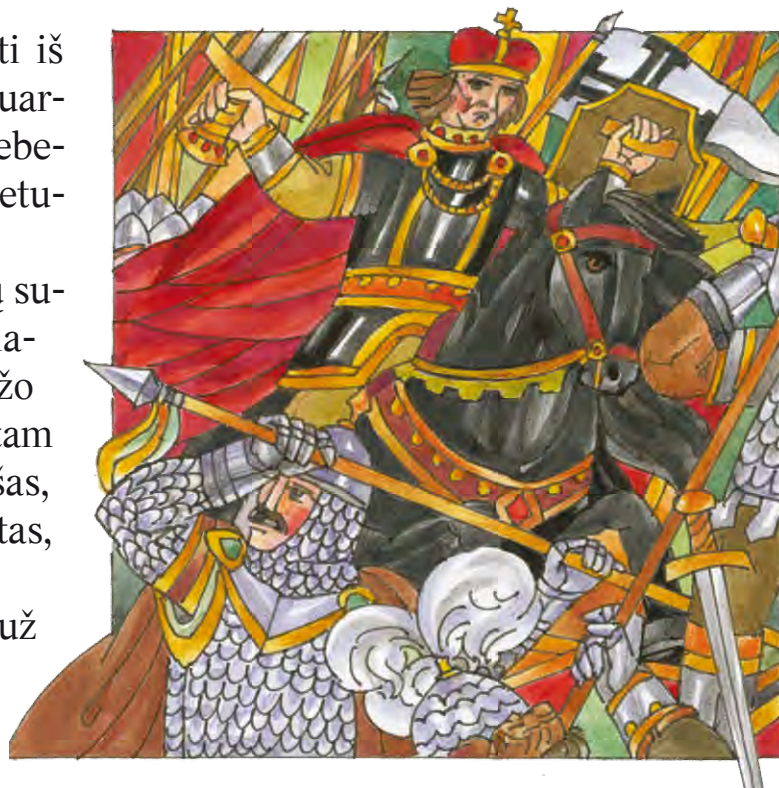
Kryžiuočiai vos spėjo išsauti iš patrankų, ir kariuomenės tiek suartėjo, kad patrankos pasidarė nebereikalingos. Vytautui įsakius, lietuviai pirmieji puolė priešą.

Prasidėjo baisus abiejų pusių susirėmimas: kovojo ietimis ir kalavijais, vyras stoji prieš vyrą, lūžo ginklai. Susirėmusieji vienas kitam neužleido vietos tol, kol priešas, nuverstas nuo žirgo ar užmuštas, paleido nugalėtoją.

Mūšio triukšmas girdėjosi už kelių mylių, lyg būtų mušama didžiausiais kūjais į šimtą priekalų.

Kryžiuočiai buvo sumušti.

Prie Žalgirio žuvo beveik visa kryžiuočių kariuomenės vadovybė.

- 1 Kas sutriuškino kryžiuočius?
- 2 Kas vadovavo Žalgirio mūšiui?
- 3 Kokiais ginklais kovėsi kariuomenės?
- 4 Iš perskaityto teksto išrašyk būdvardžius. Apibūdink jų giminę ir skaičių bei parašyk klausimą.
- 5 Parašyk keletą sakinių apie Žalgirio mūšį. Pavartok pateiktus žodžių junginius. stiprūs priešai, narsūs kariai, didysis kunigaikštis, baisus mūšis, aštrūs kalavijai, sunkūs kirviai, baisus triukšmas, lygūs laukai, tamsūs miškai

Kiekvienas kraštas, miestelis, kaimas turi savo istoriją.

Ilgą, permainingą, turtingą ir garbingą praeitį turi visa mūsų tauta, mūsų Tėvynė.

Juokų pasaka

Kartą buvau nuėjęs į ežerą pameškierioti. Užmečiau meškerę ir laukiu. Žiūriu – trukt trukt plūdelė. Aš kilst meškerę, tik spurdu spurdu koks didelis daiktas užkibęs. Žiūriu – ogi varna. Galvojau, kaip tai galėjo atsitikti?

O tą valandą kad ėmė kas man viršum galvos rėkti. Pakeliu galvą – ogi lydeka kad vejasi karosą, o tas kad rėkia, kad šaukia, net laukai plyšta. Laimė, karosas suskubo pasprukti į mišką.

Kol aš žiūrėjau, kaip karosas lėkė nuo lydekos, meškerę buvau įrėmęs į žemę. Aš tą meškerę jau imsiu, o ji jau auga, giliai šaknis į žemę suleidusi, šakojasi, lapoja. O jos šakose kad gieda kas, kad čiulba taip gražiai, gražiau nei lakštingala. Pakeliu galvą – nagi ant vieno lapo tupi vėžys ir gieda.

Parsinešiau vėžį namo – jis ir šiandien dar gieda.

- 1 Kas pasakoje juokinga?
- 2 Sugalvok pasakai kitą pavadinimą.
- 3 Perskaityk ir nurašyk juokavimus. Įrašyk trūkstamas raides.

Nor duonos?

Bėk pas kluon !

Rasi senel ,

Duos duonos kampil .

Paimsi maiš ,

Gausi ragaiš .

Juoktis visi moka, juokauti – ne. Juokauk taip, kad niekam nepadarytum žalos.

Verbos, verbelės – žalios šakelės

išsprogtų rinkdavo plakdavo

Visi laukėme Verbų sekmadienio. Verbas nusilaužėme savaitę anksčiau, kad šakelės išsprogtų. Prie verbelės dėjome visokiausių gėlių. Surišome ją įvairių spalvų vilnoniais siūlais, kad gražiai papuoštume... O kai trenkia griauštinis, kai pakyla perkūnija, tada šventintos verbelės ėgliukus deginam.

Ne tik ėglių, bet ir anksti išsprogusių žilvičių bei beržų šakeles rinkdavo verboms. Kiekvienas norėjo anksčiau atsikelti ir suduoti verba dar gulinčiam. Grįžę iš bažnyčios taip pat plakdavo vieni kitus verbomis.

Verbas laikydavo visus metus, rūkydavo jomis audrų debesis, kad audra išsisklaidytų. Rūkė taip pat gyvulius, trobas. Buvo tikima, kad jei trobos iškaišytos verbomis, jų netrenks perkūnas, neateis velnias. Verbas kaldavo ir prie avilio, kad bitės geriau medų neštų.

Ne aš mušu,
Verba muša.
Ne tau sopa,
Verbai sopa.
Būki sveikas
Ir stiprus
Per visus metus!

- 1 Kaip rišama verba?
- 2 Kokius žinai su verbomis susijusius papročius?
- 3 Papasakok draugams, kokią verbą tu surišai arba ruošiesi rišti.
- 4 Aprašyk savo surištą verbą.

Verbų sekmadienis – pavasario šventė, švenčiama paskutinį sekmadienį prieš Velykas.

Martynas Vainilaitis

žaliais vieškelėliais ėriukai margučiai

Velykos

Suiro pusnynai
Giliai suvelti.
Nusvėrė žilvitį
Ėriukai balti.

Žolės pumpurėlį
Pietys palytėjo, –
Žaliais vieškelėliais
Velykos atėjo.

Atėjo – sustojo
Saulėtam kieme, –
Rid rido margučiai
Smėlėta žeme.

Rid rido taškuoti,
Rinelėm dėmėti,
Svogūnais dažyti,
Vašku pažymėti.

Rid rido raudoni,
Geltoni, žali...
O nuotaika mūsų
Kaip niekad žvali!

Kaip niekad į kiemą
Vaikai susirinko.
Vaikai susirinko, –
Žemelė sutrinko.

Vaikai palytėjo
Ir mano jausmus.
Velykos atėjo!
Velykos pas mus!

- 1 Kokiai šventei skiriamas šis eilėraštis? Kokia jo nuotaika?
- 2 Kurie Velykų papročiai yra žinomi mūsų apylinkėje? Išrink juos iš pateikto sąrašo.

☐ Margučių marginimas	☐ Maisto šventinimas
☐ Lalavimas	☐ Sūpuoklės
☐ Velykų pusryčiai	☐ Margučių ridenimas

- 3 Rask ir perrašyk ištrauką, kurioje apibūdinami margučiai. Pabrauk būdvardžius.
- 4 Pakeisk būdvardžių formą pagal pavyzdį ir parašyk. Įsidėmėk šių žodžių rašybą.

geras – geresnis – geriausias

įdomus – ?

gražus – ?

įkyrus – ?

tamsus – ?

silpnas – ?

ryškus – ?

storas – ?

Velykos – Kristaus prisikėlimo ir gamtos atbudimo šventė.

Vytautas Bubnys

Margučių šventė

Besekiojant paskui senele, besiklausant jos pasakų, dienos slenka greitai.

O vieną pavakarę senelė sako:

- Rytoj Velykos.
- Velykos? – nesupranta Loreta.
- Margučių šventė, – paaiškina senelė.
- Kiaušinius marginsim.
- Aš nemoku marginti.
- Tavo metų aš gerai mokėjau.
- Kas tave išmokė?
- Mama.
- O kas ją išmokė?
- Mano senelė.
- O kas tavo senele išmokė?
- Prosenelė.
- O kas pro... pro..?

Senelė nusijuokia, ir Loreta paklausia:

- Tu mane išmokysi, senele?
- Jeigu tik panorėsi.
- Aš jau dabar noriu.

Virtuvėje šilta, židinyje treška sausos malkos, kunkuliuoja puode vanduo. Senelė ant lentynos susiranda žvakigalį, peiliu sutrupina į skardinukę ir pasta-

to ant karštų geležų. Tada atsineša dubenėlį kiaušinių, drėgnu skuduru juos gražiai nuvalo. Į vieną verdantį puodą įmeta svogūnų lukštų, į antrą – alksnio žievės.

– Kodėl tu taip darai, senele? – klausia Loreta.

– Pamatysi, viską pamatysi.

Ištraukia ji stalčių, ilgai jame rausiasi, kol suranda smeigtuką su mažyte galvute, ir atsideda netoli ugnies. Padažo smeigtuko galvutę

kiaušinius margučių svogūnų lukštų smeigtuką vašką

į ištirpusį vašką ir braukia per kiaušinį. Vėl padažo ir vėl braukia. Taip, tai eglės šakelė. Aplink visą kiaušinį eglės šakelės, o ant šakelių galų – paukščiukai...

– Senele, duok man. Dabar aš!

Senelė pakyla nuo kėdės, jos vieton atsisėda Loreta. Jos vienoje rankoje – kiaušinis, kitoje – smeigtukas.

– Aš nemoku, senele, – pasiskundžia Loreta...

Senelė prilaiko Loretos ranką ir vedžioja, vedžioja, tarsi mokytoja pirmą raidę rašant.

– Oi, senele! Oi, senele! – džiaugiasi Loreta. – Kitą kiaušinį, kitą numarginkim!

Pagaliau Loreta pati viena kriptutėm, ratukais visą kiaušinį numargina ir linksmi sušunka:

– Senele, matai? Ar matai, seneli?

– Ak ak, – kraipo galvą senelis. – Gražu, gražu.

Dalį numargintų kiaušinių senelė sudeda į vieną puodą, kitą dalį – į antrą, atsargiai pamaišo mediniu šaukštu. Tada visi susėda ir laukia. Senelė sėdi ant kėdės, Loreta – senelei ant kelių, o senelis ant žemo suoliuko. Ir tikrai, kai iš puodo išima nudažytus kiaušinius ir prieš ugnį nutirpina vašką, margučiai netikėtai atgyja... Ir Loretos šakutės tokios tikros, tikros...

- 1 Ko Loreta išmoko iš senelės?
- 2 Perskaityk, kaip senelė margino margučius. Atpasakok.
- 3 Kodėl mergaitė taip džiaugėsi margučiais?
- 4 Nurašyk senelės patarimus ir pabrauk būdvardžius.
  - Mažas kiaušinis stipresnis už didelį.
  - Tas, kuris šviesiau nusidažė, yra stipresnis už tamsiau nusidažiusį.
  - Pabarškinus kiaušinį į dantis, stipraus garsas aukštesnis, skambesnis, o silpno – žemesnis, duslesnis.
- 5 Pažiūrėk į nuotraukas ir pats pabandyk numarginti tokių gražių margučių.

Elvyra Dulaitienė

Velykų papročiai

Maži vaikai gaudavo iš Velykės kiaušinių. Jie būdavo padėti Velykų rytą ant lango arba lovelėje prie pagalvėlės. Vaikai, Velykų rytą pabudę, tuoj žiūri, ar jau buvo Velykė. Kai pamato įvairiai nudažytus kiaušinius, pasiima ir vėl bėga į lovelę. Džiaugsmui nebūna galo.

Apie Velykę vaikai įvairių pasakojimų žino. Velykė yra gera gera senutė, kuri pamiškėje dažo kiaušinius.

Kiti sakydavo, kad Velykė primerkia visokių žolelių, samanėlių ir pakrūmėje dažo kiaušinius, kad kiškiukai padeda jai dažyti, kad jie parūpina malkų ir verda kiaušinius. Velykė nudažytus kiaušinius sudeda į vežimėlį ir veža geriems vaikams. Vežimėlį traukia kiškiukai. Velykės botagėlis – iš saulės spindulių.

Kartą vienoje apylinkėje vaikai pamatė Velykę. Velykė ėjo per laukus, graži, apsitaisiusi margaspalviais tautiniais drabužiais, su karūna ant galvos. Nuo karūnos per nugarą driekėsi įvairiaspalviai kaspiniai ir plevėsavo pavėjui. Velykė nešėsi pintinėle. Vaikai tuoj ją pažino ir džiaugsmingai šaukė: „Ateina Velykė, ateina!“ Jos pintinėle buvo apipinta žalumynais, iškaišyta margom gėlytėm ir pilna dažytų įvairiaspalvių kiaušinių.

Velykė aplankė visus tos apylinkės vaikučius ir visiems davė kiaušinių. Kiekviena motina, dėkinga Velykei, ją palydėdavo iki pat lauko durų ir į jos pintinėle įdėdavo dažytų kiaušinių. Taip Velykė, lankydama vaikus, nepristigo kiaušinių. O jau visiems džiaugsmo buvo kiek!

džiaugsmui džiaugsmingai

- 1 Ką vaikai sužinojo apie Velykę?
- 2 Kaip atrodė Velykė? Pavaizduok ją piešinyje.

- 3 Perrašyk Martyno Vainilaičio eilėraščio ištrauką, įrašydamas praleistas raides. Kiek parašei sakinių?

Tirpsta snogas – džiūsta smelis.

Pumpur žali žali.

Roda margas vežimelis.

Veža kiškis iš toli

Sen pasak Velyk.

Orstely pompės klykia.

- 4 Išmok sūpuoklinę liaudies dainą ir padainuok besisupdamas.

Kas man supa?

Kas man supa, sūpuoklėlės,
È kas meta, Velykėlės?
Ū-čia!

Kas man supa – tam pyragas,
È kas stovi – tam botagas,
Ū-čia!

- 5 Pasimokyk velykinių oracijų, patarlių, priežodžių ir mįslių.

Justinas Marcinkevičius

Yra vienas žodis

Yra vienas žodis, kuris mus lydi nuo lopšio iki karsto. Visa, kas buvo gera, šviesu ir linksma, kas skaudėjo, kas buvo baisu ir alkana mummyse – šaukėsi meilės, globos ir apgynimo: mama!

Gražiausios liaudies dainos apie ją!
Dienelę ant akelių,
Naktelę ant rankelių...

Motinos nėra blogų vaikų. Niekas negali tiek iškentėti ir tiek tikėti, kaip jos. Motinos dainavo dainas ir sekė pasakas, sergėjo papročius ir mokė apsiėjimo, meldėsi už mus, ir meldė mūsų: vaikeliai, būk žmogus!

O kokia graži buvo dirbanti motina!

Beje, kodėl nebučiuojame rankos motinai – juk bučiuodavome. Ir vaikai, ir suaugę – argi čia gėda?

Motinos diena yra tam, kad kuo daugiau iš mūsų galėtų pasilenkti prie motinos rankų ir kartu su liaudies daina ištart:

Gana pailsai, gana pavargai, kol mane užauginai...

- 1 Kokius gražius žodžius rašytojas sako apie motinas?
- 2 Ką veikė ir veikia mūsų mamos? Nurašyk tinkamą teksto ištrauką ir pabrauk veiksmažodžius.
- 3 Parašyk mamai kelis padėkos žodžius.
- 4 Pasimokyk dainelės ir padainuok ją mamytei.

Motinos rankos yra švelnios.

Valerija Valsiūnienė

Papuošiu žemę auksu

Papuošiu žemę auksu,
Žemčiūgais, gintarėliais,
Žiedeliais iškaišysiu
Aš vardą motinėls.

Aš meilę jai prisieksiu
Taip amžiną, kaip laikas;
Ir dar pasižadėsiu
Būt geras, geras vaikas.

Dėkosiu aš mamytei,
Kad mažą užaugino.
Man daug laimuzės lėmus,
Pati jos nepažino.

Trimitai didi, gauskit,
Tegul kas gyvas girdi,
Kad nėra brangesnio perlo
Už motinėls širdį!

Motinos diena – šventė, skirta pagerbti visas motinas. Lietuvoje švenčiama pirmąjį gegužės sekmadienį nuo 1928 metų. Lenkijoje motinas sveikiname gegužės 26 dieną. Kitose šalyse Motinos diena švenčiama dar kitu laiku.

Motinos dieną prisimename mylimiausius žmones – savo mamas, įteikiame joms gražiausių gėlių, pasakome švelniausius žodžius, o jeigu jos jau kapuose – aplankome jas su meile ir širdgėla.

- 1 Kieno vardu kalbama eilėraštyje?
- 2 Ką vaikas pažadėjo mamytei?
- 3 Kaip eilėraštyje vadinama mama? Kokiais vardais dar galėtum ją pavadinti?
- 4 Kaip tu parodai savo meilę mamai?

Gegužė – motinai skirtas mėnuo.

Justinas Marcinkevičius

Laukinė kriaušė

Ištrauka

Augo ji vieną vieną
Vidury arimų,
Tarsi elgeta sena,
Ant lazdos parimus.

Bet kas metai kaip varške
Ji žiedais aplimpa, –
Per geras varsnas lauke
Medumi pakvimpa.

Gludė ji piemenėlius
Nuo lietaus ir vėjo,
Viso kaimo vargelius
Su visais kentėjo...

Ei, užsklęskite duris,
Nes iš juodo šilo,
Pasiraivęs kaip žvėris,
Viesulas pakilo.

Prisigaudęs debesų,
Vėją prisikėlė...
– Oi, baisu, baisu, baisu! –
Rauda drebulėlė.

Iš padangių, iš plačių
Audrą atsivarė.
– Audra, eikime lenkčių, –
Viesulas jai tarė.

Nusikrenkštusi piktai,
Suriaumojo senė:
– Pažiūrėkite tiktai –
Lenktyniaut sumanė!

Šoko audra iš paskos
Tiesiai per dirvoną,

kriaušė išvengti drąsuolė
atsivarė pasišiaušė

Bet užkliuvo už šakos,
Perplėšė sijoną.

– Kas čia kaišioja šakas? –
Senė pasišiaušė: –
Kas čia toks kerėpla, kas?
– Aš – laukinė kriaušė.

Bėk, pikčiurna, kuo toliau –
Plaukus man suvelsi.
Ir prašau – kalbėk tyliau:
Dukreles prikelsi!

Pasodino man vaikų
Šiandien gražų būrį.
O vaikai nakties laiku
Pailsėti turi.

– Ak, tu mokysi mane! –
Audra ėmė šaukti.
– Pasitrauk iš kelio!
– Ne!
Aš nemoku trauktis.

– Nusilenk man, jei bėdos
Nori tu išvengti.

– Nusilenkti?
Niekados!
Aš nemoku lenktis.

Senė, griebus už plaukų,
Medelius pašiaušė.

– Tu neliesk mažų vaikų! –
Puolė ginti kriaušė.

Krito audra ant galvos
Tiesiai į dirvoną.
Atsikėlė vos ne vos –
Baisiai diegė šoną.

Atsikėlė – ir pikta
Vėl prie kriaušės puolė.
Kriaušė buvo dar tvirta,
O, be to, drąsuolė.

Ji šakom be atvangos
Užpuolikę daužė.
Griuvo audra ant šakos,
Triokšt – ir ją nulaužė.

Išdidi mamos galva
Jau nebepakilo.
Audra irgi vos gyva
Nušliaužė link šilo.

O kai rytą danguje
Saulė patekėjo,
Kriaušė dar ilgai į ją
Mirdama žiūrėjo.

– Saule, saule! Užaugink
Šitą jauną sodą.
Nuo piktujų vėjų gink
Mano seną godą.

Lieka jie nūnai vieni
Vėjams ir šešeliams...
Žeme, žeme! Būk dosni
Mano mažutėliams.

- 1 Papasakok laukinės kriaušės istoriją.
- 2 Perskaitykite vaidmenimis kriaušės ir audros dialogą, tinkamai intonuodami sakinius. Kaip kalba audra? O kaip jai atsako kriaušė?
- 3 Koks priešmirtinis kriaušės prašymas? Perskaityk.
- 4 Nurašyk sakinius. Pabrauk veiksmažodžius.

Pavasarij laukuose pražydo kriaušė. Jos žiedai skleidė malonų kvapą. Ji gludė nuo lietaus piemenėlius ir kentėjo viso kaimo vargus. Staiga pakilo viesulas. Jis iš padangių atsivarė audrą. Vėjas su audra ėjo lenkčių. Audra užgriuvo ant kriaušės ir nulaužė jai šaką. Išdidi kriaušė jau nebepakilo. Ryte patekėjo saulė. Kriaušė jai patikėjo savo mažylius.

Už motinos galvos vaikui nė plaukas nenukrenta.

Vytautas V. Landsbergis

Gedimino dainelė

Nulipdžiau snieginį senį,
Sniego senį besmegenį,
Kartą pašvietė saulytė –
Liko tik maža balytė...

Pastačiau piratų laivą,
Ir ne tiesų, ir ne kreivą.
Plaukė jis per gilią balą –
Bures vėjas makalavo.

Bet pakilo uraganas
Ir piratų vadas senas
Liepė tuoj nuleist bures,
Visą mantą laukan mest.

Aš audros tos nebijau –
Skersai balą nubridau,
Ir ištraukiau keistą laivą –
Lyg ir tiesų, lyg ir kreivą.

drąsus bailus drąsuolis bailys bijoti išsigąsti

- 1 Papasakok, kaip vaikas žaidė kieme.
- 2 Koks buvo vaiko pastatytas laivas?
- 3 Įvertink kūrinio veikėją. Kuo galėjo baigtis jo žaidimas?

Ankstyvą pavasarį labai lengva peršalti ir susirgti.
Rinkdamasis žaidimus ir aprangą, atsižvelk į orus.

snieginį tiesų kreivą gilią
keistą nulipdžiau lyg

Linksmą istorija

klausia giria

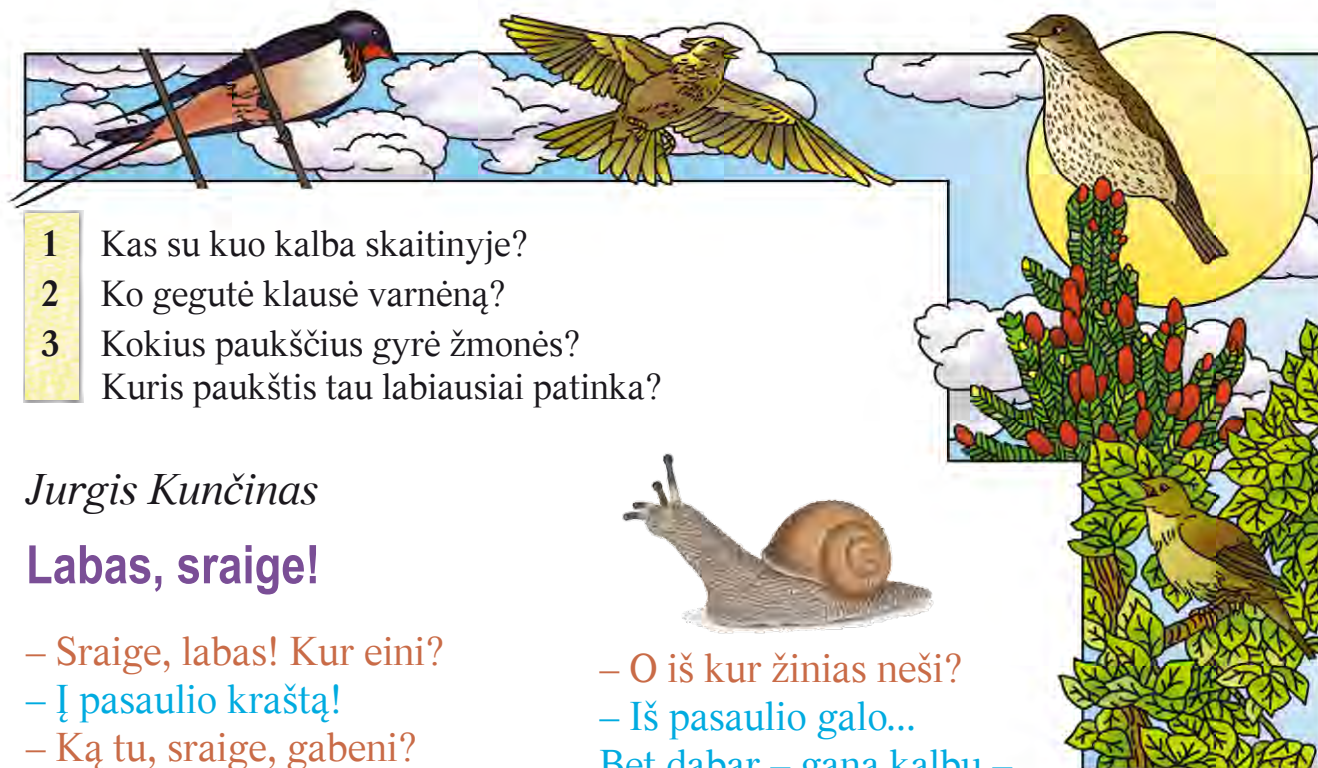
Nieko negirdėjo

Kitą kartą varnėnas skrisdamas sutinka gegutę. Ši ir klausia:
– Klausyk, tu prie žmonių gyveni, viską girdi, ką jie kalba. Sakyk, kokį paukštį jie labiausiai giria?

- Lakštingalą, – atsakė varnėnas.
- O ką dar?
- Vieversį.
- O ką dar?
- Kregždę.
- O ką dar?
- Strazdą.

Supyko gegutę, kad jos nepaminėjo, ir sako:

– Su kokiais kvailiais tu ten šneki, o nei vieno protingo žmogaus nepakalbini.

- 1 Kas su kuo kalba skaitinyje?
- 2 Ko gegutė klausė varnėną?
- 3 Kokius paukščius gyrė žmonės?
Kuris paukštis tau labiausiai patinka?

Jurgis Kunčinas

Labas, sraige!

- Sraige, labas! Kur eini?
- Į pasaulio kraštą!
- Ką tu, sraige, gabeni?
- Aš nešioju paštą.
- Ar sunkus tavo krepšys?
- Oi, sunkus be galo!

- O iš kur žinias neši?
- Iš pasaulio galo...
- Bet dabar – gana kalbų –
Aš labai labai skubu!

- 1 Kur ir iš kur keliavo sraigė? Ką ji nešiojo?
- 2 Kodėl sraigė nutraukė pokalbį?

Žaidimas

Kaip toliau?

Žaidėjai stovi ratu. Viduryje esantis žaidėjas pradeda sakyti pasirinktą eilėrašį arba dainuoti dainą. Atlikęs kūrinio dalį, meta kažkuriam kitam žaidėjui kamuolį. Tas turi pratęsti eilėrašį arba dainą. Jeigu nesugeba to padaryti, duoda fantą.

Žaidimas

Gaudyk – negaudyk

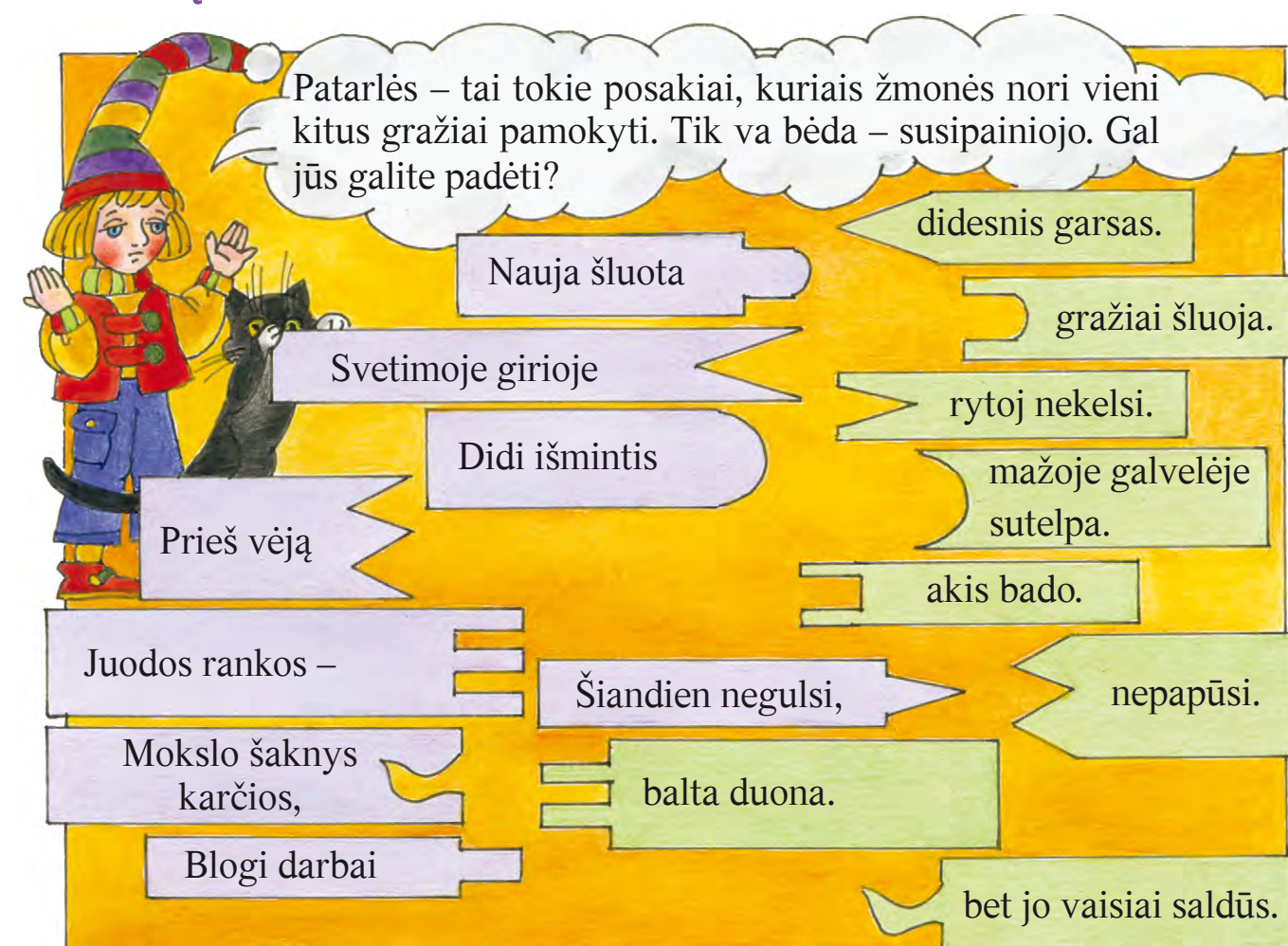
Žaidėjai stovi poromis. Vienas iš jų turi kamuolį. Žaidėjas meta kamuolį aukštyn, o kitas turi jį sugauti: jeigu metantysis pasako teisingą sakinį, kamuolį reikia sugauti ore, jei neteisingą – atšokusį nuo žemės. Galima nurodyti sakinių turinį, pvz.: apie vandenį, apie miškus, apie keliones.

Skaičiuotės

- 1 Prisiminkite išmokus eilėraščius ir daineles, žaisdami žaidimą „Kaip toliau?“.
- 2 Pabandykite atskirti, kur melas, o kur tiesa – pažaiskite žaidimą „Gaudyk – negaudyk“.
- 3 Pasimokyk naujų skaičiuočių.

Patarlių dėlionės

Patarlių domino

Vienas žaidėjas prisimena arba sugalvoja kokią nors patarlę. Kitas turi pasakyti tokią, kad joje pasikartotų bent vienas pirmosios patarlės žodis (žodžių forma gali būti skirtinga). Trečias sako patarlę, kurioje būtų antrosios patarlės žodis, ir t. t. Laimi tas, kuris daugiausia kartų pratęsia žaidimą.

naujas – senas   didelis – mažas   didesnis – mažesnis
kartus – saldus   juodas – baltas   svetimas – savas

- 1 Padėk nykštukui sutvarkyti ir perskaityti patarles.
- 2 Kurios patarlės tau labiausiai patiko? Išmok jas atmintinai.
- 3 Pasimokyk taisyklingai kirčiuoti žodį *patarlė*.

Patarlė kaip kirmėlė.
Jei nemėgsti kirmėlių,
Tai žinok daug patarlių.

Bitė Vilimaitė

Gamtos pamoka

daug dingsta žvaigždžių
neužginčys įvertinti žinias

Kartą Aleksiukas sumanė patikrinti, ar daug senelė išmoko mokykloje, kai buvo maža.

– Nesijaudinkit, senele. Papasakokite apie žemę, saulę, mėnulį ir žvaigždes.

– Apie žemę? – pagyvėjo senelė. – Žemių yra derlingų ir nederlingų. Kai sausa, blogai auga bulvės... Žemėje gyvena žmonės ir gyvuliai. Dabar apie saulę. Saulė – tai linksma raudona moteriškė. Ji karaliauja danguje. Kur ji dingsta naktį – nežinau. Mėnulis – žvaigždžių tėvas. O žvaigždės – dėl gražumo, kaip pienės pievoje.

– Pasakykit, senele, kur išmokot tokių pasakų?

– paklausė anūkas.

– Kokių pasakų, vaikelį? – nustebo senelė.

– Ogi apie tą raudoną moteriškę!

– Čia ne pasaka, – atkirto senelė.

– Arba „mėnulis – žvaigždžių tėvas“...

Mėnulis – Žemės palydovas. Į Mėnulį skrenda kosminiai laivai.

– Aš tą žinau. Bet niekas neužginčys, kad žvaigždės – mėnulio dukterys...

Senelė pašoko ir nulėkė į virtuvę. Aleksiukas liko sėdėti prie pažymių knygelės. Jis krimto pieštuką galvodamas, kaip įvertinti senelės gamtos pažinimo žinias.

pasaulis dangus žvaigždės planetos
žemė saulė mėnulis palydovas

- 1 Ką močiutė papasakojo anūkui apie saulę, žemę, mėnulį ir žvaigždes? Perskaityk.
- 2 Kuris iš senelės pasakojimų tau įdomiausias? Nupiešk jam iliustraciją.
- 3 Perskaitykite apsakymą vaidmenimis.
- 4 Palygink, ką apie mėnulį pasakė senelė, o ką Aleksiukas. Kuris iš jų teisus?

Anzelmas Matutis

Į turgų

Esu Žemuogiukas,
Nokintojas uogų:
Nurausvint uogelę
Pašlaitėje moku.

Mediniais ratukais
Gur gurgu! Gur gurgu!..
Vežu uogeles
Į Vidugirio turgų.

O turguj –
Kermošiuj
Smagu ir pigu:
Jums uogas
Parduosiu
Aš be pinigų!

Kas raitas,
Kas greitas,
Šilan teatlėks –
Pripilsiu uogelių
Visiems – be eilės!

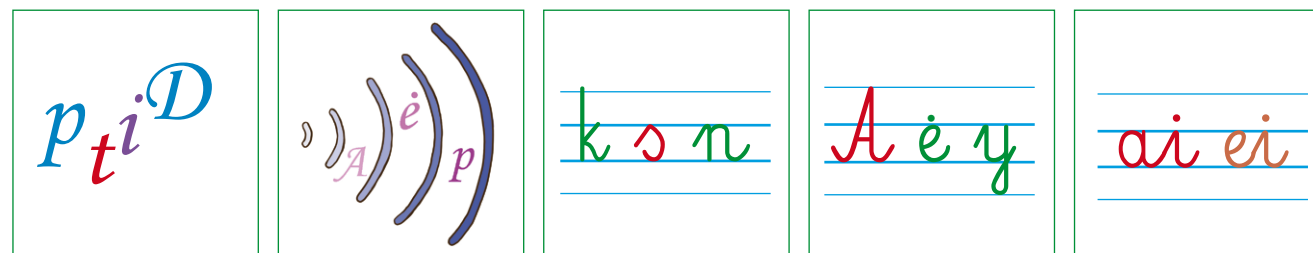
Saldžios raudonos
pėdelės visus
kreipia iš kelio.

Raudoni karoliukai
pabiro prie keliuko.

- 1 Kas kalba eilėraštyje?
- 2 Į kokį nepaprastą turgų kviečia Žemuogiukas?
- 3 Perskaityk ir įmink mįsles.

Iliustruotas žodynėlis

KALBA

raidės

garsai

priebalsės

balsės

dvibalsės

MATAVIMO PRIETAISAI IR VIENETAI

laikrodis

liniuotė

svarstyklės

matavimo indas

termometras

valanda

centimetras

kilogramas

litras

laipsnis

ĮVAIRŪS PATIEKALAI IR MAISTO GAMINIAI

sultinys

šaltibarščiai

moliūgų sriuba

cepelinai

kotletas

balandėlis

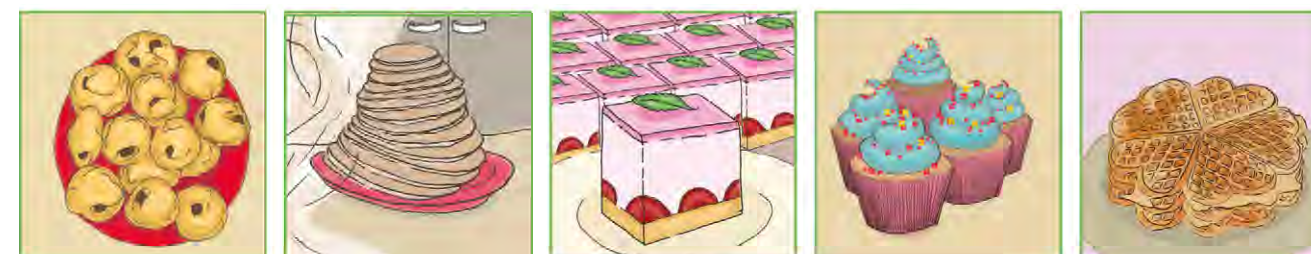
karbonadas (kepsnys)

troškiny

dešrelės

kiaušiniene

KEPINIAI

sausainiai

blynai

pyragaitis

keksiukai

vafiliai

mielinis pyragas

beržo šaka

pasakų namelis

tortas

dekoratyviniai grybukai

KAIMAS

keltas

šalikelė

kelio ženklas

laukai

miškas

traktorius

kombainas

sodyba

namas

tvartas

MIESTAS

gatvė

šaligatvis

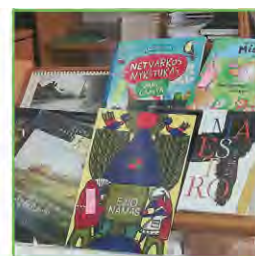
sankryža

perėja

šviesoforas

dviračių takas

knygynas

ligoninė

mokykla

muziejus

kino teatras

kavinė

teatras

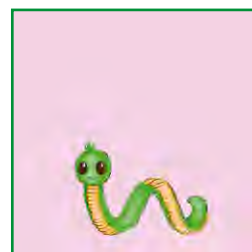

kirpykla

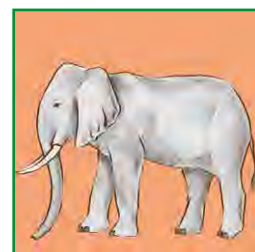

bankas

PRIŠINGYBĖS

mažas

didelis

ilgas

trumpas

storas

plonas

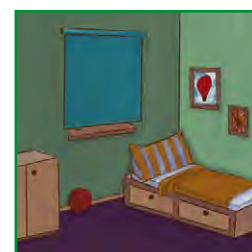
aukštas

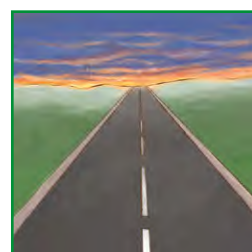
žemas

šviesus

tamsus

lygus

kreivas

šaltas

karštas

juodas

baltas

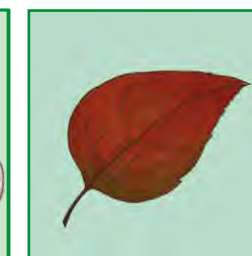
naujas

senas

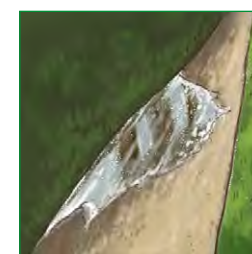

sunkus

lengvas

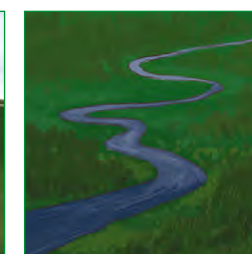
VANDENS TELKINIAI

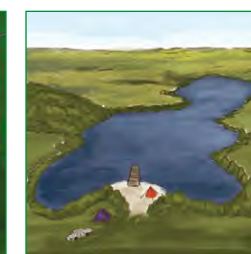
balutė

tvenkinys

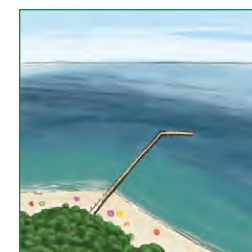
upė

ežeras

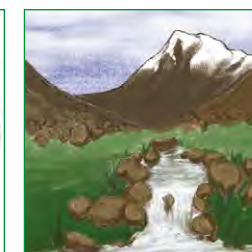
marios

jūra

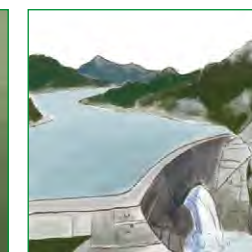
vandenynas

šaltinis

šulinys

užtvanka

VANDENS VARTOJIMAS IR TAUPYMAS

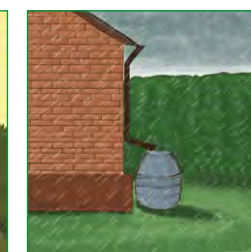
namie

lauke

automobiliui plauti

lietaus vandens rinkimas

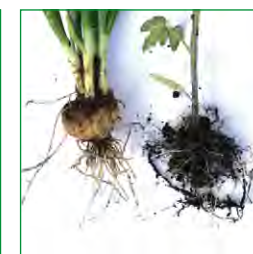

vandens taupymas valant dantis

AUGALAI IR JŲ DALYS

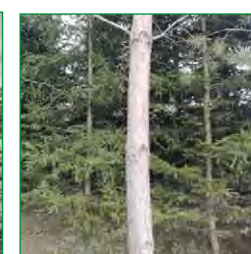
sodinukas

šaknys

stiebas

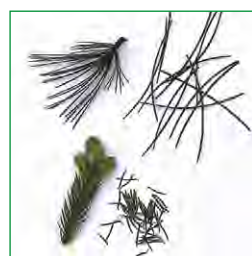
kamienas

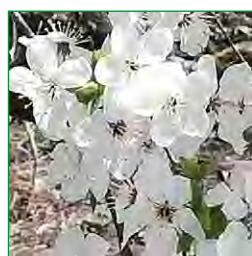
šakos

lapai

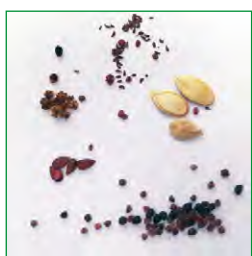
spygliai

žiedai

augalų vaisiai

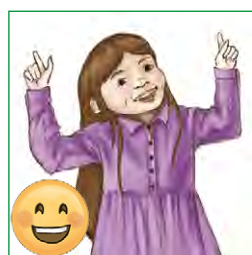

sėklos

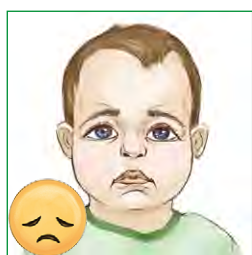
EMOCIJOS IR BŪSENOS

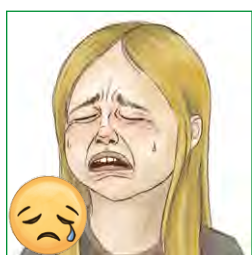
linksmas

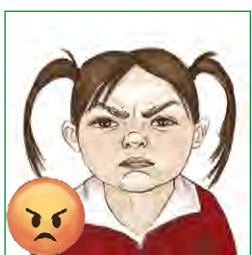
labai linksmas

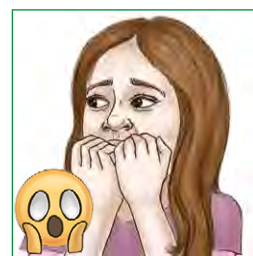
liūdnas

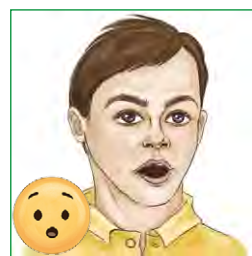
labai liūdnas

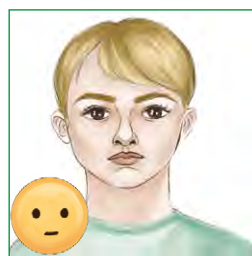
pikta

išsigandusi

nustebęs

rimtas

jautri

pakilios nuotaikos

SPORTINIAI ŽAIDIMAI

krepšinis

futbolas

rankinis

tinklinis

kvadratas

lauko tenisas

stalo tenisas

ledo ritulys

rinktinė

komanda

rungtynės

kėlinys

pražanga

teisėjas

sirgalius

ŽVEJYBA

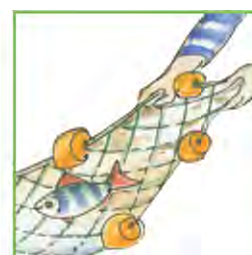
meškerė

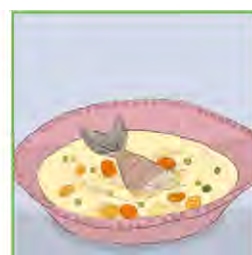
meškerioti

žvejys

tinklas

žuviene

karosas

ešeris

lydeka

ungurys

karpis

MĖNESIAI

SAUSIS						
P	A	T	K	P	Š	S
			1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

sausis

VASARIS						
P	A	T	K	P	Š	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

vasaris

KOVAS						
P	A	T	K	P	Š	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

kovas

BALANDIS						
P	A	T	K	P	Š	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

balandis

GEGUŽĖ						
P	A	T	K	P	Š	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

gegužė

BIRŽELIS						
P	A	T	K	P	Š	S
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

birželis

LIEPA						
P	A	T	K	P	Š	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

liepa

RUGPJŪTIS						
P	A	T	K	P	Š	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

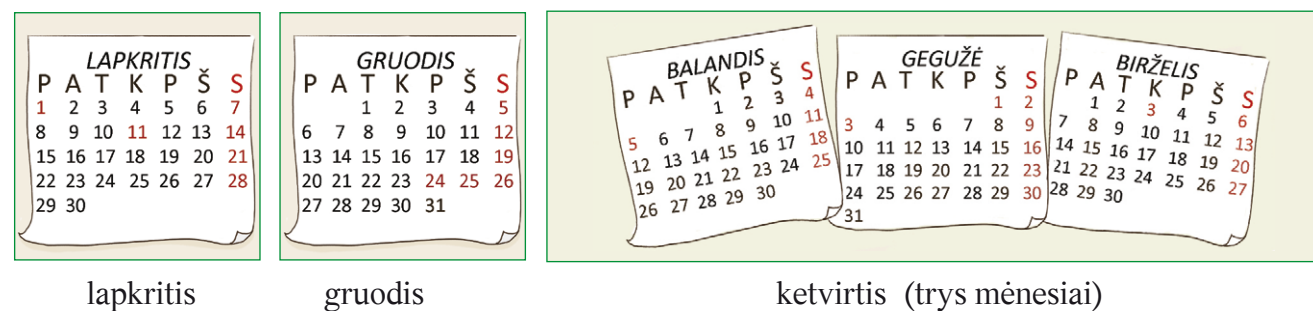
rugpjūtis

RUGSĖJIS						
P	A	T	K	P	Š	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

rugšėjis

SPALIS						
P	A	T	K	P	Š	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

spalis

lapkritis

gruodis

ketvirtis (trys mėnesiai)

Turinys

Tiesa, melas ir apgaulė

Gudri apgavystė

Lapė gudragalvė *Lietuvių pasaka* 3

Maskuotė gyvūnų pasaulyje

Maskavimosi meistrai 4

Svečiuose pas pasaką „Stikliniai bateliai“

Stikliniai bateliai *Lietuvių pasaka* 6

Niekas nemėgsta apgaulės

Vigis *Algimantas Zurba* 7

Kas teisingas – išmintingas

Vargšas ir besotis *Lietuvių pasaka* 8

Gražiausios vietos ir akimirkos

Mūsų vietovės gamtovaizdis

Mūsų namai *Emilija Šulinskienė* 10

Čia gražu ir įdomu

Lizdelis po tiltu *Kazys Boruta* 11

Gamtos apsauga Lenkijoje

Belovežo girioj *Eduardas Girčys* 12

Pasaulio stebuklai

Senovės pasaulio įžymybės 14

UNESCO pasaulio paveldo sąrašas 15

Gražiausia vieta pasaulyje

Karalių pasaka *Zenė Sadauskaitė* 16

Čiurlionis *Jonas Rūtenis* 16

M. K. Čiurlionio paveikslas „Karalių pasaka“ 17

Apšerkšniję mūsų žiemos

Kur pažvelgsi, visur balta

Pūga *Janina Degutytė* 18

Dėmesio! Slidu!

Baltas miestas 19

Spindintys varvekliai pastogėje

Ledinukas *Martynas Vainilaitis* 20

Iš žiemos stovyklos

Slidė *Viktoras Miliūnas* 21

Kam žiemą nešalta?	
Žiema <i>Ksaveras Sakalauskas-Vanagėlis</i>	22
Pasuk galvelę – įmink minklelę!	23
Žmogaus svajonės skraidyti	
Apie orą	
Visur yra, bet niekas jo nemato	24
Kaip pakilti į orą?	
Avinėlis Jakobas ir debesėlis <i>Ona Jautakė</i>	25
Oro transportas	
Kaip žmogus pakilo į erdvę?	26
Kelionė lėktuvu	
Skrenda paukštis metalinis	27
Aš būsiu lakūnas	
Drąsūs lakūnai	28
Skrydis į daiktavardžių šalį	
Daiktavardžių karalystėje	29
Stebime pasaulį	
Kas koks yra?	
Kodėl? <i>Juozas Nekrošius</i>	30
Kaip mes matome pasaulį?	
Šarka <i>Leonardas Gutauskas</i>	31
Skaitome pasaką „Sniego karalienė“	
Sniego karalienė. Apie veidrodį ir jo šukes <i>Hansas Kristianas Andersenas</i>	32
Svečiuose pas Sniego karalienę	
Sniego karalienė. Sniego karalienės rūmuose <i>Hansas Kristianas Andersenas</i>	34
Mūsų akys	
Akiniai <i>Ksaveras Sakalauskas-Vanagėlis</i>	36
Laukiame pavasario	
Ar jau pavasarėja?	
Žvirbliai maudosi <i>Vladas Dautartas</i>	38
Pavasario pranašai	
Pirmas drugelis <i>Selemonas Paltanavičius</i>	39
Pavasario pradžia	

Pirmoji pavasario diena	40
Kaip prabėgo žiema?	
Kuo kvepia Australija <i>Nijolė Kepenienė</i>	42
Dar kartą apie Lietuvos žemėlapi	
*** <i>Vytautas Bubnys</i>	44
Lietuva iš paukščio skrydžio	
Po gimtinės ąžuolėliais <i>Anzelmas Matutis</i>	45
Mūsų gimtoji kalba	
Ar moki abėcėlę?	
Juodosios avelės <i>Juozas Erlickas</i>	46
Abėcėlė	47
Raidelės – seselės	
Raidės <i>Vytė Nemunėlis</i>	48
Cha cha cha <i>Martynas Vainilaitis</i>	49
Sapnas su sklindžiais <i>Juokų pasaka</i>	49
Dzinguliukai <i>Kazys Jakubėnas</i>	49
Skyrybos ženklai	
Taškas <i>Vytautė Žilinskaitė</i>	50
Klaustukas	50
Šauktukas	51
Ežerų ir upių krašte	
Po Dzūkijos dangumi	
Dzūkija <i>Jonas Kasparavičius</i>	52
Ežerėliai, ežerai	
Ežero vilnelė <i>Martynas Vainilaitis</i>	54
Prie žydrųjų ežerų	
*** <i>Aldona Kandroškaitė</i>	55
Upės – tekantys paviršiaus vandenys	
Negriš upeliukai <i>Valerija Valsiūnienė</i>	56
Nemunas – Lietuvos upių tėvas	
Nemunas <i>Paulius Širvys</i>	58
Upeliukas <i>Vaikų žaidimas</i>	59
Jūrų platybėse	
Jūra <i>Leonardas Gutauskas</i>	60

Gyvybės vanduo

Vandens nauda	
Upė <i>Simona Vikužaitė</i>	61
Vanduo – tai gyvybė	
Lietučio pasaka <i>Violeta Palčinskaitė</i>	62
Mįslių lietus	63
Skaičiuokime ir taupykime	
Ko reikia mašinytei? <i>Kazys Saja</i>	64
Kaip švarinamas vanduo?	
Valykla	65
Vandens transportas	
Kuo galima plaukti?	66
Plaukiojame laivais	
Klaipėdos uoste <i>Pranas Mašiotas</i>	67
Žmonės ir gyvūnai	
Saugus elgesys su gyvūnais	
Rudis <i>Ksaveras Sakalauskas-Vanagėlis</i>	68
Kaip saugiai bendrauti su gyvūnais	69
Globojame gyvūnus	
Gyvulių ginčas <i>Konstantinas Ušinskis</i>	70
Iš mįslių kraitelės	71
Svečiuose pas pasaką „Vilkas ir ožiukai“	
Vilkas ir ožiukai <i>Lietuvių pasaka</i>	72
Apie emocijas	
Mūsų nuotaika	
Šimtakojo batai <i>Ona Jautakė</i>	74
Linksmos istorijos ir žaidimai	
Ta pelė tą grūdą <i>Kazys Boruta</i>	76
Boružėlė <i>Skaičiuotė</i>	77
Žalčio uodega <i>Žaidimas</i>	77
Boružė <i>Pirštų žaidimas</i>	77
Neliūdėk!	
Svogūnai <i>Kęstutis Kasparavičius</i>	78
Kas verkė <i>Aldona Puišytė</i>	78
Apie pyktį	
Nesipykit <i>Violeta Palčinskaitė</i>	79

Žmogus gerumu gražus	
Grižulo Ratai	80
Vieversys – artojo draugas	80
Pasakose nugali tiesa ir gėris	
Gobšuoilis ir kvailio žvėrys <i>Lietuvių pasaka</i>	81
Būdvardžių karalystėje	
Kur dingo būdvardžiai?	82
Avinėliai <i>Žaidimas</i>	82
Dirbu ir keliauju	
Visi ką nors veikia	
Ką darau? <i>Sigitas Geda</i>	84
Darbą reikia baigti	
Dirbk ir baiki <i>Kazys Binkis</i>	85
Mūsų kelionės	
*** <i>Sigitas Geda</i>	86
Kaip pasiruošti kelionei?	87
Autotransportas	
Automobilio kelionė <i>Juozas Erlickas</i>	88
Kelionė traukiniu	
Ko Miliutė bijojo <i>Pranas Mašiotas</i>	90
Nepaprastos kelionės	
*** <i>Jonas Šukys</i>	92
Raidės pabėgėlės <i>Juozas Erlickas</i>	93
Pavasario saulė prašvito meiliai	
Jau pavasaris išaušo	
Pavasaris <i>Maironis</i>	94
Pirmas pavasario lietus	
Po pirmojo griaustinio <i>Vygandas Račkaitis</i>	95
Paukšteliai pavasarį	
Pavasario svečiai <i>Ksaveras Sakalauskas-Vanagėlis</i>	96
Mūsų sparnuočiai	
Kikilis	98
Stebime sparnuočius	
Pempės troba <i>Ona Survilaitė</i>	99
Pavasario vėjas	
Vėjas ir vaikai <i>Salomėja Nėris</i>	100

Pavasario taku	
Atėjo pavasaris	101
Visur pavasaris	
Pavasaris pažadino mišką	
Aš kalbuosi su giria <i>Anzelmas Matutis</i>	102
Pavasaris gražus žiedais	
Kam žydėjo gėlės <i>Ona Survilaitė</i>	103
Mūsų pėdsakai gamtoje	
Žmonės miške <i>Algirdas Pocius</i>	104
Pavasario darbai laukuose	
Pavasario laukuose <i>Pranas Mašiotas</i>	106
Augalų sklaida	
Petruko bulvės <i>Pranas Mašiotas</i>	107
Sodiname daržoves	
Pupos <i>Aurika Navickienė</i>	108
Pavasario žaidimai	
Aklasis daržininkas <i>Žaidimas</i>	109
Krepšinis visai klasei <i>Žaidimas</i>	109
Pavasario prasimanymai	
Kai riestainiais lijo <i>Juozas Marcinkevičius</i>	110
Pavasario darbymetis	
Iš senolių išminties	111
Veiksmožodžių karalystėje	
Dingo veiksmožodžiai!	112
Gimtųjų namų šiluma	
Be namų negerai	
Meškiukas Rudnosiukas <i>Vytė Nemunėlis</i>	114
Kaip meškiukas paklydo	115
Vaikų pasaulis	
Mūsų mažoji sesutė <i>Janina Degutytė</i>	116
Seną žmogų reikia gerbti	
Senelis ir anūkas <i>Broliai Grimai</i>	117
Kelionė į vasarą	
Jau ateina vasarėlė	
Pietuko dainelė <i>Martynas Vainilaitis</i>	118

Drugelis	118
Gėlytė	118
Orai vasarą	
Varno pamokymas <i>Leonardas Gutauskas</i>	119
Vasaros pramogos	
Vasarėlė <i>Vytė Nemunėlis</i>	120
Poilsiaujame miške	
Kaip Pūkis Onutę išgelbėjo?	121
Poilsiaujame prie vandens	
Žuvytė <i>Kazys Marukas</i>	122
Vasaros kelionės	
Gerai patarimai vasarojantiems	
Saugokis pats!	123
Mes Europoje	
Europos žemėlapis	124
Keliaujame po Europą	
Europos įžymybės	125
Jau šaukia vasara	
Saulė šaukia <i>Janina Degutytė</i>	126
Švenčių ratas	
Mokausi švęsti	
Neišsigandusi šventė <i>Gediminas Griškevičius</i>	127
Užgavėnės	
Kaip kadaise šventėme Užgavėnes?	128
Tautos ir valstybės šventė	
Už laisvę <i>Jonas Minelga</i>	130
Kaip švęsime Vasario 16-ąją?	
*** <i>Justinas Marcinkevičius</i>	131
Lietuvių kova už laisvę	
Žalgirio mūšis <i>Mečislovas Jučas</i>	132
Juokų diena	
Juokų pasaka	133
Verbų sekmadienis	
Verbos, verbelės – žalios šakelės	134
Velykos – pavasario šventė	

Velykos <i>Martynas Vainilaitis</i>	135
Mokomės marginti margučius	
Margučių šventė <i>Vytautas Bubnys</i>	136
Ar aplankys mus Velykė?	
Velykų papročiai <i>Elvyra Dulaitienė</i>	138
Brangiausias žodis	
Yra vienas žodis <i>Justinas Marcinkevičius</i>	140
Kuo atsidėkoti mamytei?	
Papuošiu žemę auksu <i>Valerija Valsiūnienė</i>	141
Motinos meilė kas dieną nauja	
Laukinė kriaušė <i>Justinas Marcinkevičius</i>	142
Laisvalaikio skaitiniai ir žaidimai	
Gedimino dainelė <i>Vytautas V. Landsbergis</i>	144
Nieko negirdėjo <i>Linksma istorija</i>	145
Labas, sraige! <i>Jurgis Kunčinas</i>	145
Kaip toliau? <i>Žaidimas</i>	146
Gaudyk – negaudyk <i>Žaidimas</i>	146
Skaičiuotės	146
Patarlių dėlionės	147
Gamtos pamoka <i>Bitė Vilimaitė</i>	148
Į turgų <i>Anzelmas Matutis</i>	149
Iliustruotas žodynėlis	150